

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

Sevgi ÖZŞAHİNLİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gönenç Demir

İZMİR – 2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

07/07/2023

Sevgi ÖZŞAHİNLİ

DECLARATION

I hereby declare that this master's thesis titled as "Lifting the Corporate Veil" has been written by myself in accordance with the academic rules and ethical conduct. I also declare that all materials benefited in this thesis consist of the mentioned resources in the reference list. I verify all these with my honour.

07/07/2023

Sevgi Özşahinli



ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması
Sevgi ÖZŞAHİNLİ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Özel Hukuk Programı

Tüzel kişiliğin temel ilkelerinden biri olan sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca tüzel kişinin borçlarından ve yükümlülüklerinden şirketlerin sahiplerinin ve yöneticilerinin kişisel varlıkları etkilenmemektedir. Sınırlı sorumluluk ilkesi tüzel kişiliği tanımlayan ve ayırt edici nitelikte önemli bir özelliktir. Bu ilkeyi açıklamak için hukukçular duvar ve perde kelimelerini kullanabilmektedir. Çeşitli yabancı dillerde de yine Türkçe’de olduğu duvar ve perde kelimelerinin kullanıldığına rastlamaktayız.

Ancak son yıllarda tüzel kişiliğin bu özelliğinin kötü niyetli olarak kullanılması sebebiyle tüzel kişilik perdesinin bu kesin niteliği tartışma konusu olmuştur ve çeşitli durumlarda bu tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak arkadaki sorumluların tespit edildiği uygulamalara rastlamaktayız. Özellikle Yargıtay’ın bu konuda çeşitli uygulamaları bulunmakta olup bu kararlar bu çalışmada ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Dünyadaki uygulamaları incelediğimizde ise farklı uygulamalar ve görüşler ile karşılaşmaktayız. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması veya sınırlı sorumluluğun sorgulanması konusunda farklı ülkelerde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazı ülkelerde, tüzel kişilik perdesi daha katı bir şekilde korunurken, diğer ülkelerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunda daha esnek bir yaklaşım benimsenmiştir. Özellikle anglo-sakson ülkelerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna daha rahatlıkla başvurulduğunu söyleyebiliriz.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusu, hukukçular arasında çeşitli tartışmalar yaratmaktadır. Bazı hukukçular tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının adaletin sağlanması ve kötü niyetli hareketlerin engellenmesi açısından önemli olduğunu savunurken, diğerleri şirketlerin bağımsız bir hukuki varlık olarak kabul edilmesinin önemli olduğunu ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile şirketlerin bu niteliğine zarar verildiğini savunmaktadır.

Kurumsal örtü, şirketler hukuku alanında en tartışmalı konulardan biri olmuştur. Yıllar boyunca çeşitli yargı organları ve yasama organları bu konuyu incelemiş ve farklı ve çeşitli görüşlere sahip olmuştur¹.

Bu tez çalışması ile tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunu Türk Hukuku'nda karşılaştığımız uygulamaları ve dünyadaki uygulamaları, karşılaştırmaları ve tartışmaları göz önünde bulundurarak derinlemesine incelemeyi amaçlamaktayız. Bu şekilde, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunda daha kapsamlı bir araştırma sağlanabilir ve bu alandaki tartışmalara katkıda bulunabileceği kanaatindeyiz.

¹ Devang Gautam, Corporate Personality and Lifting of the Corporate Veil, Indian Journal of Research, Volume:3, Issue:1, Jan 2014, s.92.

ABSTRACT

Master Thesis

Lifting the Corporate Veil

Sevgi ÖZŞAHİNLİ

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Private Law

Private Law Master Programme

The principle of limited liability is one of the fundamental principles of legal personality, which the personal assets of the owners and managers of companies are not affected from the debts and obligations of the legal entity. The principle of limited liability is a defining and distinctive characteristic that defines legal personality. Legal professionals often use the terms "veil" and "curtain" to explain this principle, which are also used in various foreign languages, as in Turkish.

However, in recent years, because to the abusive use of this feature of legal personality, the absolute nature of the corporate veil has become a subject of debate, and we have seen various cases where the corporate veil has been lifted to identify the responsible parties behind it. In particular, the Supreme Court of Appeals in Turkey has various rulings on this matter, which will be examined in detail with this study.

When examining international practices, we encountered different approaches and opinions regarding the lifting of the corporate veil or questioning of it. Different countries have different approaches to the protection of the corporate veil or the lifting limited liability. We can easily say that in Anglo-Saxon countries, the lifting the corporate veil is more readily pursued.

The issue of lifting the corporate veil creates various debates among legal professionals. Some argue that lifting the corporate veil is important for ensuring justice and preventing malicious actions, while others argue that

preserving the independent legal entity status of companies is crucial, and lifting the corporate veil would undermine this quality.

Corporate veil has been one of the most controversial subjects under corporate. Over the year, various judicial and legislative bodies have looked into the subject and have had differing and varied views².

With this thesis, we aimed to provide a detailed examination of the lifting of the corporate veil in terms of its applications in Turkish law, international practices, comparisons, and debates. In this way, a more comprehensive research can be conducted for the subject of the lifting of the corporate veil, and we believe that it can contribute to the discussions in this field.

² Gautam, s.92.

TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLİK

1.1 GENEL OLARAK	11
1.2. UNSURLARI	14
2.1.1. Bağımsızlık Unsuru	15
2.1.2. Sürekli Amaç Unsuru	15
2.1.3. Örgütlenme Unsuru	18
1.3. İLKELER VE İSTİSNALARI	20
1.4. TÜZEL KİŞİLİĞİN AYRILIĞI İLKESİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI	17
1.5. TÜZEL KİŞİLİK İLKESİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	26

İKİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI TEORİSİ VE PERDENİN KALDIRILMASI SURETİYLE SORUMLU KILMANIN MÜMKÜN OLABİLECEĞİ DURUMLAR

2.1. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI	29
2.1.1. Genel Olarak	29
2.1.2. Kavram – Terminoloji	33

2.1.3.	Tarihsel Gelişim	36
2.1.4.	Ticari Suç Düşüncesi	30
2.1.5.	Hukuki Dayanak	
Hata! Yer işareti tanımlanmamış.		
2.1.6.	İstisnai Kullanım	45
2.1.7.	Teoriler	46
2.1.8.	Yöntemler	49
2.2.	TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI SONUCU SORUMLU TUTULMANIN MÜMKÜN OLABİLECEĞİ DURUMLAR	54
2.2.1.	Özkaynak Yetersizliği	54
2.2.2.	Malvarlıklarının ve Alanlarının Birbirine Karışması	57
2.2.3.	Yabancı Yönetim	58
2.2.4.	Kurumsal Kötüye Kullanma	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUKAYESELİ HUKUKTA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

3.1.	İNGİLTERE	61
3.2.	ALMANYA	68
3.3.	İSVİÇRE	71
3.4.	AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	73
3.5.	HOLLANDA	68
3.6.	MALEZYA VE SİNGAPUR	68
3.7.	KORE	68
3.8.	ÇİN	69
3.9.	ULUSLARARASI HUKUKTA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI	69
3.10.	ULUSLARARASI TAHKİMDE TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI	70
3.11.	AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN YAKLAŞIMI	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ
YERİ, ORGANİK BAĞ KAVRAMI VE YARGI KARARLARI

4.1. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ	81
4.1.1. Organik Bağ	81
4.1.2. Organik Bağ Kavramı	82
4.1.3. Organik Bağ Ölçütleri	82
4.1.4. Organik Bağın İspatı	84
4.1.5. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi İle Organik Bağ Kavramının Karşılaştırılması	86
4.2. YARGI KARARLARI	88

BEŞİNCİ BÖLÜM
İCRA İFLAS HUKUKU VE ŞİRKETLER TOPLULUĞU HUKUKU
AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

5.1. İCRA İFLAS HUKUKUNDA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI GÖRÜNÜMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME	98
5.1.1. Genel Olarak	98
5.1.2. Alacaklıların Korunması	99
5.1.3. Tasarrufun İptali Davaları	99
5.1.4. İstihkak Davaları	101
5.1.5. İstihkak ve Tasarrufun İptali Davalarında İspat	103
5.2. ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI	105
5.2.1. Şirketler Topluluğu Kavramı	105
5.2.2. Sorumluluk	106
5.2.3. Şirketler Topluluğunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İhtiyacı	107

SONUÇ	112
--------------	------------

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
bkz.	Bakınız
E.	Esas sayısı
e. TK.	6762 sayılı Ticaret Kanunu
İİK	2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	Karar sayısı
s.	Sayfa No
ss.	Sayfadan Sayfaya
H.D.	Hukuk Dairesi
t.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
Yarg.	Yargıtay

GİRİŞ

Tüzel kişi hukuki bir varlık olarak kabul edilmekte ve çeşitli hak ve sorumluluklara sahip olduğu belirtilmektedir. Tüzel kişiliğin sayılı olan unsurları ve istisnaları bu tezde ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Tüzel kişiliğin temel ilkelerinden biri olan sınırlı sorumluluk ilkesi uyarınca şirketin borç ve yükümlülükleri, şirketin sahipleri veya yöneticileri tarafından sınırlı olarak üstlenilir. Şirketin borçlarından ve yükümlülüklerinden şirketlerin sahiplerinin ve yöneticilerinin kişisel varlıkları etkilenmemektedir. Bu kuralı tüzel kişilik ile temsilciler arasında bir duvar veya perde varmış gibi değerlendirebiliriz.

Ancak son yıllarda uygulamada tüzel kişilik perdesinin kötü niyetli olarak kullanıldığı olaylara rastlanmıştır ve tüzel kişilik perdesinin bu kesin niteliği tartışma konusu olmuştur. Bu sebeple çok sınırlı olmak kaydıyla çeşitli durumlarda bu tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna gidildiğine rastlamaktayız. Bu uygulamalar hukukumuzda ve dünyada çeşitli tartışmalara yol açmaktadır.

Her ne kadar kanunda yer almasa da mahkemeler çeşitli şartlar bulunduğunda tüzel kişilik perdesini kaldırarak temsilcilerinin/ yöneticilerinin sorumluluğuna gidebilmektedir.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması her ne kadar gerçek sorumlularının ortaya çıkarılması, kötü niyetin engellenmesi ve adaletin sağlanması amacıyla gerekli gözükmemekte ise de tüzel kişilik kurumunun önemli bir ayırıcı özelliğini zedelediği için önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir. İşbu tez çalışmasında, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunu ele alarak, Türk Hukuku'nda hangi alanlarda karşılaşılabileceğimizi ve dünyada çeşitli uygulamalarını inceleyeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLİK

1.1 GENEL OLARAK

Kişi hukukumuzda hak sahibi varlık olarak tanımlanmaktadır. Diğer kişilerle ve mallarla olan ilişkileri açısından hukukun önemli birimi oluşturmaktadır³.

Kişi kelimesi ilk olarak insan anlamına gelmektedir, toplumsal hayatın gelişmesi neticesinde insan dışında çeşitli insan ve mal toplulukları da kişi olarak tanımlanmıştır⁴.

İnsanların "gerçek kişiler" olarak tanımlanmasının sebebi fiziki olarak bir varlığa sahip olmalarıdır. Kişi ve mal topluluklarının oluşturduğu kişilerin gerçek kişiler gibi fiziki bir varlıkları bulunmamaktadır. Ancak günümüzde bu kişiler de sosyal hayatın bir parçasıdır⁵.

Kişilik kelimesi tanımına kişinin haricinde hukukun korumaya değer bulduğu, hukuki, manevi nitelikteki varlıkların tümü girmektedir. Kişi, bünyesinde sahip olduğu değerlerin tümü ile hukuk alanında kendisine yer bulur⁶.

Hukukumuzda her insan “kişi” olarak değerlendirilmektedir. Bu kişiler TMK ile “gerçek kişiler” olarak isimlendirilmektedir. Kişiler hukukunun konusu kişi olmaktadır. İnsanlarla birlikte belirli niteliklere sahip insan ya da mal toplulukları da kişi olarak kabul edilmektedir⁷. Hukuki anlamıyla kişiler yalnızca gerçek kişiler olan insanlar değildir. Belirlenmiş bir amacı gerçekleştirmek gayesiyle bir araya gelmiş insanların oluşturduğu topluluklar ve belirli bir amaca tahsis edilmiş mallar bağımsız kişiler olarak değerlendirilmiştir. Bunlara da “tüzel kişiler” denilmektedir⁸.

Tüzel kişiler, toplum hayatının doğurduğu birtakım ihtiyaçları ortadan kaldırmak için insanların bir araya gelmeleri sonucu doğmuştur. Gerçek ve tüzel kişilerin hakkın süjesi olma açısından aralarında bir fark bulunmamaktadır. Yalnızca

³ Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, Medeni Hukuk, Vedat Yayıncılık, 2014, İstanbul, s.53.

⁴ Yılmaz Lerzan, Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler, I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, Şubat 2008, s. 235.

⁵ Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, Kişiler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2016, Ankara, s.201.

⁶ Mustafa Dural ve Tufan Oğuz, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, Filiz, 205, İstanbul, s.9.

⁷ Dural ve diğerleri, s.5.

⁸ Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, s.53.

hak sahibi olma ve borç alma konuları için nicelik ve kapsam anlamında bir ayrılık bulunmaktadır⁹.

743 sayılı eski Medeni Kanun'un 45 inci ve devamı maddelerinde tüzel kişiler için "hükmi şahıs" terimi kullanılmıştı. Öğreti ve uygulama ise, son zamanlarda yaygın olarak "tüzel kişi" terimini kullanmaktaydı. 4721 sayılı yeni Medeni Kanun, 47. maddeden başlayan ikinci kısmının başlığını öğretinin tercihine uygun olarak "Tüzel Kişiler" şeklinde belirlemiştir.

Ticaret şirketlerinin tüzel kişiliği ticaret siciline tescil ile doğar ve bu tescil akabinde kendilerini oluşturan kişilerin şahsından farklı kişilikleri oluşur. Gerçekten de tüzel kişilik, ortak ve şirketi birbirinden ayırır ve ortağa ve şirkete bağımsız bir kişilik sağlar¹⁰. Tüzel kişiliğin yapısı çokça duvara ve perdeye benzetilmektedir.

TTK m. 125/II gereğince bu bağımsız kişilik (tüzel kişi) yani ticaret şirketleri, esasen TMK m. 48 çerçevesinde sahip olduğu hakların hepsinden yararlanabilir ve borçlarını üstlenebilirler. TTK 124/1 uyarınca ise ticaret şirketleri, kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibaret olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme sınırlı sayı ilkesiyle yapılan bir düzenleme olup, bunların dışında sözleşmeyle yeni bir tipte veya karma olarak adlandırılan tipte farklı bir ticaret şirketi yaratılamaz. Dolayısıyla bir şirket ya TTK'da belirtilen tiplerden birisi olacaktır, ya da adi şirket sayılacaktır (TBK 620/II). Ayrıca yeni TTK ticaret şirketlerini kişi şirketleri ve sermaye şirketleri şeklinde ayırmaktadır.

Bu ayırım yeni değildir, ancak TTK'da ilk kez yasalaştırılmıştır. Gerçekten de TTK 124/II'ye göre, kollektif ve (adi) komandit şirketler kişi şirketleri olarak kabul edilmişlerdir. Çünkü kişi şirketlerinde şirketlerin en zaruri unsuru, birbirini iyi tanıyan, şahsiyet ve kabiliyetlerine güvenen, eşit ve aynı durumda olan ortaklardır. Şahsi unsur, bu şirketlerin kuruluşunda ve devamında ilk plandadır¹¹.

Bir şirket 'ayrı bir tüzel kişiliktir', yani üyelerinden ayırdır ve bireysel bir kişi olarak muamele görür. Solomon - Solomon and Co. Ltd. davasında "ayrı tüzel kişilik" ilkesi tanınmıştır. Bu konsept üyelere ve şirket sahiplerine koruma sağlamaktadır. Bir şirket, üyelerinin ve sahiplerinin haksız fiillerinden sorumlu

⁹ Dural ve diğerleri, s.5.

¹⁰ Ünal Tekinalp, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 2012, (Tek Kişi Ortaklığının Esasları), s.9.

¹¹ Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, Seçkin, Ankara 2015, s. 105-106.

tutulamaz, "üyeler gelip gidebilir, ancak şirket sonsuza kadar kalır" şeklinde bahsedilmektedir. Bir şirket başkalarının haksız fiillerinden dolayı sorumlu tutulmaması da kendi adına dava açabilir ve kendi adına dava açılabilir¹².

Tüzel kişilerin de kişi olarak kabul edilmesiyle gerçek kişiler haricinde farklı varlıklar da hukuki bir statüye sahip olmaktadır. Tüzel kişiler hukuki işlemlerde hak kazanma ve borç altına girme yeteneğine sahip olabilmektedir. Yani bu şekilde tüzel kişiler gerçek kişiler ile aynı şekilde hak süjesini haiz olabilmektedir.

Hukuk sistemimizde insanların belirli bir amaç için bir araya gelerek oluşturdukları kişi toplulukları ve bu toplulukların maddi varlıklarını hedefe yönlendirdiği mal toplulukları hukuki bir varlık olarak kabul edilmektedir.

Bir kişi veya mal topluluğunun tüzel kişi niteliği taşıyabilmesi ancak bazı zorunlu şartların bulunmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu unsurların gerçekleşmediği hallerde, kişi ya da mal topluluğu tüzel kişi sıfatını edinemeyecektir¹³.

Kurucularından, üyelerinden ve organlarını oluşturan kişilerden farklı olarak tüzel kişi kavramı yukarıda sayılı kişilerin gelip geçici olma özelliğini içermeyen devamlı bir organizasyondur¹⁴. Tüzel kişilik kavramının kazanılması için kanunda belirtildiği şekilde örgütlenme, sürekli amaç ve bağımsızlık unsurları bulunmalıdır.

Tüzel kişilik perdesi, bir şirketin kişiliğini hissedarlarını kişiliklerinden ayıran ve onları şirketin borçlarından ve diğer yükümlülüklerinden kişisel olarak sorumlu olmaktan koruyan hukuki bir kavramdır. Sermaye şirketlerinde, şirketin hissedarları, yatırdıkları sermaye karşılığında katkıda bulundukları sermaye dışında, bir şirketin yükümlülüklerinden sorumlu tutulamazlar¹⁵.

Ek olarak tüzel kişilik kavramını haiz olmanın temel getirileri aşağıda sıralanmıştır. Tüzel kişiliğin, kendisini oluşturan kişilerden/ ortaklarından ayrı, farklı

¹² Princess Preet Kaur Kalra, Student at Symbiosis Law School, Hyderabad, Lifting of The Corporate Veil Under The Companies Act, 2013: A Critical Study, Indian Journal of Law and Legal Research, Volume III Issue I ISSN: 2582-8878.

¹³ Dural ve diğerleri, s.5.

¹⁴ İpek Sağlam, "Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanmasına Genel Bir Bakış", I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, Şubat 2008, (Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Genel Bir Bakış), s. 153.

¹⁵ Lavanaya Ambalkar, Corporate Veil Lifting: Issues and Solutions and Public Policy as a Ground; Tracing the Indian, English and American Jurisprudence, 22 Supremo Amicus [239], 2020, s.2.

ve bağımsız olarak ticaret unvanı, malvarlığı, hak ve fiil ehliyeti, yerleşim yeri ve vatandaşlığı bulunmaktadır¹⁶.

Bir şirket kurulduğunda, kurucularından, yöneticilerinden, üyelerinden ve çalışanlarından farklı bir tüzel kişilik olarak kabul edilir ve bu, bu tarafları kurumsal yapıdan ayıran kurumsal perde kavramının ortaya çıkmasına neden olur¹⁷.

1.2. UNSURLARI

Tüzel kişiliğin ayırt edici unsurları bulunmaktadır. Bunlar bağımsızlık, sürekli amaç ve örgütlenme unsurları olarak sıralanabilmektedir. Bu unsurlar bir kişiliğin tüzel kişilik sayılabilmesi için temel unsurlardır.

Tüzel kişi kavramının tanımı “belirli bir amacın tamamlanması için bir araya gelmiş örgütlenmiş kişi veya mal toplulukları” şeklindedir¹⁸.

Tüzel kişiliğin sayılan unsurların eksikliği halinde gerçek kişi grubu veya devredilen mal varlığı tüzel kişi olarak kabul edilmeyecektir. Adi şirketin ayrı bir kişiliği olmayacak, bağımsız hak sahibi olmayacaktır.

Tüzel kişilerde sınırlı sayı ilkesi gereği ise bir tüzel kişiliğin yapısını farklılaştırmak veya hukuk düzeninin düzenlediğinden farklı alanlarda faaliyet gösteren başka tüzel kişilikler oluşturmak tamamen imkansızdır.

Hans Kelsen tüzel kişiliğin unsurlarını aşağıdaki şekilde sıralamaktadır¹⁹.

- Varlık ya da Yapay İnsan
- Hareket/ İdare
- Yasal Kapasite
- Öznel Haklar
- Yükümlülükler
- Niyet
- Yargılanabilir Kişilik

¹⁶ Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2016, s.3.

¹⁷ Aparajita Singh, Kirit P., An Analysis On The Doctrine Of Lifting Of Corporate Veil, Indian Journal of Integrated Research in Law Volume II Issue I, 2010, s.1.

¹⁸ Teoman Akünel, Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul, 1995, s.3.

¹⁹ Elvia Arcelia Quintana Adriano, The Natural Person, Legal Entity or Juridical Person and Juridical Personality, 2015, s.374-375.
<https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/pensalfaw4&id=373&collection=journals&index=>

2.1.1. Bağımsızlık Unsuru

Tüzel kişilerin kişiliği üyelerinden, ortaklarından veya organlarının üyelerinden farklı ve bağımsızdır. Bu bağımsız varlık neticesinde tüzel kişilik kendisini oluşturan kişilerden farklı olarak kendine ait ad, yerleşim yeri, vatandaşlık ve mal varlığına sahip olmaktadır²⁰. Bağımsızlık ilkesi kapsamında tüzel kişi, üye ve ortaklarından ayrı bir şekilde malvarlığı edinebilmektedir ve söz konusu malvarlığı için gerçek şahıslar gibi tasarrufta bulunma hakları vardır. Tüzel kişilerin edinmiş olduğu malvarlığı bağımsız olarak kendisine aittir. Tüzel kişiliği oluşturan üye ve ortakların şahsi malvarlıklarıyla birlikte değerlendirilmesi mümkün değildir²¹.

Bağımsızlık, tüzel kişinin iç ve dışa karşı bir varlık ortaya koymasını zorunlu kılar. Tüzel kişi, öncelikle bünyesinde birleşen kişiler karşısında ayrı bir varlığa ve kişiliğe sahiptir, kararları ve faaliyetleriyle kendisini meydana getiren kişilerden ayrılır²².

Tüzel kişilik, malvarlığının kendi benzersiz amacına yönelik olarak düşünülmesi gereken bir kavramdır. Bu temel ilkenin adı "mal varlığının bağımsızlığı" veya "mal ayrılığı" ilkesidir. Bu ilkeye göre, tüzel kişiliği meydana getiren kişiler, tüzel kişiliğin sorumluluklarından ve borçlarından dolayı herhangi bir sorumluluk taşımamaktadırlar. Tüzel kişiliğin borçları, tüzel kişiliğin kendi malvarlığından karşılanır tüzel kişiliği oluşturan kişilerin malvarlıkları için herhangi bir işlem yapılamaz²³.

2.1.2. Sürekli Amaç Unsuru

Tüzel kişiliğin kazanılması için kanunen belirlenen şekilde sürekli amaç unsurunun bulunması gerekmektedir. Bir kişi veya mal topluluğu için "Tüzel Kişilik" tanınmasının temel şartı belirli ve sürekli bir amacın tamamlanması için bu kişilerin

²⁰ Göger, s.8.

²¹ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Oktay Özdemir S., Kişiler Hukuku, s. 247 vd.

²² Rona Serozan, Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, s. 90.s.22.

²³ Gökhan Antalya, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, Şubat 2008, (Teori), ss.143-153.

birleşmiş olması hususudur. Sürekli amaç ifadesi ile kast edilen husus ortak ve genel bir faydaya ulaşma çabasıdır. Manevi bir faydanın yanında toplumda gereksinim olan şeylerin sürekli olarak devam etmesine yönelik veya maddi olarak kar elde etmeye maddi bir fayda olabilmektedir²⁴.

Tüzel kişilik, ortak bir menfaatin gerçekleştirilmesi için oluşturulan bir yapıdır, bu menfaatin tek bir birey tarafından gerçekleştirilemeyeceği durumlarda devreye girmektedir. Bu ortak menfaat, ekonomik bir kazanç sağlamak amacıyla olabileceği gibi manevi ideallerin gerçekleştirilmesine yönelik olabilir²⁵.

Tüzel kişilik sosyal, iktisadi veya manevi bir amacı gerçekleştirmek için oluşturduğu için amacı olmayan bir topluluk tüzel kişilik kurumunu oluşturmamaktadır. Ulaşılmak istenen bir amaç bulunmadığı takdirde tüzel kişiliğe ihtiyaç da olmadığını söyleyebiliriz.

Amaç tüzel kişiyi oluşturan kişilerin ortak menfaatini korumak ve geliştirmek olabileceği gibi toplumun menfaatine yönelik de olabilir. Benzer şekilde amacın iktisadi olmasına ve dolayısıyla belirtilen menfaatin kazanç paylaşmaya yönelik bir amaç olarak belirlenmesine bir engel bulunmadığı gibi, manevi bir amaç ve böylece "ideal amaç" da hedeflenebilir²⁶.

Süreklilik şartının temel görünümü olarak tüzel kişiliğin amacının "belirli" bir şekilde olması gerekmektedir. Amanın belirli olması ifadesi ile kast edilen ifade edilen tüzel kişinin belirlenmiş olan bu amacının tüzel kişinin ana statüsünü teşkil eden belgede yer almasını ifade eder²⁷. Bu belgeler şirket ana sözleşmesi, dernek tüzüğü, vakıf senedi olabilmektedir. Amanın belirli olması, tüzel kişinin amacı hususu, MK m.47 hükmünde tüm tüzel kişiler açısından, MK m. 56 ve Dernekler K. m2/a'da dernekler açısından MK m. 101 hükmünde ise vakıflar yönünden açıkça belirtilmiştir²⁸.

Tüzel kişinin amacı gelip geçici olmayan, sürekli bir amaçtır. Sürekli olmayan geçici amaçlar için bir araya gelen insanlara veya tahsis edilen mal varlığı unsurlarına tüzel kişilik tanınmasına gerek bulunmamaktadır. Örneğin, mezuniyet töreni ve balosu için bir dernek kurulması söz konusu olmaz, amaç geçici

²⁴ Oğuzman ve diğerleri, s. 247.

²⁵ Oğuzman ve diğerleri, s. 247.

²⁶ Oğuzman ve diğerleri s. 247.

²⁷ Akünal, s. 11; Dural ve diğerleri, s.211.

²⁸ Dural ve diğerleri, s.211.

olduğundan bir tüzel kişiliğe ihtiyaç bulunmamaktadır. Buna karşılık amacı gerçekleştirmek için sürekli bir faaliyetin zorunlu olduğu organizasyonlar bakımından durum farklıdır. Mesela bir okul yaptırma derneğinin sürekli bir amaca sahip olduğu söylenebilir²⁹.

Kanun koyucu, tüzel kişilere ilişkin genel hükümlerin yer aldığı TMK m. 47 hükmünde belirli bir amaca özgülenmiş mal topluluklarından, derneklere ilişkin TMK m. 56'da belirli ve ortak bir amacın gerçekleştirilmesinden ve nihayet hakkındaki TMK m. 101 hükmünde de "belirli ve sürekli bir amaca özgülenmiş mal ve haklardan bahsetmektedir. Anılan hükümlerden tüzel kişinin amacının "belirli olması gerektiği sonucu çıkmaktadır³⁰.

Amacın sürekliliği ifadesi ile neyin anlatılmak istendiği doktrinde tartışılmaktadır. Akünal, amacın sürekli olmasının çok katı bir şekilde gerekmediğini, az da olsa herhangi bir devam eden faaliyetin sürekli olarak değerlendirilmek için yeterli olacağını belirtmiştir³¹.

Dural ve Ögüz de Akünal ile aynı görüştedir. Amacın sürekliliğinin söz konusu olabilmesi için, amaca ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetin süreklilik sağlamasının yeterli olacağını belirtmiştir³². Bir hastalığın tedavisini sağlayacak ilacın gerçekleştirilmesi amacıyla malvarlığı değerlerinin tahsis edilerek vakıf kurulması mümkündür³³.

Böyle bir vakfın amacı, ilacın geliştirilmesini sağlayacak bilimsel faaliyetlerin zamana yayılması itibarıyla sürekli niteliktedir. İlacın geliştirildiği anda amaca ulaşılmış olur ve ulaşılan amacın süreklilik niteliği taşıyıp taşıyamaması, daha doğrusu amaca ulaşılmışından sonra faaliyetin sona erip ermemesi amacın sürekliliği hususunda etkili değildir.

Uygulamadan sıkça görüldüğü üzere, okul yaptırmak üzere dernek veya vakıf kurulmasında da durum böyledir. Buna karşılık, eğitim amaçlı vakıf kurulmasında

²⁹ İhsan Erdoğan ve Dilşad Keskin, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara 2019, s. 339.

³⁰ Erdoğan ve diğerleri, s. 340.

³¹ Akünal, s. 10, 11.

³² Dural ve diğerleri, s. 214, 215.

³³ Göger, s.9.

veya yoksullara yardım için dernek kurulmasına hem amacın gerçekleşmesi için gösterilen faaliyet hem de amacın gerçekleşmesi süreklilik arz eder³⁴.

Oğuzman, Seliçi ve Özdemir ise; sürekli bir amacı olmayan yalnız kuruluşunda geçici nitelikte amaç olan kişi ya da mal topluluklarının tüzel kişilik kazanmasının mümkün olmadığını değerlendirmektedir³⁵.

Bizim de paylaştığımız görüş amacın sürekliliği ifadesi ile süreklilik kavramının çok katı ve sıkı olarak aranmasının gerekmediği, amaca ulaşmak için ortaya koyulan faaliyetin süreklilik unsuruna sahip olmasının yeterli olacağı ifadesidir.

2.1.3. Örgütlenme Unsuru

Tüzel kişilik için gerekli bir diğer temel unsur örgütlenme unsurudur. Tüzel kişiliği oluşturan kişilerin bir araya gelmesi yeterli değildir bu kişilerin bir örgütlenme oluşturması gerekmektedir. Bu örgütlenme tüzel kişiliği oluşturan kişilerin haricinde farklı olarak gerçekleştirilmelidir. Ve örgütlenmenin amacı tüzel kişinin belirlenmiş olan amacına ulaşmasını sağlayacak yükümlülükleri tamamlayabilmesi olmalıdır³⁶.

Tüzel kişinin zorunlu organlara sahip olmaması tüzel kişiliğin kazanılamamasına veya tüzel kişinin sona ermesine yol açar³⁷.

Şirketin ayrı tüzel kişiliği kavramı, şirketler hukukunun temelini oluşturur³⁸.

Kişi ve mal topluluğunun tüzel kişinin unsuru olan ortak amacının gerçekleşmesi için iradelerini açıklayabilmesi gerekmektedir. Ortak iradenin açıklanabilmesi için ise de tüzel kişinin organlardan oluşması şartı bulunmaktadır. Örgütlenme şartı tamamlanmadan ise tüzel kişinin organlara sahip olması mümkün olmamaktadır³⁹.

Başka bir ifade ile açıklama yapmamız gerekirse; tüzel kişilik yalnızca kendisini oluşturan kişilerden farklı ve bağımsız olarak bir teşkilatın olması ile

³⁴ Dural ve diğerleri, s. 210, 211.

³⁵ Oğuzman ve diğerleri, s. 247.

³⁶ Oğuzman ve diğerleri, s. 246.

³⁷ Dural ve diğerleri, s. 212; Akünel, s. 11.

³⁸ Hwee Ying Yeo ve Ruth Yeo, Revisiting the Alter Ego Exception in Corporate Veil Piercing, 27 SAcLJ 2015, s.177.

³⁹ Göger, s.7.

mümkündür. Ve bu teşkilatlanma yapısı örgütlenme olarak adlandırılmaktadır. Ortak bir amacı bir örgütlenme vasıtasıyla bağımsız ve sürekli şekilde gerçekleştirecek yapıyı sağlayamayan kişiler tüzel kişi olarak değerlendirilemeyecektir.

Tüzel kişi kavramı, tüzel kişiliği meydana getiren kişilerden veya tüzel kişi oluşturmak için malvarlığını bir araya getiren kişilerden farklı ve bağımsız bir kişiliği olmasını ifade ettiğine göre, tüzel kişinin amacına ulaşmasını sağlayacak faaliyetini gerçekleştirecek, hak süjesi olarak tüzel kişinin iradesini açıklayacak bir örgütlenmeye sahip olması gerekir. Tüzel kişinin örgütlenmesini tüzel kişinin organları oluşturur⁴⁰.

Vakıflar, dernekler ve şirketler gibi kişilerin sahip olması gereken organların isimleri mevzuatta ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Mevzuatta her tüzel kişilik için ayrı olarak gerekli olduğu belirtilen organların niteliği zaruridir. Mevzuatta bu organlar belirlenirken her farklı tüzel kişilik için o tüzel kişiliğin kendine has nitelikleri değerlendirmek suretiyle açıklamalar yapılmıştır⁴¹.

TMK'nın 109. maddesi ile vakfın teşkilatlanması için yönetim kurulunun bulunmasının zorunlu ve yeterli olduğu düzenlenmiştir. TMK m. 72/f 1. Uyarınca ise derneğin zorunlu organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu olarak belirtilmiştir. 5253 sayılı Dernekler Kanunu uyarınca ise derneklerin zorunlu olduğu belirtilen organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kurulu derneklerin zorunlu organ olarak sıralanmıştır. Ticaret şirketlerinde organlar ise Türk Ticaret Kanununda belirtilmiştir. Her bir ticaret şirketi için zorunlu organlar farklı şekilde düzenlenmiştir. Siyasi partilerin zorunlu organları ise Siyasi Partiler Kanunu m. 7'de belirtilmiştir.

Bir vakfın ya da bir cemiyetinin tüzel kişiliği bağımsız bir hak sahibi olarak üçüncü kişilerle hukuki işlemler yapar. Tüzel kişinin edindiği malvarlığı, üyelerin veya pay sahiplerinin kişisel malvarlığı ile birleşmez. Aynı şekilde bir gayeyi gerçekleştirmek için tahsis edilen bir mal grubu olan vakıf, kalıcı ve ideal bir gayeyi gerçekleştirmek için mallarını tahsis eden gerçek kişiden ayrı bir kimliğe sahiptir⁴².

⁴⁰ Dural ve diğerleri, s. 211; Oğuzman ve diğerleri, s.240.

⁴¹ Dural ve diğerleri, s. 211.

⁴² İpek Sağlam, Tüzel Kişilik ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Bir Yorum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları dergisi, 12/2020, s. 1114.

Şirket kuracak kişilerin kendi şirketini kurmasındaki temel motivasyonu şirketin davranışlarından dolayı sorumlu tutulmayacakları ve kişisel olarak sorumlu tutulmayacakları varsayılmasıdır⁴³.

1.3. İLKELER VE İSTİSNALARI

Doktrinde yerleşik görüşe göre tüzel kişilik kurumunun ilkeleri; sınırlı sorumluluk ilkesi, şirket malvarlığının korunması ilkesi, kamuyu aydınlatma ilkesi olarak sayılmaktadır. Bu ilkeler hukukumuzda sermaye şirketleri için geçerlidir.

1.3.1. Sınırlı Sorumluluk İlkesi

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin dayanağı olan ve sınırlı sorumluluk ilkesini incelemeden önce öncelikle sorumluluk kavramını değerlendirmeliyiz.

Hukukumuzda sorumluluk terimi farklı anlamlara gelebilmektedir. Dar ifade ile değerlendirildiğinde sorumluluk kelimesinin karşılığı borç terimidir⁴⁴. Bu açıdan değerlendirildiğinde sorumluluk, tarafların karşılıklı olarak kanundan veya sözleşmeden kaynaklanan herhangi bir edimi ifa yükümlülüğünü yansıtmaktadır⁴⁵.

Kişinin gerçekleştirdiği eylemin sonuçlarının hukuka dayalı olarak o kişiye yüklenebileceği belirtilmektedir. Sorumluluk kelimesi borcun müeyyidesidir. Örnek olarak haksız fiil ya da sözleşmenin ifa edilmemesinin doğuracağı sorumluluk eylemi gerçekleştiren kişiliğe yüklenebilmektedir.

Meydana gelen zararın sorumluluğunun kime ait olacağını gösteren ve mağdur kişinin zararın tazminini talep hakkını oluşturan normlar bütünü sorumluluk olarak tanımlanmaktadır. Yani, haksız fiil sonucu ortaya çıkan zararın karşılanması veya borçlunun kendine düşen edimini hiç veya gereği gibi ifa etmemesinden

⁴³ Geetika Kauraa, Piercing the Corporate Veil: A Necessary Puncture in the Fabric of the Corporate, Jus Corpus Law Journal, 2022, s.670.

⁴⁴ Halil Arslanlı, Anonim Şirketler II-III (Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller), İstanbul, 1960, s. 343.

⁴⁵ Arslanlı, s.343.

kaynaklı olarak alacaklının uğradığı zararı giderme yükümlülüğü sorumluluk ifadesi ile açıklanmaktadır⁴⁶.

Şirketler yani tüzel kişilikler tasarruf gerçekleştirdikleri veya borç altına girdikleri üçüncü kişilere karşı yalnızca tüzel kişiliğin malvarlığı ile sorumludur. Şirket ortaklarının tüzel kişiliğin sahip olduğu borçlar sebebiyle üçüncü kişilere olan yükümlülüğü doğrudan doğruya-dolayısıyla, sınırlı-sınırsız veya adi-müteselsil olarak nitelendirilebilmektedir⁴⁷.

Sınırlı sorumluluk ilkesi modern hukukun ilk yıllarından itibaren Ortaklıklar Hukuku'nun temel konularından birini oluşturmaktadır. Sınırlı sorumluluk ilkesi gereği alacaklılara karşı ortaklar sınırsız olarak sorumlu tutulamamaktadır. Böylece tüzel kişilik kurumunun korunması ve güven oluşturularak sermaye şirketlerine daha fazla yatırımcının katılması sağlanmaktadır⁴⁸. Sınırlı sorumluluk ve ayrı tüzel kişilik, tüzel kişiliğin tartışmasız en önemli özellikleridir⁴⁹.

Sermaye şirketlerinde bağımsızlık ve mal ayrılığı ilkesinin bir görünümü olarak tüzel kişilik malvarlığının sahibi yalnızca tüzel kişiliğin kendisidir. Yukarıda açıklandığı gibi sınırlı sorumluluk ilkesinin temel bir sonucu olarak tüzel kişilerde, ortakların malvarlığından ayrı, bağımsız, tüzel kişiliğe özgü bir malvarlığı oluşmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 573/2 maddesinde limited şirket için, m.329/2. maddesinde de anonim şirket için, ortakların sınırlı sorumlu olduğu açıklanmıştır.

Tüzel kişiliğin oluşturulması için ortaklar tarafından getirilen sermaye ortakların malvarlığı niteliği taşımamaktadır ve şirketin malvarlığı haline gelmiştir. Tüzel kişiliğin tasfiye edilmesi durumunda da pay sahipleri şirkete getirdiği sermayeyi değil yalnızca tasfiye sonucunda payı olarak belirlenen tasfiye payını isteyebilmektedir⁵⁰.

⁴⁶ Necla Güney Akdağ, Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul 2010, ss. 31-33.

⁴⁷ Yadigar İzmirli, Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk", www.mevzuatdergisi.com, Mevzuat Dergisi, Sayı 33, Eylül 2000.

⁴⁸ Emrullah Kervankıran, Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi'nin Kaldırılması, s.1.

⁴⁹ Helen Anderson, Piercing The Veil On Corporate Groups In Australia: The Case For Reform, 2009, s.333.

⁵⁰ Veliye Yanlı, Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, İstanbul 2000, s. 76.; Kervankıran, s. 456.

Sınırlı sorumluluk ilkesinin esas amacı hisse senedi ve esas sermaye sahiplerinin sorumluluktan kaçmalarını sağlamak değil bunları aşırı sorumluluktan, koydukları sermayenin ötesinde malvarlıklarından sorumlu tutulmasından korumaktır.

Sınırlı sorumluluk pratikte tüm sermaye şirketleri için aynı şekilde işlememektedir. Şirketin türü ve hissedar sayısına bağlı olarak şirkete kredi verenler, alacaklılar, bazı yöntemlerle şirketin sınırlı sorumluluktan uzaklaşmasını talep edebilmektedirler. Örneğin, tek kişilik veya çok hissedar olmasına rağmen tek bir hissedarın hakim ortak olduğu şirkete borç verenler sözleşmelerinde şahsi kefalet gibi garantiler isteyebilmektedirler⁵¹.

Anonim şirketlerde, ortağın sınırlı sorumluluğu ilkesinden faydalanmak ve tüzel kişilik perdesinin arkasına gizlenmek şeklinde alacaklıların aleyhine fayda sağlanması, ilkenin kötüye kullanılması her zaman mümkündür.

Gower, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıyla birlikte anonim şirketin ortaklarının, şirket alacaklılarına yönelik olarak direkt sorumlu olması gerektiğini belirtmiş. Açıklanan durum ile tüzel kişilik sona ermez yalnızca ortağın sınırlı sorumluluğu sınırsız sorumluluğa dönüşmüş olur⁵².

Sınırlı sorumluluk kavramı, aslında limited şirketlerin kanuni adının belirlenmesinde önemli bir rol oynamış olmasına rağmen, doktrinde genellikle anonim şirketler üzerinden sınırlı incelenmektedir. Ancak, tarihsel olarak değerlendirildiğinde, anonim şirketlerin sınırlı sorumluluk ilkesinin en son geliştiği şirket türü olduğu anlaşılmaktadır⁵³.

1.3.2. Sınırlı Sayı İlkesi

Tüzel kişiler konusunda “sınırlı sayı ilkesi” kendisine yer bulmaktadır. Yani oluşturulabilecek tüzel kişiler kanunda sınırlı olarak sayılmıştır. Mevzuatta yer almadığı sürece, kişi veya mal topluluğu olan topluluklar tüzel kişi olarak

⁵¹ Namık Kemal Uyanık, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Ağ, Seçkin Hukuk, Ankara 2021, s.445.

⁵² Gower, L.C.B.: The Principles of Modern Company Law, London 1979, s. 45 vd.’den naklen İzmirli.

⁵³ İsmail Kırca ve diğerleri, Anonim Şirketler Hukuku, C.1, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013, s. 105.

nitelendirilemeyecektir. Yani bu kişilerin bağımsız hak süjesini haiz olmaları yalnızca mevzuatta sayıldığı sürece mümkün olmaktadır. Ancak kanunun öngördüğü türde sınırlı bir şekilde tüzel kişilik kurulabilir. Tüzel kişilik alanında tipe bağlılık ilkesi de sınırlı sayı ilkesinin devamı niteliğindedir. Kanun tarafından sıralanan tüzel kişilerin yapısını değiştirmek ve kanunda yer almayan bir faaliyet alanında faaliyette bulunabilmesi için karma olarak tanımlanabilen tüzel kişilik türleri yaratmak da yasaktır⁵⁴.

Sınırlı sayı ilkesi doğrultusunda tüzel kişi sıfatını kazanamayan bazı toplulukların bağımsız bir kişiliği bulunmamaktadır. Örneğin karı koca mal rejimlerinden mal ortaklığı (MK m. 256 vd.); aile şirketi (MK m. 373); adi şirket (BK m. 620); miras şirketi (MK m. 640) hak ehliyeti bulunmamaktadır. Elbirliği şirketi niteliğindeki kurumlarda, şirketin sahip olduğu malvarlığı ortakların iştirak halinde mülkiyetindedir.

Alman hukukunda bizim hukukumuzdan farklı olarak çeşitli durumlarda adi şirketin hak ehliyeti kazanabileceği görüşleri bulunmaktadır. Alman Federal Mahkemesinin 29.1.2001 tarihli ilamı uyarınca yargı alanında da etkisini bulan bu eğilim, Türk hukukuna da yansımıştır. Bu karar ile tüzel kişilik kurumunu belirleyen sınırlı sayı ilkesi, yürürlükteki hukukumuz açısından adi şirketin tüzel kişiliği olabileceği anlamına gelmemektedir. Tüzel kişilik bulunmadığında esasen, hak ehliyetinin bulunması, diğer bir ifadeyle adi şirketin hak süjesi olması da söz konusu değildir.

Ancak, adi şirketin malvarlığının bulunması, özellikle adi şirketin ticari işletme işletmesi hallerinde olduğu gibi, üçüncü kişilerle ilişkiye girdiği hallerde ortaklarının kişisel malvarlığından ayrı elbirliği şirketi niteliğinde malvarlığına sahip olan şirketin, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinde kısmi de olsa hak ehliyetine ve bu kapsamda davada taraf olma ehliyetine sahip olduğu savunulmaktadır⁵⁵.

1.3.3. Sermaye Şirketlerinde Şirket Malvarlığının Korunması İlkesi

TTK'da birçok maddede malvarlığının korunması ilkesine özel olarak yer verilmiştir. Şirketin malvarlığı çeşitli açılardan farklı düzenlemelerle koruma altına

⁵⁴ Dural ve diğerleri, s. 212; Oğuzman ve diğerleri, s. 241.

⁵⁵ Dural ve diğerleri, s. 213.

alınmaya çalışılmıştır. Örneğin TTK m. 512 uyarınca haksız yere ve kötü niyetle kar payı alan ortakların bu aldıkları payları iade etmek zorunda olduğu düzenlenmiştir.

Malvarlığı kavramı hukuki olarak “bir şahsın hukuki bir bütünlük teşkil eylemek üzere sahip veya mükellef olabileceği, para ile ölçülebilen mal, hak ve borçların tamamı” anlamına gelmektedir⁵⁶.

Pulaşlı’ya göre TTK’nın 512. maddesinde yer alan yukarıda da açıkladığımız haksız yere ve kötü niyetle tahsil edilen kar payının iade edilmesi gerektiği hususu tek borç ilkesinin istisnası niteliğinde olarak yorumlanıp değerlendirilmiştir⁵⁷.

Malvarlığının korunması ilkesi ile alacaklıların zarara uğratılmasını önlemek amaçlanmaktadır. Bu bakımdan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusuyla benzer olduğu söylenebilir.

1.3.4. Kamuyu Aydınlatma İlkesi

Kamuyu aydınlatma ilkesi ile ortakların, şirket pay sahibi olanların ve alacaklılarının haklarını koruması sağlanmıştır. Halka açık şirketlerde ilgili kişilerin şirket hakkında bilgi sahibi olmalarına ve bunu bilinçli olarak kullanmalarına yardımcı olunması amaçlanmaktadır⁵⁸. Kamuyu aydınlatma ilkesi, şirketin ekonomik geleneklere uygun bir şekilde faaliyet göstermesini sağlayan prensiplerin tamamını içerir⁵⁹.

Kamuyu aydınlatma ilkesi gereği tüzel kişiliğe ait birtakım bilgilerin belirlenmiş formatlarda kamuya sunulma mecburiyeti bulunmaktadır⁶⁰.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin dünyada ilk örneği 1862 tarihli İngiliz Şirketler Kanunu’dur. Amerika’da ise 20. yüzyılın başlarında, Blue Sky Laws adıyla bilinen düzenlemeler doğrultusunda kişilerin dolandırılmasını önlemek amacıyla bu husus kabul edilmiştir.

⁵⁶ Emre Esen, Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, 2. Baskı, İstanbul, Ekim 2011, s. 8.

⁵⁷ Hasan Pulaşlı, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Şirketler Hukuku Şerhi”, Ankara 2011, s. 1388.

⁵⁸ Ünal Tekinalp, Anonim Ortaklığın Bilançosu Ve Yedek Akçeleri, Fakülteler Matbaası, 1979, (Ortaklığın Bilançosu), İstanbul, s. 53.

⁵⁹ Ünal Tekinalp, Anonim Ortaklığın Bilançosu Ve Yedek Akçeleri, Fakülteler Matbaası, 1979, (Ortaklığın Bilançosu), İstanbul, s. 53.

⁶⁰ Memiş ve diğerleri, Sermaye Piyasası Hukuku, Ankara 2016, Güncelleştirilmiş 2. baskı, s. 33.

Türk Hukuku'na tam anlamıyla kamuyu aydınlatma ilkesi ise ilk kez 1982 tarihinde kabul edilen 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında girmiştir.

Kamuyu aydınlatma ilkesi kapsamında şirkete ait bazı bilgileri kamuya açık olması gerekmektedir. Bu şekilde hissedarlar, alacaklılar, pay ve tahvil sahipleri gerekli bilgilere erişebilecektir. Ancak, her ne kadar kamuyu aydınlatma ilkesi kapsamında şirketin sahip olduğu bilgilerin kamuya açık olması gerekse de ticari sır niteliğinde değerlendirilebilecek bilgiler gizli tutulabilmektedir. Bu nitelikteki bilgilerin kamuya açık olması sonucunu getirmemektedir⁶¹.

Şirket ortakları ve alacaklılarının menfaatlerini koruyan, sermaye piyasasının tüm ilgililerinin yanıltılmadan iş ve işlemlerini gerçekleştirmelerine yönelik ilkelerin tümü kamunun aydınlatılması ilkesi olarak adlandırılmaktadır⁶².

TTK'da şirketin faaliyetleri, ekonomik durumu ve şirketin geleceği hakkında pay sahibinin aydınlatılması amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Bilgi alma hakkı, kamuyu aydınlatma ilkesinin devamı niteliğinde bir haktır. Tüzel kişilik pay sahibinin bilgi alma ve inceleme hakkı TTK m. 437 ile düzenlenmiştir. TTK m. 438-444 ile özel denetim isteme hakkı düzenlenmiştir. TTK m.1524 uyarınca ise bağımsız denetime tabi olan sermaye şirketleri için internet sitesi açma zorunluluğunu düzenlemektedir.

1.4. TÜZEL KİŞİLİĞİN AYRILIĞI İLKESİNİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

Şirketin ayrı bir tüzel kişilik olması nedeniyle şirket hukuken korunmaktadır. Bu, bir dava durumunda sahiplerini kişisel sorumluluktan veya şirketin yükümlülüklerinden korur. Bir firma kendi tüzel kişiliğine sahip olduğu için dava açılabilir ancak sahibi korunur.

Hissedarlar, kurumsal borçlardan şahsen sorumlu olmadıkları gibi alacaklılar, borçları tahsil etmek amacıyla şahsi malvarlıklarını takip edememektedirler. Ayrıca, hissedarlar yalnızca ücret, ikramiye veya temettü şeklinde elde edilen kazançlar üzerinden vergi öderken, şirket daha sonraki karlar üzerinden kurumlar vergisi öder.

⁶¹ Ayşegül Özkurt, Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, 2. Bası, İstanbul 2018, s. 21.

⁶² Tekinalp, Ortaklığın Bilançosu, s. 53.

Yukarıda ele alınan sürekli varlık, ayrı tüzel kişilik doktrini nedeniyle de çok önemli bir avantajdır.

Tüzel kişilik perdesi, tüzel kişinin kurulmasına olanak tanırken, sahipleri ve yöneticileri olası sorumluluklardan koruduğu için şirketler hukukundaki en önemli kavramlardan biri olmuştur. Ancak, bazı durumlarda, özellikle de şirketin hissedarlarına veya işletmenin alacaklılarına karşı hileli eylemlerin söz konusu olduğu durumlarda, sınırlı sorumluluk unsuru kaldırılabilmektedir. Bir işletmenin, büyük bir borç yükümlülüğü varsa ticarete devam etmemeyi sağlama yükümlülüğü vardır; zira bu, haksız veya hileli ticaretle eşdeğer olabilir. Yanlış ticaret, bir işletmenin hissedarlara veya alacaklılara, işletmelerinin büyük bir yükümlülüğü olduğu ve iflasın en iyi hareket tarzını sunduğu konusunda zamanında bilgi vermemesi durumunda ortaya çıkar. Öte yandan hileli ticaret, bir şirketin mali durumu iyiymiş gibi faaliyet göstermeye devam etmesi ve bu nedenle kredi limitleri alması veya hatta mal ve hizmet tedarik etme planları varmış gibi müşteri kaynaklarını alması durumunda ortaya çıkar⁶³.

1.5. TÜZEL KİŞİLİK KURUMUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

Anglo - Sakson hukuk sistemlerinde, tüzel kişiliğe sahip olmayan bir topluluğun onu oluşturan üyelerden ayrı bir tüzel kişilik olmadığına dair teori her zaman sağlam bir şekilde kurulmuştur. Ancak aksi yönde görüş bildiren az sayıda karar bulunmaktadır.

Bugünkü tüzel kişi kavramının içeriğini teşkil eden, birçok insani amaca ancak bireysel güçlerin birleştirilmesi ile ulaşılabilir olması düşüncesi, uygarlığın gelişmesi sürecinde ilk zamanlardan itibaren kişi topluluklarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur⁶⁴.

Tarihsel süreç içinde, ekonomik, sosyal, kültürel veya dini amaçlara uygun olarak örgütlenen bu birliklerin ortak özelliği, gerçekleştirdikleri sosyal işlevleri dolayısıyla hem özel hukuk alanında hem de kamusal alanda faaliyet göstermeleridir. Bu özellikleri itibarıyla çeşitli amaçlara yönelmiş kişi birliklerinin Roma ve Cermen

⁶³ Tareq Na'el Al-Tawil, Piercing the Corporate Veil: When LLCs and Corporations May Be at Risk, 61 INT'L J.L. & MGMT., 2019, s.341.

⁶⁴ Dural ve diğerleri, s.218.

hukukunda özel hukuk veya kamu hukuku kişi birlikleri olarak kesin olarak ayrılmamıştır⁶⁵.

Cermen hukukunda insanlar dahil olduğu birliğin bir üyesi olarak kabul edildikleri için hukuki anlamda hak ve yükümlülüklerle sahip olmak için birey yerine, kişi birlikleri ön planda yer almıştır⁶⁶.

Bununla beraber Roma ve Cermen hukuklarında bugünkü anlamda bir tüzel kişilik kavramının geliştiğinden söz edilemez⁶⁷.

Roma hukukunda farklı isimlerle (collegia, corpora, sodalitates) anılmış olsa da, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarının bugünkü hukuk sistemlerindeki tüzel kişilerin karakteristik özelliklerini taşıdıkları görülmektedir:

- Bunlardan birincisi, kişi birliklerinin hak ehliyetine sahip olması, dolayısıyla hak sahibi olabilmeleri ve borç altına girebilmeleridir.
- İkincisi, tüzel kişinin ortaklarından farklı bir örgütlenmesinin bulunması zorunluluğudur.
- Son olarak, tüzel kişiliğin borçlarından üyelerinin sorumlu olmamasıdır⁶⁸.

Roma ve Cermen hukuklarının aksine İslam Hukukunda kişi topluluklarından ziyade mal toplulukları bulunmaktadır. Devlet hazinesi davalarda taraf sıfatına sahiptir ve Devlet tüzel kişiliğine ek olarak tüzel kişi olarak kabul edilmektedir.

1896 tarihli Alman Medeni Kanunu'nda ilk olarak dünyadaki modern hukuk sistemleri arasında tüzel kişiler hakkında detaylı inceleme yapılmıştır⁶⁹.

Ülkemizde tüzel kişilerin gelişim süreci Roma ve Cermen hukuklarına nazaran farklılık göstermiştir⁷⁰. İslam hukukunun ülkemize olan etkisi neticesinde vakıflar ön plana çıkmıştır. Roma ve Cermen hukuklarında ilk olarak kişi birlikleri tüzel kişi olarak toplumsal yaşamda görünmelerine, vakıfların ise tüzel kişiliğe sahip olmamalarına karşın, eski hukukumuzda tüzel kişilik sadece vakıflara tanınmış idi.

⁶⁵ Dural ve diğerleri, s.220.

⁶⁶ Dural ve diğerleri, s.218.

⁶⁷ Dural ve diğerleri, s.218.

⁶⁸ Dural ve diğerleri, s.219.

⁶⁹ Kervankıran, s.459.

⁷⁰ Dural ve diğerleri, s.221.

Osmanlı toplumundaki gelişmiş vakıf uygulamasına karşın, kişi birlikleri tüzel kişiliğe sahip değildi. Eski hukukumuzda derneklerin tüzel kişilik kazanabilmesi 1909 yılında çıkarılan Cemiyetler Kanunu ile mümkün olmuştur⁷¹.



⁷¹ Dural ve diğerleri, s. 219; Akünal, s.5.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI TEORİSİ VE PERDENİN KALDIRILMASI SURETİYLE SORUMLU KILMANIN MÜMKÜN OLABİLECEĞİ DURUMLAR

2.1. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

2.1.1. Genel Olarak

Hukukumuzda temel bir ilke olarak mevcut olan tüzel kişiliğin ortaklardan bağımsız bir kişiliği olmasının sonucu olarak, tüzel kişi niteliğine sahip olan topluluklar, kendilerini oluşturan kişilerden bağımsız ayrı bir kişilik olarak hukuki ilişkilerde hak sahibi olur ve borç altına girer.

Yukarıda açıklandığı şekilde tüzel kişiliği meydana getiren kişi ve organlarından farklı bir kişiliğe ve mal varlığı bulunması zorunluluğu bulunmaktadır. Tüzel kişi bu şartı sağladığı takdirde, kurucuları, üyeleri ve organlarından ayrı olarak bir hak sujesi konumuna gelecektir⁷².

Tüzel kişiyi oluşturan kişiler, kendi adlarına kullanabilecekleri bazı hakları kullanmaktan vazgeçmek suretiyle bu hakları tüzel kişi adına kullanmaya yönelmektedir. Bir başka deyişle kişiler tüzel kişiliğin oluşturulması için kendi kişiliklerini geri plana itmektedir⁷³.

Tüzel kişiliği oluşturan üyeler veya ortakların tüzel kişi tarafından kazanılan haklar için talep hakkı bulunmamakla birlikte bu kişilerin tüzel kişinin borçlarından sorumlu tutulmaları da mümkün değildir⁷⁴. Tüzel kişinin gerçekleştirdiği hukuki işlemleri üye, ortak veya yöneticileri aracılığı ile yapılmaktadır. Ancak bu kişiler tüzel kişinin hakları ve yükümlülükleri için herhangi bir sorumluluğa ve hak iddiasına sahip değildir⁷⁵.

⁷² Serozan, s. 494.

⁷³ Yanlı, s. 11.

⁷⁴ Kamil Yıldırım, Maddi Hukuk İcra Hukuku İlişkisi, İptal Davalarından Perdeyi Kaldırma Teorisine Hukuki Koruma Sağlayan Enstrümanlar, Kişilik Perdesinin Aralanması, I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, 2 Şubat 2008, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, s. 183

⁷⁵ Kamil Yıldırım, Maddi Hukuk İcra Hukuku İlişkisi, İptal Davalarından Perdeyi Kaldırma

Ancak tüzel kişiliğin bu niteliği kötü niyetli kullanımlara yol açmaktadır. Tüzel kişiyi oluşturan kişiler birtakım sorumluluklarını yerine getirmemek veya hukuken yasak olan bir şeyi gerçekleştirmek için tüzel kişilik kavramının arkasına gizlenebilmektedir. Mevzuatta ve kötü niyetin engellenmesi için bir koruma bulunmamakta ise de tüzel kişi niteliğinin amacından saptırılarak kötü niyetli olarak kullanılması durumunda; çeşitli durumlarda üçüncü kişilere, tüzel kişinin ortaklarına veya üyelerinin sorumluluklarına gidebilme imkanı doktrin ve içtihat ile sağlanmaktadır. Kötü niyetli tasarruflardan mağdur olan kişilerin korunarak, tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanıp sorumluluktan kurtulması yöntemi engellenmektedir⁷⁶.

Bir şirketin kurumsal kişiliğinin dolandırıcılık ve diğer etik olmayan veya suç teşkil eden faaliyetlerde bulunmak için kullanılması alışılmadık bir durum değildir. Yapay bir kişinin yasa dışı herhangi bir eylemde bulunması mümkün olmadığından, gerçek suçluların ortaya çıkarılması için kurumsal kişilik maskesinin kaldırılması gerekebilir. Buna "şirket perdesinin kaldırılması" adı verilmektedir⁷⁷.

Tüzel kişiliğin bu niteliği sınırsız olarak değerlendirilmemektedir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan niteliğin amacını saptırmak suretiyle kötüye kullanılması durumlarında zarar gören kişiler için tüzel kişinin ortak veya üyelerine gidilerek onların sorumlu tutulması imkânı mevcuttur. Böylece tüzel kişinin arkasına saklanarak sorumluluktan kurtulmanın önü kapatılmaktadır. Buna tüzel kişilik perdesinin aralanması denir⁷⁸.

Tüzel kişilik perdesinin aralanmasının iki amacı olduğu belirtilmektedir. Birincisinde şirket tüzel kişiliği ile bağlantılı bir hukuki ilişkinin kapsamına şirket ortaklarının eklenmesi hedeflenir. Örnek olarak şirketin uymakla yükümlü olduğu rekabet sözleşmesi kapsamına şirketin ortaklarının da dahil edilmesi verilebilir. İkinci durum ise şirketin taşıdığı bir sorumluluk veya borç için şirket ortaklarının da sorumlu olmaları amaçlanır⁷⁹.

Teorisine Hukuki Koruma Sağlayan Enstrümanlar, Kişilik Perdesinin Aralanması, I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, 2 Şubat 2008, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, s. 183

⁷⁶ Dural ve diğerleri, s. 213.

⁷⁷ Sibani Nandini Dash And Pallavi Chakra, Public Interest and Lifting of Corporate Veil under Companies Act, International Journal of Law and Humanities, Vol. 4 Iss 4, S.4099.

⁷⁸ Gökhan Antalya, Medeni Hukuk, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021, s.123.

⁷⁹ Erol Ulusoy, Çek Kanunu Tüzel Kişilik Perdesini Arahıyor, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:1 Sayı:1 Yıl:2010, s.69.

Tüzel kişiliğin, ortaklar tarafından üçüncü kişileri zarara uğratmak veya kişisel menfaatleri için kötüye kullanılması durumunda ortaya çıkabilecek veya açılacak tüzel kişiliği örten bir perde olarak nitelendirilebilmektedir⁸⁰.

Her ne kadar mevzuatımızda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması istisnasına yer verilmemekte ise de bu teoremin hukuki temelini MK m. 2'de yer alan dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağından almaktadır. Açıklanan çerçevede, tüzel kişilik özelliğinin dikkate alınmayarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, örneğin tüzel kişinin ortaklarının sorumluluğuna gidilmesi, tüzel kişilik kurumuna dayanmanın dürüstlük kuralının ihlali anlamına geldiği ve hakkın kötüye kullanılmasının önünü açtığı durumlarda mümkün olacaktır. Kişilerin tüzel kişilik kavramının niteliğini kötü niyetli tasarruflarını gizleme ve yükümlülüklerinden kurtulma kastı ile hareket ettikleri hallerde durum bu şekildedir.

Tüzel kişi ve üyeleri arasında bulunan ayrılık şartının kesin surette bütün durum ve koşullarda hayata geçirilmeye çalışılması birtakım haksız durumların ve haksız kazançları meydana gelmesine sebep olmuştur. Birçok kişinin borç ve sorumluluktan kurtulabilmek amacıyla tüzel kişiliği adeta paravan olarak kullandığı durumlar mevcuttur⁸¹.

Ancak herhangi kötü niyetli kullanım amacının bulunmadığı durumlarda, tüzel kişilik niteliğine ve özelliklerine dayanarak işlem yapmak direkt olarak hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmeyecektir. Yani her durumda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması mümkün olmaz. Bunun aksi yönde bir davranış tüzel kişilik kavramının amaçlarına aykırı olacak ve tüzel kişilik kurumuna zarar verecektir⁸².

Tüzel kişinin ortaklarının veya üyelerinin sorumluluğunun tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasından farklı hukuki sebeplerle tesis edilebildiği durumlarda bu yola başvurulmasına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu istisna yalnızca hukuki sorunların ilgili kanun hükümleri ile çözülemediği durumlarda, kötüye kullanımların engellenmesi amacıyla uygulanmaktadır⁸³.

⁸⁰ Elvia Arcelia Quintana Adriano, The Natural Person, Legal Entity or Juridical Person and Juridical Personality s. 382.

⁸¹ Pulaşlı, s. 468.; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.07.2020 tarihli, 2019/808 E. 2020/504 K.

⁸² Dural ve diğerleri, s. 214-215.; Akünel s. 18.

⁸³ Dural ve diğerleri, s. 214-215.; Akünel ss. 214- 215; Oğuzman ve diğerleri ,s. 305.

Ayrı tüzel kişilik, mantık ve kuralların ötesinde bir noktaya kadar genişletilemez ve bu gerçekleştiğinde göz ardı edilmesi gerekmektedir⁸⁴.

Ayrı kurumsal kimlik, "ticaretin ve endüstriyel büyümenin desteklenmesi gibi daha önemli temel politikalara" bahsedilmiştir ve bu nedenle "iddia edilemez.

Bir şirket, "Doğal bir doğumla değil, kanunla yaratılan", " hapsedilmek, yemin etmek, evlenmek veya ibadet etmek dışında her şeyi yapabilen", "bir insan aracısı aracılığıyla hareket eden" yapay bir tüzel kişiliktir⁸⁵.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrini, mahkemenin bir hissedarı şirketin yükümlülüklerinden sorumlu tutması, adil bir doktrindir. İlgili bir teori olan alter ego, mahkemenin ayrı şirketleri tek bir tüzel kişilik gibi ele almasına, her birini diğerinin borçlarından sorumlu tutmasına ve her ikisinin de varlıklarını birleştirmesine olanak tanır⁸⁶.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hafife alınacak bir görev değildir. Profesör Gower yasaya ilişkin incelemesinde (Principles of Modern Company Law, Butterworths), mahkemenin perdeyi kaldırabileceği üç durumu şu şekilde özetlemiştir:

- mahkeme bir tüzük, sözleşme veya başka bir belgeyi yorumlarken;
- mahkeme şirketin gerçekleri gizleyen 'sadece bir maske' olduğuna kanaat getirdiğinde; ve
- şirketin, kontrolörlerinin veya kurumsal veya gerçek üyelerinin yetkili temsilcisi olduğu tespit edilebildiğinde⁸⁷.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu, tüzel kişiliğin, tüzel kişiliği yöneten menfaat sahiplerinden farklı olarak kabul edilen kendine has bir karaktere sahip olduğu hukuki standarda dayanmaktadır; ancak şirket perdesi, mahkemeler tarafından kendi takdirine bağlı olarak yapay varlığın herhangi bir suç veya yanlış

⁸⁴ Tan Cheng-Han, Jiangyu Wang & Christian Hofmann, Piercing the Corporate Veil: Historical, Theoretical and Comparative Perspectives, 16 Berkeley Bus. L.J. 140, 2019, s.151.

⁸⁵ Kauraa, s.661.

⁸⁶ Judith Elkin, Lifting the Veil and Finding the Pot of Gold: Piercing the Corporate Veil and Substantive Consolidation in the United States, 6 Disp. Resol. INT'l 131, 2012 .s.133.

⁸⁷ David Greene ve Edwin Coe, SIB Unable to Pierce the Corporate Veil, 16 Int'l Fin. L.Rev. 51, 1997,s.51.

beyandan sorumlu görülmesi ihtimaline karşı tüzel kişilik perdesinin arkasında duran kişilerin sorumluluğuna ulaşılacak üzere kaldırılabilir⁸⁸.

2.1.2. Kavram – Terminoloji

Anglo Sakson hukuk sistemlerinde “lifting the corporate veil”, “piercing the corporate veil”, “disregard of legal entity” veya “disregarding the corporate entity” kavramları kullanılmaktadır⁸⁹. Alman hukuk sisteminde ise kısaca “Durchgriff” ya da “Durchgriff durch die juristische Person” kelimeleri kullanılmaktadır. Fransız hukuk sisteminde ise “non reconnaissance de la personne morale” ile “le principe de la transparence” kelimeleri yer almaktadır.

Alman ve İsviçre sistemlerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi için genellikle “Durchlöcherung/Durchstossen des Schleiers der juristischen Person” ve “Wegziehen des Schirmes” kavramları ve “Durchgriff durch die juristische Person” veya kısaca “Durchgriff” kelimesi kullanılmaktadır.⁹⁰

Konuyu ifade etmek için yukarıda belirtilen çeşitli hukuklarda Türkçe ile paralel olarak perde, örtü, ve tül kelimeleri kullanılmaktadır⁹¹. Alman hukukunda çoğunlukla örtü ifadesi kullanılırken İngiliz hukukunda tül ifadesi kullanılmaktadır⁹².

Fiil olarak ise kaldırma, delinme, aralama olarak çeşitli kullanımlar mevcuttur. Delinme ve kaldırma kelimeleri İngiliz ve Amerikan hukukunda da kullanılan “disregard of legal entity” “disregarding the corporate entity” terimlerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

Tüzel kişiliğin kaldırılması teorisinin ilk olarak uygulanmaya başladığı ABD sisteminde ve İngiltere sisteminde ise bu terime “lifting the corporate veil” ya da “piercing the corporate veil” terimleri karşılık gelmektedir⁹³. Ancak değişen yıllarda a “disregard of legal entity” ya da “disregarding the corporate entity” kavramları kullanılmaya başlamıştır.⁹⁴

⁸⁸ Aakarsh Saluja, A Descriptive Study on the Lifting and Piercing of Corporate Veil, 21, Supremo Amicus [780], 2020, s.2.

⁸⁹ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanmasına Genel Bir Bakış, s. 146.

⁹⁰ Antalya, s.143.

⁹¹ Antalya, s.143.

⁹² Antalya, s.143.

⁹³ Yanlı, s.13.

⁹⁴ Yanlı, s. 13.

Prof. Hatemi perdenin kaldırılması ilkesini daha çok adeletin ışığı oraya kadar yansısın diye ışıldak ilkesi olarak ifade etmektedir⁹⁵. Prof. Dr. Ansay ise Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde düzenlenen bir sempozyumda “tülü kaldırma” kavramını kullanarak Türk Hukukunda bu kavramı kullanan ilk kişi olmuştur⁹⁶.

Türkiye'ye bakacak olursak; doktrinde, genellikle onay gören terim perde kelimesidir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ifadesi için ise kaldırılması kelimesi için “delinmesi” ya da “aralanması” terimleri de kullanılmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ilk olarak Anglo Sakson hukuk sisteminde ortaya çıkmıştır. Daha sonra Kıta Avrupası hukukunda uygulanmaya başlamıştır. Almanya'da tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusu yüksek mahkeme kararlarına konu olmaya 1920 yılından itibaren başlamıştır.

ABD hukukunda, perdeyi kaldırma teorisinin yer aldığı mahkeme kararlarında bu teoriyi açıklamak için birçok üzere birbirinden farklı birçok kavrama yer verilmiştir. Bu konuda emsal vasfını taşıyan Bartle/ Home Owners Cooperative kararı, ABD doktrinin teoriye ilişkin geleneksel bakış açısını göstermektedir. Bu karara göre, tüzel kişilik perdesinin kaldırma teorisinin temel hedefi aldatıcı davranışları önleyerek hukukta hakkaniyeti sağlamaktır. Şirket ortağının ayrıcalıklı olarak sahip olduğu tam hakimiyeti haksız bir şekilde kullanmak suretiyle haksız veya hakkaniyete aykırı olarak davranması hallerinde tüzel kişiliğin şirket ortağı açısından bir vasıta oluşturması durumundan bahsedilmektedir⁹⁷.

Anglo Sakson ve Kara Avrupası hukuk sistemlerinde tüzel kişilik özelliklerinin hukuka aykırı olarak kötü niyetli bir şekilde sorumluluktan ve yükümlülüğten kurtulabilmek amacıyla vasıta olarak değerlendirilmesinin önüne geçmek hedefiyle “tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi” olarak isimlendirilen prensip oluşturulmuştur. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi uygulanarak tüzel kişiliğin ayırt edici özelliklerinin kötüye kullanılarak haksız menfaat oluşturulduğu hallerde tüzel kişilik dikkate alınmamaktadır⁹⁸.

⁹⁵ Hatemi, Kişiler Hukuku Dersleri, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1992, s.153.

⁹⁶ Antalya, Teori, s. 144.

⁹⁷ Vural Seven ve Can Göksoy, Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 80 Sayı 6 Yıl 2006.

⁹⁸ Gülören Tekinalp ve Ünal Tekinalp, Perdeyi Kaldırma Teorisi, Reha Poroy'a Armağan, İstanbul 1995, s. 387.

Tüzel kişi ve üyeleri arasında bulunan bağımsızlık özelliğinin her zaman ve her şartta uygulanması uygulamada birtakım haksız sonuçların ve haksız kazançların meydana gelmesine sebep olmuştur. Birçok kişinin borç ve sorumluluktan kurtulabilmek amacıyla tüzel kişiliği adeta paravan olarak kullandığı durumlar mevcuttur⁹⁹.

Hukuk kurallarının kullanılması ile kanuna karşı hile yapılmasının kişilerin bağımsız tüzel kişilik kavramı arkasında gizlenerek taraf oldukları sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal etmeleri ya da üçüncü kişilere zarar vermelerinin hukuk düzenince tarafından korunması mümkün değildir. Bu durumlar dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı ilkelerine açıkça aykırıdır. Bu şekilde hakkın kötüye kullanıldığı durumlarda tüzel kişilik perdesi kaldırılarak ilgili kişiler sorumlu tutulmalıdır¹⁰⁰.

"Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması" veya "Tüzel kişilik perdesinin altına girmek" ifadeleri neredeyse mistik bir niteliğe sahiptir ve bu, bazı tehlikelerle gerçekleştirilen bir faaliyeti akla getirir¹⁰¹.

Hukuk sistemimizde tüzel kişilerin ayrı bir hukuki varlık nitelendirilebilmesi ancak hukukun temel ilkesi olan TMK'nin 2. maddesi kapsamında kurallara uygun hareket edilmesi ve kötüye niyetli amaçlarda kullanılmaması halinde söz konusu olabilir¹⁰².

"Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması" ifadesi analitik açıdan belirsizdir. Basitçe, sınırlı sorumluluğa geçici bir istisna getirilmesi veya daha geniş anlamda, bir hissedarın nominal olarak sahip olduğu belirli bir hak veya imtiyazın faydasını talep etmesine izin vermek için kurumsal varlığın başka bir amaç için belki de geçici olarak göz ardı edilmesi anlamına gelebilir¹⁰³.

⁹⁹ Pulaşlı, s. 468.; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.07.2020 tarihli, 2019/808 E. 2020/504 K.

¹⁰⁰ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanmasına Genel Bir Bakış, s. 146.

¹⁰¹ Neil C. Sargent, Corporate Groups and the Corporate Veil in Canada: A Penetrating Look at Parent-Subsidiary Relations in the Modern Corporate Enterprise, 17 MAN. L.J. 155, 1987, s.156.

¹⁰² Ahmet Battal, Bir Alan Araştırması Işığında Sermaye Şirketlerinin Sorumluluğu Konusundaki Hukuki Bilgi Eksikliğinin Olumsuz Sonuçları ve Perdenin Kaldırılması Teorisi Yardımıyla Giderilmesi, Yargıtay Dergisi, C. 24, Ekim 1998, s. 659.

¹⁰³ Christopher C. Nicholls, Piercing the Corporate Veil and the Pure Form of the Corporation as Financial Innovation, 46 CAN. Bus. L.J.,2008.s.239.

2.1.3. Tarihsel Gelişim

İngiltere’de “piercing of the corporate veil” terimi ilk kez 1912 yılında Wormser tarafından kullanılmıştır¹⁰⁴. Wormser kurumsal kurgu kavramının göz ardı edilmesi gerektiği çeşitli durumları analiz etmiştir. Kurumsal kurgu kavramı alacaklıları dolandırmak için mevcut bir yükümlülükten kaçmak, bunu aşmak veya bir suçu korumak için kullanılabilirler diyerek genelleme yapmış ve doktrinin çok farklı şekiller alabildiğini ve tam olarak formüle edemeyeceğini belirtmiştir. İngiltere Hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hakkında sistematik yasal kurallar ya da bir düzenleme mevcut olmamakla birlikte konu hakkında doktrin ve yargı kararları mevcuttur.

İngiliz Hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teori üç farklı dönemin özelliklerinde farklı uygulama alanı bulmuştur. 1897 ila 1966 yılları arasında mahkemelerin genel tutumu tüzel kişiliği ve sınırlı sorumluluk özelliğini koruyarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmama yönünde olmuştur. Bu dönemin en önemli ve sınırlı sorumluluk ilkesini güçlendiren kararı Salomon v Salomon davasıdır. Apthorpe v Peter Schoenhofen Brewing ve In Re Darby ve Gilford Motor Co Ltd v Horne davalarında ise perdenin kaldırıldığı uygulamalara rastlanmaktadır. Salomon v. A. Salomon & Co. Ltd.¹⁰⁵ davası İngiltere’de önemli bir şirket hukuku davasıdır. Şirketler Yasası’nda belirtildiği gibi kurumsal kişilik doktrini sıkı bir şekilde destekleyen, böylece iflas etmiş bir şirketin alacaklıları ödenmemiş borçların ödenmesi için şirketin hissedarlarına dava açamayacağını belirten bir karardır. Bu karar ile bir şirketin o şirketin üyelerinden tamamen ayrı ve farklı bir tüzel kişilik olduğu şeklindeki İngiliz hukuku ilkesini sağlam bir şekilde yerleştiren bir davadır. İkisi arasına, mevcut yargı düşüncesine göre değişiyor gibi görünen ancak sınırlı sayıda koşulda kaldırılabilir oldukça kalın bir perdenin çekildiği basmakalıp bir yasadır. Bununla birlikte Salomon ilkesi ile "dolandırıcılık istisnası" olarak anılacak bir ilke olan "mahkemelerin, kurumsal formun dolandırıcılık amacıyla veya

¹⁰⁴ Rudorfer Michala, Piercing the Corporate Veil, 2006, s.2. https://books.google.com.tr/books?id=zhWqYAbDe18C&printsec=frontcover&dq=lifting+of+corporate+veil&hl=tr&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=wormser&f=false, (14.12.2022).

¹⁰⁵ Neil, s.156., <https://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1896/1.html>.

sözleşmeden doğan veya diğer yasal yükümlülüklerden kaçmak için bir araç olarak kullanılmasına izin vermeyeceği iyi bir şekilde belirlenmiştir¹⁰⁶.

İkinci dönem 1966 ila 1989 yılları arasını kapsamakta olup bu dönemde mahkemelerin genel tutumu perdenin kaldırılması şeklindedir. Bu dönemde genel uygulama perdenin kaldırılması olduğu için dönem müdahaleci dönem olarak isimlendirilmiştir¹⁰⁷. Bu dönemde şirketler topluluğunun tek başına bütün olarak ekonomik bütünlük oluşturduğunu, tüzel kişiliklerin ekarte edilmek suretiyle şirketlerin hepsinin müteselsil olarak sorumlu kabul edilebilecekleri savunulmuştur. Ancak açıklanan görüş 1989 tarihli Adam v Cape Industries Plc kararında kabul görmemiştir. Bu şekilde İngiltere’de perdenin kaldırılması kurumuna desteğin azaldığı üçüncü dönem başlamış ve günümüze kadar devam etmektedir. Bu dönem modern dönem olarak isimlendirilmektedir¹⁰⁸.

Gilford v. Home ve Jones v. Lipman davasında ifade edildiği gibi, Salomon ilkesine yönelik dolandırıcılık istisnasının başarılı bir şekilde ileri sürülebilmesi için, davalının kurumsal yapıyı davalı, kurumsal yapıyı, davacının önceden var olan bazı yasal haklarını reddedecek şekilde kullanma niyetinde olmalıdır. Dolandırıcılık istisnasının bu unsurları mevcut olduğu sürece, sahte şirketin dolandırıcılık amacıyla kurulmasına gerek yoktur. Yasal hakkın varlığının o aracın şirketleşmesinden değil, kurumsal aracın kullanım tarihinden önce olması gerekir¹⁰⁹.

Yukarıda bahsedilen kararlara çalışmanın ileriki aşamalarında tekrar değinilecektir.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi dünyada ilk defa Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde değil Anglo Sakson sistemlerde ortaya çıkmıştır. 1800 lü yılların başlarında Amerika’da, ticaret şirketlerinin sahip olduğu çeşitli ayrıcalıkların ve özelliklerin kötü niyetli amaçlarla hukuka aykırı olarak kullanıldığı ve haksız sonuçlara ulaşıldığının tespit edilmesiyle düzenlemeler yapılmaya başlamıştır¹¹⁰.

¹⁰⁶ Lifting the Corporate Veil: A Reassessment of the Fraud Exception, Published online by Cambridge University Press: 16 January 2009, s. 284.

¹⁰⁷ Erdem Bafra, İngiliz Mahkemelerinde Şirket Tüzel Kişiliğinin Perdesinin Kaldırılması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014, Sayı 112, (Mayıs – Haziran) s. 361 – 362.

¹⁰⁸ Erdem Bafra, İngiliz Mahkemelerinde Şirket Tüzel Kişiliğinin Perdesinin Kaldırılması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2014, Sayı 112, (Mayıs – Haziran) s. 361 – 362.

¹⁰⁹ Lifting the Corporate Veil,, s.290

¹¹⁰ Bafra, s. 362.

Amerikan mahkemeleri yapmış olduğu değerlendirmeler neticesinde tüzel kişilik perdesinin aralanması yoluna başvurmuş bu şekilde kötü niyetli işlemlerin önüne geçmiştir, tüzel kişilik perdesinin arkasına gizlenerek yapılan hukuksuz işlemler engellenmiştir. Anglo Sakson hukuk sistemleri sistematik kanun maddelerinden ziyade yargı kararları ile oluşan bir hukuk düzeni olduğu için tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumunun da yasalarla düzenlenmesi söz konusu olmamıştır¹¹¹.

Amerika hukukunda verilen kararları takiben tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulamalar teori haline gelmiş ve Anglo Sakson hukuk sistemlerinde farklı kavramlar adı altında görünmeye başlanmıştır¹¹².

Amerikan yargı yetki alanları, doktrini, üçüncü şahısların bunlarla iş yapış yapmadıkları konusunda kafalarının karıştığı durumlarda, hissedarlara sorumluluk yüklemek için kullanır¹¹³. Ancak ABD yargı kararlarında her olayın kendi özelliklerine göre farklı incelendiğini görmekteyiz.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığı durumların Almanya’da ilk incelemesi Rolf Serick’in “Rechtsform und Realität juristischer Personen” adlı eseriyle gerçekleşmiştir. Ancak somut bir şekilde yeknesak kurallar bütünü oluşturulmamıştır. Alman Federal Yüksek Mahkemesi de hakkaniyet ve iyiniyet kurallarını temel alarak bir istisna olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir¹¹⁴. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yöntemlerinde common lawda kabul edilen birçok türün Alman Hukuku’nda mahkemeler tarafından kabul görmediğini göreceğiz.

Almanya, üçüncü taraflara yanlış beyanda bulunulması veya varlıkların karıştırılması durumunda hissedarları sorumlu tutmak için kurumsal perdeyi "kaldırma" veya "delme" doktrinini geliştirmiştir¹¹⁵. Easterbrook ve Fischel’e göre hissedarların izleme ve yönetime katılma yeteneği sebebiyle sınırlı sorumluluğa

¹¹¹ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s. 158.

¹¹² Uyanık, s.29.

¹¹³ William J. Carney; “Limited Liability”, 5620, Encyclopedia of Law and Economics, 1998, s.10 vd.

¹¹⁴ Selçuk Öztekin, Memiş, Tekin; Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklılarının Hakim Ortağa Karşı Korunması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I., Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, Şubat 2008, s. 197.

¹¹⁵ William J. Carney, Limited Liability, 5620, Encyclopedia of Law and Economics, 1998, s. 10.

ilişkin gerekçelerin daha zayıf olduğu durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yakından yönetilen şirketlerde (bağlı şirketler dahil) çok daha olasıdır¹¹⁶.

Fransa, yöneticilerin şirket tüzüğüne veya yasalarına aykırı hareket etmesi durumunda, yöneticilerin şirkete, hissedarlarına ve alacaklılarına karşı sorumlu olduğunu öngörür¹¹⁷.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrini Anglo Sakson Hukuku dışındaki ülkelerde daha az gelişmiştir. Çünkü bu ülkelerde eşitlik ve aracılık kavramları ya yoktur ya da daha az gelişmiştir. Mahkemeler sıklıkla dolandırıcılık veya tüzel kişi kavramının amacının kötüye kullanılması kavramlarına güvenmiştir¹¹⁸.

Tüzel kişiler, belirli yasal amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmaktadır. Ancak, tüzel kişilik ve sağladığı hukuki avantajlar kötü niyetli olarak kullanıldığında, mahkemeler hakkaniyete uygun olarak tüzel kişi kuralını göz ardı edebilir ve tüzel kişilik perdesinin aralanmak suretiyle gerçek kişilere erişmek suretiyle onları sorumlu tutabilir. Çünkü sermaye şirketlerine hakim olan ayrılık ilkesi ve sınırlı sorumluluk ilkesi, haksız sonuçlar doğursa bile koruma sağlanması zorunluluğu bulunan bir durum değildir¹¹⁹.

2.1.4. “Ticari Suç” Düşüncesi (Kurumsal Suç)

Ticari Suç; bir şirketin veya onun şirket adına hareket eden çalışanlarının, kanunlarda öngörülen ve kanunla cezalandırılan davranışlarıdır.”- J. Braithwaite. Günümüzde büyük sanayi kuruluşlarının ortaya çıkmasıyla birlikte kurumsal kalkan adı altında suç teşkil eden faaliyetlerin ortaya çıkışı son derece artmıştır. Bu durum kurumsal perdenin kaldırılması ve sadece ekonomiye zarar vermekle kalmayıp büyümeye de ciddi zarar verme niyetinde olan suçluların ortaya çıkarılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu senaryoda kanun yapıcılar ve yasa koyucular için zorluk, dijital çağda meydana gelen suçlara ayak uydurmak olacaktır.

Ticari Suç kapsamında bulunan bir davada bir şirketin cezai sorumluluğuna ilişkin konumu ve cezai niyet olasılığını açıklığa kavuşturulması için her davanın koşullarının ve gerçek hayat koşullarının değerlendirilerek bir karar verilmesi

¹¹⁶ Carney, s. 10.

¹¹⁷ Carney, s. 11.

¹¹⁸ Carney, s. 11

¹¹⁹ Esen; s. 1. Yanlı, s. 6

gerekmektedir. Bu kuralların ise geniş çaplı değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir¹²⁰.

Ticari cezai sorumluluğun gelişimi, günümüzde giderek artan sayıda ve mahkemelerin uğraşması gereken bir sorun haline gelmiştir. Common Law sisteminde, haksız fiil hukukundaki geçerli ilkeleri takip eden İngiliz mahkemeleri, geçen yüzyılın ortalarında yasal suçlar nedeniyle şirketleri cezalandırmaya başladı. Öte yandan, çok sayıda Avrupa kıta hukuku ülkesi, kurumsal cezai sorumluluk kavramını kendi hukuk sistemlerine dahil edememiş veya dahil etmeye istekli olmamıştır. Suçun yalnızca 150 yıl önce neredeyse yalnızca bireysel faillerden giderek artan bir ölçekte beyaz yakalı suçlara dönüştüğü gerçeği, pek çok hukuk sisteminde henüz dikkate alınmamıştır. Aynı zamanda suç doğası gereği giderek daha uluslararası hale gelmiştir¹²¹.

2.1.5. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasının Türk Hukukundaki Yeri

Türk hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu için genel ve sistematik bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuya ilişkin yazılı hiçbir kural bulunmamaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu doktrin ve uygulama aracılığı ile 20. yüzyılın ikinci yarısında geliştirilmiştir¹²².

TMK m. 2 ile dürüstlük kuralı getirilmiş ve herkesin haklarını kullanırken ve yükümlülüklerini tamamlarken bu dürüstlük kuralına uygun hareket etmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir¹²³. Açıklana ikinci maddenin takip eden hakkın kötüye kullanılması yasağı ve prensibi düzenlenmiştir.¹²⁴

Türk Hukuku'nda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin, TMK m 2. maddesi kapsamında değerlendirilmesi, gerek Yargıtay kararları gerekse doktrinde hakim görüştür. Bunun sebebi, mevzuatımızda bazı haller dışında tüzel kişilik

¹²⁰ Agrawal Masoom, Pareek Vaidehi, Piercing through the Corporate Veil, 2019 IJLMH, Volume 2, Issue 1, s.308 vd.

¹²¹ Aquib Roufi, The Holistic and Modern Approach of Lifting the Corporate Veil and its Judicial Interpretation in Present Day Scenario, International Journal of Law Management & Humanities, Vol. 4 Iss 3; 1440, s.1446.

¹²² Ersin Çamoğlu, Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Yıl 2016, Cilt XXXII, Sayı 2, s. 6.

¹²³ Yanlı, 111.

¹²⁴ Yanlı s.111.

perdesinin kaldırılması ile ilgili özel bir düzenleme bulunmamasından kaynaklanmaktadır¹²⁵.

Türk ve İsviçre doktrini tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisini genellikle olarak hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandırmaktadır¹²⁶. Yargıtay ve İsviçre Federal Mahkemesi kararları da bu şekilde karar vermektedir.

Hakkın kötüye kullanılması yasağının bir başka uygulamasının tüzel kişilik perdesinin aralanması olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda gerçek kişi, üzerine giydiği hukuki kılıf ile özellikle bir tüzel kişi üzerinden bir kanuni veya bir sözleşmesel yasağın üzerinden dolanmaktadır.

Yargıtay 23. Hukuk Dairesi'nin 11.10.2012 tarihli 4160/5938 sayılı kararında belirtildiği üzere, "Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisinin amacı tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanılarak hukuki sorumluluktan kaçınmayı önlemek, hakkaniyet sağlamaktır. Perdeyi aralamak teorisıyla tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanıldığı durumlarda farklı tüzel kişilik savunması kabul edilmeyerek perdenin arkasındaki kişi sorumlu tutulabilmektedir." Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ilkesi ile birlikte tüzel kişinin borçlarında üyelerinin de sorumlu tutulması mümkün olmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin aralanması kanuna karşı hile olarak nitelendirilebilir. Bu konuyu TMK m.2/1 kapsamında da değerlendirilebilmektedir. Kanuna karşı hile olarak değerlendirilmese de sadece TMK m.2 de düzenlenen yasağa uymayan durumların mevcut olması halinde de bu hükümler yine de uygulama alanı bulacaktır¹²⁷.

Hukukumuzda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine ilk defa ilk kez 1963 yılında rastlanmıştır. Bir sempozyumda Tuğrul Ansay "Tülü Kaldırma" terimini kullanılmıştır¹²⁸. Bu sempozyumun akabinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi hakkında çalışmalar başlamıştır.

Akunal, tüzel kişilik perdesini kaldırmanın hakkaniyete uygun olduğuna temelini buradan geldiğine, kanuna karşı hile, veya yüklenilmiş sorumluluklardan

¹²⁵ Esin Taneri ve Yağmur Turan, Lifting the Veil of Incorporation, 12 GSI ARTICLETTER 144, 2015, s.148.

¹²⁶ Heinrich Honsell, Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I (Art. 1-456 ZGB), 6. Auflage, Basel 2018 (Herausgeber: Geiser, Thomas/Fountoulakis, Christiana), Art. 2 N 52; Brückner, N 1131.

¹²⁷ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s. 158.

¹²⁸ Yanlı, s. 14, Antalya, s. 144, Esen, s. 15, Günay.

kaçınma amacının veya hukuka uygun olmayan sonuçlara erişme çabasının olduğu durumlarda iyiniyet kuralları uyarınca perdenin kaldırılabilirliğini belirtmektedir. Akünel, tüzel kişiliğin sağladığı ayrıcalıkların hukuka aykırı kullanımına yönelik bazı davranışların kanuna karşı hile anlamına geldiğini belirtmiştir. Böyle durumlarda farklı bir hukuki prosedür aramak yerine kanuna karşı hilenin yaptırımları ile çözümlenebileceğini belirtmektedir¹²⁹.

Tekinalp/ Tekinalp, perdenin kaldırılması probleminin çözümü için ne uygulandığı fark etmeksizin her durumda temelinin TMK m. 2 dürüstlük kuralı ve kötüye kullanma yasağına dayandığını belirtmiştir¹³⁰. Dural/Öğüz, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin temelinin TMK m.2'ye dayandığını ifade etmesinin yanında pay sahiplerinin hukuken zaten sorumlu olduğu şartlarda ayrıca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmasının gerekli olmadığını belirtmektedir¹³¹. Serozan, ayrılık ilkesini düzenleyen TMK m. 50 ile örtülü bir kanun boşluğu geldiğini belirtmiştir. Örtülü boşluk mevcut olan durumlarda hakkın kötüye kullanılmasına göz yumulmamalı ve TMK m. 2/2 temeline dayanılarak perdeyi kaldırma yoluna başvurulmalı ve hakim mevcut olan kanun boşluğunu tamamlamalıdır¹³².

Tüzel kişinin arkasında sığınan gerçek kişi (veya ana şirket), sermaye veya yönetimini hâkimiyeti altında tuttuğu (veya kontrol altına aldığı) diğer tüzel kişiler (yavru şirketler) üzerinden kendi kanuni veya sözleşmesel yükümlülükleri dolanması, hakkın kötüye kullanılmasıdır. Açıklanan husus doktrin ve uygulamada tüzel kişilik perdesinin aralanması veya kaldırılması terimleriyle değerlendirilmektedir.

Bir başka deyişle, TMK m.2 anlamında hakkın kötüye kullanılması ile karşılaşıldığında hakim tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak elde edilmek istenen hukuka aykırı sonucun önüne geçilmelidir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 01.07.2014 t. ve 7794/12650, sayılı kararında, *"Mahkemece, toplanan kanıtlara göre, davacım sessiz ortağı olduğu şirketin topladığı paraların davalı şirkete aktarıldığı, bu paralarla davalı şirketinde payı*

¹²⁹ Akünel, ss. 16-17

¹³⁰ Serozan, s. 90.

¹³¹ Tekinalp ve diğerleri, s. 396.

¹³² Serozan, s. 90.

bulunmayan şirketlere kaynak sağlandığı, böylece sessiz ortaklara paylarının geri verilmesinin engellendiği, J. Holding ile davacının ortağı olduğu şirket arasında bir bağın varlığın inkar edilemeyeceği ve bu durumda her iki şirketin perdenin aralanması ilkesi uyarınca bir şirket olarak değerlendirilmesinin gerektiği, davalı holdingin yönetim kurulu başkanı olan diğer davalı M F A'in de bu olaydan sorumlu bulunduğu gerekçesi ile davanın kabulüne dair tesis edilen karar, davallar vekilinin temyizi üzerine, Dairemizce onanmıştır, davalılar vekilinin karar düzeltme isteminin HUMK'un 442. maddesi gereğince reddine karar verilmiştir."

Yargıtay uygulamasında, perdesi aralanacak şirket ile arkasındaki kişi arasında organik bağ bulunup bulunmadığı sorusu incelenmektedir. Organik bağın varlığı için farklı tüzel kişilikler arasında bir iktisadi ve ticari bağımlılığın, amaç ve hareket birlikteliğinin bulunması aranmaktadır.

Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin 14.05.2013 t. ve 2012/22684 esas ve 2013/10887 sayılı kararında: *'Davalıların hukuki sorumluluğu özellikle "tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve "organik bağ" kavramları ışığında da ele alınmalıdır. Tüzel kişilik oluşturulacak kişiliğin kendine özgü amaç birliği içinde ve bağımsız bir varlık olarak ortaya konabilir. Tüzel kişiliğin malları, onu kuran gerçek kişilerden ayrılır. İşte tüzel kişilik perdesinin ortadan kaldırılması ile gerçek kişilerin sorumluluğuna gidilebilir. (Antalya, Gökhan, "Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi, Tebliğ Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (MÜHF), İstanbul 2008/ sh. 146). İkinci şekli ise, "Çapraz perdeyi kaldırma"dır. Aynı şirketler toplu perde lugu İçinde yer alan kardeş şirketler arasında perdenin kaldırılmasıdır. (Öztek, Selçuk/Memiş, Tekin "Şirketler Hukuku ve İcra İflas Hukuku İlkeleri Karşısında Borçlu Şirketin Alacaklarının Hakim Ortağa Karşı Korunması" (Tebliğ) MUHF, İstanbul 2008, sh. 208. Tuzel kişiliğin özellikle sorumluluk konusunda bir koruma yaptığı gerçektir. Tüzel kişi ile ortakların alanların organizasyon ve malvarlıkları birbirine karışması, yetersiz sermaye ve özellikle şirket tüzel kişiliğinin bilinçli olarak üçüncü kişileri zarara uğratılması tüzel kişilik perdesinin ortadan kaldırılması ne denlerindendir. (Öztek/Memiş: sh. 197 vd). Başka bir anlatımla bu davalar borçlunun alacaklarından mal kaçırmak amacıyla yaptığı tasarrufların hileli, muvazaalı işlemlerin borçlunun alacaklısına karşı hükümsüz hale gelmesi yaptırımın hedefle yen hâkim hukuku biçiminde bir son*

çaredir. (Yıldırım, Kamil, "Maddi Hukuk icra Hukuku İlişkisi ve İptal Davalarından Perdeyi Kaldırma Teorisine Hukuki Korun ma Sağlayan Enstrümanlar," Tebliğ, MÜHF, İstanbul 2008, sh. 193) "Organik Bağ" tüzel kişiye karşı olan alacakları takip edilmesinde, bu takibin asıl borçlu şirket ile birlikte onunla belirli bir düzeyde hukuki ilişkiye ve bağa sahip olan şirkete karşı yapılabilmesini sağlayan bir hukuki yoldur. Bu halde iktisadi bütünlük aranmaz. Somut olayda davalılar arasındaki ve bunun sonucu işçilik alacak ları yönünden sorumlulukları yeterince aydınlatılmamıştır.... eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması hatalıdır. Kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

İsviçre Federal Mahkemesi, dürüstlük ilkesine göre ticari yaşama göre yapılan değerlendirme, perdenin arkasında saklanan kişi ile görünen kişi genellikle tüzel kişi arasında 'ekonomik özdeşlik' söz konusu ve bu şekli hukuki ilişki üçüncü kişi yönünden fark etmiyorsa, perdenin aralanması söz konusudur¹³³.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması tüzel kişinin ayrılığı özelliğini ekarte edilerek tüzel kişinin borcu bulunduğu üçüncü şahısların borçların tahsili için pay sahiplerine başvurulabilmesi olarak değerlendirilebilmektedir¹³⁴. Amaç dışı kullanım yorum, yoluyla başka hukuki kurumlar yoluyla aşılabılır.

Şirketler Hukukuna zarar verilmemesi için tüzel kişiliğin kaldırılması kuruma istisnai olarak başvurulması gerekmektedir. Tüzel kişilik kurumunun özelliklerini bir örtü gibi kullanarak bunu gizlenme amacıyla kullanıp kanuna karşı hile yapılması durumlarında tüzel kişilik perdesi kaldırılmalı ve gerçek sorumluların sorumluluğu araştırılmalıdır.

Kanuna karşı hile olması özellikle aranmamaktadır. Medeni Kanun madde 2'ye herhangi bir uygunsuzluğun mevcut olması halinde bu aykırı durum engellenmelidir. Kişilerin uygulanmasını istemediği kanun hükümleri kendilerine uygulanmalıdır.¹³⁵ Çünkü hukukun temel ilkeleri ve gayesi bunu gerektirmektedir.

Türk Hukuku'nda tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesinin kendisine ne kadar temel bulduğu incelenmelidir. Hukukumuzda perdeyi kaldırma teorisinin mevcut olduğunu ve hukuken tanındığını belirtmek bazı görüşlere göre zordur¹³⁶.

¹³³ Antalya, s. 513.

¹³⁴ Poroy ve diğerleri, Ortaklıklar Hukuku I, 14. Bası, İstanbul 2019, s.121.

¹³⁵ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s.155.

¹³⁶ Seven ve diğerleri s.2460.

Ancak hukuki bir düzenleme ve kaynak yetersizliği söz konusu ise de Yargıtay'ın az önce bahsedilen kararlarda olduğu gibi çok kere tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna hukuki uyumsuzluklarda çözüm yolu olarak gidildiği için bu ilkenin Türk Hukuku'nda da yer bulduğunu ifade etmemiz doğrudur.

Türk Hukuku'nda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi ilk kez Gülören Tekinalp ve Ünal Tekinalp'in Perdeyi Kaldırma Teorisi, Reha Poroy'a Armağan adlı eserinde yer almaktadır.

2.1.6. İstisnai Kullanım

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi tüzel kişiliğin temel ve ayırt edici özelliği bakımından kabul edilen ayrılık ve bağımsızlık ilkelerinin istisnası niteliğini taşımaktadır. Yalnızca hukuka aykırı işlemler yapılması suretiyle dürüstlük kuralına aykırı davranılması hallerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmalıdır. Aksi bir uygulama tüzel kişilerin bağımsızlığı ilkesini ihlal edecek olup hukuka güveni şüpheyne düşürecektir.

“İstisnalar dar yorumlanır.” ilkesi kapsamında açıklanan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi de son derece dar olarak yorumlanmalıdır, bu husus son derece önem taşımaktadır. İstisna olma özelliği bulunan durumlarda ilk iş olarak perdesinin kaldırılması yoluna başvurulması yerine bu teoriye şüphe ile dikkatle yaklaşılmalıdır¹³⁷.

Kanuna bir sistematik düzenlemesi bulunmamasına rağmen tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi doktrinde ve mahkeme kararlarında yer almaktadır. Çeşitli durumlarda tüzel kişiliğin ayırt edici özelliği olan mal ayrılığı ilkesi göz ardı edilebilmektedir. Bu şekilde tüzel kişilik perdesinin arkasına hukuka aykırı olarak saklanan kişinin sorumluluğuna gidilebilmektedir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi Ticaret Hukuku, İş Hukuku, Vergi Hukuku, İcra ve İflas Hukuku gibi hukukun çeşitli alanlarında yer almaktadır. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve 5941 sayılı Çek Kanunu gibi mevzuatlarda da kamu yararı gibi özel menfaatlerin korunması hedefi ile tüzel kişilik perdesinin

¹³⁷ Yarg. 11. HD, T. 04.04.2019, E. 2017/2384, K. 2019/2653. <https://5787f617f6a2a07a38b06a1451151584f49aada1.vetisonline.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=1d7065f8-6691-471d-b073-e46af4186223%40redis>

kaldırılabilmesi için çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır¹³⁸. Kanunda yer aldığı durumlarda tüzel kişilik perdesinin aralanması ilkesi hakkında bir değerlendirme yapmak gereksizdir¹³⁹.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yalnızca hakkın kötüye kullanılmasının bütün şartlarının mevcut olması durumunda mümkündür.

Serick, istisnai nitelik taşıyan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin sistematik kurallar ile düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu şekilde tüzel kişilik kavramı da korunacak aynı zamanda da kötü niyetli davranışlar engellenerek hakkaniyet sağlanmış olacaktır¹⁴⁰.

2.1.7. Teoriler

2.1.7.1. Genel Olarak

Hem dünyadaki farklı hukuk sistemlerinde hem de Türkiye’de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması sistematik olarak kanunlaştırılmadığı gibi konu hakkında herhangi bir görüş birliğine de ulaşılamamıştır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hakkında genel geçer bir kurallar bütünü mevcut değildir. Mahkeme kararlarında ve doktrinde tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığı durumlara rastlanılmaktadır. Tüzel kişiliğin kaldırılması hakkında çok sayıda teori bulunmaktadır. Ancak temel olarak kötüye kullanma ve normların amaçları olarak iki farklı teori kabul görmektedir.

2.1.7.2. Kötüye Kullanma Teorisi

Tüzel kişiliğin hukuki yapısının ve hukuktaki temel anlamının ihlal edildiği veya kötü bir amaç için kullanıldığı durumlarda veya bu tüzel kişiliğin ayırt edici

¹³⁸ Şahin Akıncı, Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 2019, s. 653.

¹³⁹ Şahin Akıncı, Alacaklılardan Mal Kaçırarak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 2019, s. 653.

¹⁴⁰ Yanlı, s. 50-52.

özelliği olan ayrılık ilkesini kullanmak suretiyle yükümlülüklerinden kaçtığı durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gerekmektedir¹⁴¹.

Kötüye kullanma teorisi, tüzel kişilik amacının ve niteliklerinin kötüye kullanıldığı veya dürüstlük kuralına uymayan harekerler gerçekleştirilmesi durumunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulması anlamına gelmektedir¹⁴².

Kötüye kullanma teorisi sübjektif ve objektif olmak üzere iki farklı başlık altında incelenmektedir¹⁴³.

2.1.7.2.1. Subjektif Kötüye Kullanma Teorisi

Subjektif kötüye kullanma teorisi Alman hukukçu Rolf Serick tarafından ilk olarak ortaya çıkarılmıştır. Serick, tüze kişiliğin özelliklerini kötü niyetli olarak kullanılmasında kasıt olup olmadığının önemli olduğunu vurgulamıştır ve bu kurumun kötüye kullanılmasında kasıt kavramına önem vermiş ve yalnızca kastın mevcut olduğu durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine başvurulabileceğini belirtmiştir¹⁴⁴.

Serick, tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisinin çok sınırlı olarak uygulanabileceğini niteliğinin istisnai olduğunu vurgulamaktadır. Eğer bu şekilde bir tutum sergilenmezse tüzel kişilik kurumunun hukukun ifade ettiği anlamı kaybedecektir. Subjektif kötüye kullanma teorisi uyarınca tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yalnızca dürüstlük kuralına dayanmak yeterli değildir. Perdenin aralanmasını gerektirecek durumların da sınırlanarak belirtilmesi gerektiğini savunmaktadır¹⁴⁵. Bir şirketin tüzel kişilik olduğu unutulmamalıdır. Mahkemelerin "şirket perdesini deldiği" durumlar olsa da, bu durumlar hâlâ kural değil istisnadır¹⁴⁶.

Fakat Serick'in görüşüne göre tüzel kişilik kurumunun kötüye kullanılması yererli olmayıp kötüye amacıyla yapılan kast da sübjektif şart olarak bulunmalıdır.

¹⁴¹ Esen, s. 19.

¹⁴² Yanlı, s.47.

¹⁴³ Yanlı, s. 48; Antalya, Teori, s. 150; Özkurt, s. 75.

¹⁴⁴ Özkurt, s. 75, Yanlı, s. 48.

¹⁴⁵ Yanlı, s. 50

¹⁴⁶ Larry S. Bryant, Piercing the Corporate Veil, 87 Com. L.J., 1982, s.302.

Bu yüzden tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının şartlarından biri olan kastın ispat edilebilmesi için pratikte birçok sorun yaşanabilecektir¹⁴⁷.

Bir başka deyişle, TMK m. 2 düzenlemesinde “açıkça” terimine yer verildiği için kötüye kullanım değerlendirilmesinde objektif unsurun gerçekleşmiş olmasının yeterli olacaktır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanabilmesi için subjektif kötüye kullanma şartı aramak ispat hukuku yönünden problemler oluşturacaktır.

2.1.7.2.2. Objektif Kötüye Kullanma Teorisi

Objektif kötüye kullanım teorisi, yukarıda açıklanan subjektif kötüye kullanma teorisinin zıt anlamını taşımaktadır. Bütün durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için kast unsurun varlığını şart koşturmak tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını zorlaştırmaktadır. Objektif kötüye kullanma teorisinde dürüstlük kuralına aykırılığın ve kötüye kullanımın tanımlanması için objektif bir ölçü kullanılması gerektiği savunulmaktadır¹⁴⁸. Objektif teoriye yöneltilen çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler temel olarak hukuki temel bir ilke olan tüzel kişilikte ayrılık ilkesinin göz ardı edilmesi suretiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması durumunda bu ilke ile tüzel kişilik kurumu ile gelen avantajlar ve tüzel kişinin varlığı, tüzel kişiliği duyulan güvenin, hukuk güvenliğinin tehlikeye düşeceği ifadeleridir¹⁴⁹.

Kastın ispat edilmesinin aranması şartı pratikte tüzel kişiliğin kaldırılması teorisinin uygulanmasını son derece sınırlandıracak olup nerdeyse bu teorisinin uygulanmasını engelleyecektir. Objektif kötüye kullanma teorisi ile bütün somut olaylarda somut olayın farklı özelliklerine göre ayrıntılı bir inceleme yapılacağı ancak karar verilmesi için esnek şartların yeterli olacağı belirtilmiştir¹⁵⁰.

Subjektif teorisinin uygulanması durumunda tüzel kişiliğe olan güvenin zedeleneyecektir. Böyle bir durumda tüzel kişi ortaklarının her zaman tehdit hissedecekleri eleştirileri getirilmektedir¹⁵¹.

¹⁴⁷ Antalya, Teori, s. 150.

¹⁴⁸ Yılmaz, ss. 242-243.

¹⁴⁹ Yanlı, s.58.

¹⁵⁰ Yanlı, s. 60 vd.

¹⁵¹ Yanlı; s. 58.

2.1.7.2.3. Normların Amaçları Teorisi

Normların amaçları teorisi uyarınca normun koruduğu çıkarlar dikkate alınmalıdır¹⁵². Tüzel kişiliğin hukuki yapısının kötüye kullanılıp kullanılmadığı bir kriter niteliği taşımamaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanabilmesi için uygulanacak hukuk kurallarının korumakta olduğu çıkarlar göz önüne alınmalıdır. İlgili hukuk kuralının korumakta olduğu çıkar uyarınca tüzel kişilik perdesinin aralanması gerekiyorsa perdenin kaldırılması gerekmektedir¹⁵³.

Normların amaçları teorisi uyarınca, her somut olayda uygulanması gereken hukuk kuralının koruduğu amaç kontrol edilmelidir¹⁵⁴. Bütün olayların kendi içlerinde ayrı ve farklı olmaları göz önüne alarak sorunun çözülmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁵⁵. Bu teoride kural-istisna gibi bir oluşumun var olduğu kabul görmemektedir¹⁵⁶.

2.1.8. Yöntemler

Belirttiğimiz gibi kanun koyucu bir düzenleme yapmamış olsa da doktrinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının çeşitli yöntemleri olduğu belirtilmektedir. Bunlar başlıca tüzel kişilik perdesinin düz, ters, çapraz, yatay ve gönüllü kaldırılmasıdır.

2.1.8.1. Tüzel Kişilik Perdesinin Düz Kaldırılması

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının ilk görünümü perdenin düz kaldırılması halidir. Tüzel kişilik perdesinin düz kaldırılması ile birlikte tüzel kişinin alacaklılarına, tüzel kişilik perdesini sorumluluktan kurtulmak amacıyla kötüye kullanan tüzel kişinin hâkim ya da tek ortağına başvurma imkânı sağlanır¹⁵⁷. Bu

¹⁵² Esen, s.21.

¹⁵³ Öztekin ve Memiş, ss. 197-198.

¹⁵⁴ Esen, s. 21.

¹⁵⁵ Esen, s. 19.

¹⁵⁶ Yanlı, s.49.

¹⁵⁷ Uyanık, s.35.

yöntem tüzel kişilik perdesinin dikey kaldırılması olarak da isimlendirilmektedir¹⁵⁸. Bu durumda alacaklıya tüzel kişilik perdesini göz ardı etme fırsatı verilmektedir. Başvuru yapılabilecek ortaklar hem gerçek kişi hem de tüzel kişi de olabilir¹⁵⁹.

Alacaklı bu yöntemden faydalandığında mal varlığı ayrılığı ilkesinden kurtularak alacağını hem tüzel kişiden hem de şirket ortağından talep edebilmektedir. Bu kişilere karşı ayrı ayrı takipte bulunabilecektir.

Perdenin düz kaldırılması yöntemi ile tüzel kişiliğin ve tüzel kişiliği oluşturan ve/veya yöneten kişilerin sorumluluğu ortaya çıkmaktadır. Belirtilen sorumluluk bu şahısların tüzel kişi ile aralarındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır¹⁶⁰.

Perdenin düz kaldırılmasında, tüzel kişi ile onu oluşturan ve/veya yöneten kişiler arasındaki mal varlığı ayrılığı ilkesi benimsenmeye devam edilse dahi somut olayın gereklilikleri nedeniyle mal varlığı ayrılığı ilkesi ve sınırlı sorumluluk ilkesi uygulanmamaktadır¹⁶¹.

Tüzel kişinin taraf olduğu hukuki ilişkide tüzel kişinin ortakları da borç ve sorumluluktan sorumlu kabul edilir. Ortaklar tüzel kişiliğin kurduğu hukuki ilişkinin tarafı olmamasına rağmen fakat borçlar ve yükümlülükler kendilerine yüklenebilmektedir¹⁶².

2.1.8.2. Tüzel Kişilik Perdesinin Ters Kaldırılması

Tüzel kişilik perdesinin ters kaldırması yönteminde yukarıda açıklanan düz kaldırılması yönteminin tersi bir durum söz konusudur. Tüzel kişinin ortağının alacaklıları, ortağın hâkimiyet ilişkisi bulunduğu tüzel kişiye başvurabilmekte ve ortak ile birlikte anılan tüzel kişiyi de sorumlu tutabilmektedir¹⁶³. Tersine kaldırılması teorisi ile birlikte alacaklıya hakim ortağın borcunu şirketten tahsil edebilme imkanı verilmiştir¹⁶⁴.

¹⁵⁸ Uyanık, s.35.

¹⁵⁹ Uyanık, s.35.

¹⁶⁰ Yanlı, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması s.37.

¹⁶¹ Yanlı, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması s.37.

¹⁶² Ulusoy, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, s. 365.

¹⁶³ Fahri Erdem Kaşak, Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, Sayı 2, İstanbul, 2020, s.1259.

¹⁶⁴ Yanlı, s.39.

Her ne kadar bu kurum “tüzel kişilik perdesinin ters olarak kaldırılması” kelimeleriyle tanınmakta olsa da burada ortak perdesi kaldırılmaktadır.

Hatta doktrinde yer alan bir görüşe göre burada teknik anlamda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması bulunmadığı kabul edilmektedir¹⁶⁵.

İsviçre Federal Mahkemesi’nde tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılması uygulamalarına rastlanmaktadır ancak mahkemeler kesin bir tutum edinmekten uzak durmaktadır¹⁶⁶. Alman hukuku ise tüzel kişinin alacaklılarının haklarını korumadığı için bu kurum çoğunlukla reddedilmektedir¹⁶⁷.

Tüzel kişilik perdesinin tersten kaldırılması kurumu ile tüzel kişinin malvarlığı da sorumluluk alanına eklenir.

2.1.8.3. Tüzel Kişilik Perdesinin Çapraz Kaldırılması

Tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması hususunda, tüzel kişilik perdesinin düz kaldırılması ve tüzel kişilik perdesinin ters kaldırılmasının aralarında bulunan yani bu iki teorinin bir araya gelmesi ile meydana gelen bir uygulama bulunmaktadır¹⁶⁸.

Bu yöntemde tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasında üçlü bir yapı mevcuttur. Davacı hissedara ulaşmak için ana şirketin tüzel kişilik yapısının kaldırılmasını talep eder, ancak bunun amacı hissedarın hissesine sahip olduğu ilişiksiz bir şirkete ulaşmak için yapılır¹⁶⁹.

Tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması “Şirketler topluluğunda yavru şirketlerin alacaklılarının, bu ilişkinin kötüye kullanılması hâlinde ana şirkete veya ana şirketin hâkimiyetinde olan başka bir yavru şirkete başvurabilmesi ve bu sebeple ana şirketin veya diğer yavru şirketin, asıl borçlu olan yavru şirketle birlikte alacaklılara karşı sorumlu tutulabilmesi” hali olarak tanımlanmaktadır¹⁷⁰.

¹⁶⁵ Çamoğlu, s. 11.

¹⁶⁶ Yanlı, s.38.

¹⁶⁷ Yanlı, s. 38.

¹⁶⁸ Esen, ss. 17-18.

¹⁶⁹ Uyanık s. 36.

¹⁷⁰ Yunus Emre Göger. Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2019, s.76.

Tüzel kişiliğin çapraz kaldırılması ile ana ve yavru ortalıktan ziyade aynı zamanda aynı konzern sistemi içinde yer alan kardeş şirketler arasında perdenin kaldırılması da söz konusudur¹⁷¹. Tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılmasına karar verirken kardeş şirketler arasında iktisadi bütünlük olup olmadığına dikkat edilir.

Yargıtay'ın birçok kararında tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması teorisini uyguladığına rastlamaktayız¹⁷². Tüzel kişinin kendi alacaklılarının durumunu tehlikeye düşüreceği sebebiyle Alman hukuk sisteminde genellikle reddedilmektedir¹⁷³.

2.1.8.4. Tüzel Kişilik Perdesinin Yatay Kaldırılması

Tüzel kişilik perdesinin yatay kaldırılması yönteminde davacı tek bir şirketler grubuna bağlı kardeş şirketlerden birinin varlıklarına ulaşmak için diğer bir şirketin tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını talep eder. Çok sayıda şirkete hakim olan ana şirket tarafından, bir şirketin malvarlığına ait unsur kayıtlara geçirilmeksizin, diğer bir şirketin faaliyetlerinde kullanılması halinde yatay anlamda birbirine karışma mevcuttur.

Walkovszky v. Carlton (1966) kararı¹⁷⁴ ile Minnesota Yüksek Mahkemesinin 2003 yılında karara bağladığı Lori Johns v. Harborage I, Ltd. at all, davasına yönelik temyiz talebi kararı bu yöntem için örnek olarak verilebilir.

Yargıtay¹⁷⁵ bir kararında “Sözleşmenin tarafı olan şirket ve davacı şirketin aynı gruba bağlı şirketler olduğu için aralarında organik bir bağ bulunması sebebiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanabileceği...” diyerek organik bağın bulunmasına vurgu yapmış ve yatay olarak malvarlıklarının karıştığı şirketler için hesaplarının birbirine karışmış olduğunu tespit ederek arada tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir.

¹⁷¹ Tekinalp ve diğerler, s. 399.

¹⁷² Yarg. 9. HD, T. 15.11.2016, E. 2016/29064, K. 2016/20166 (www.legalbank.net); Yarg. 23. HD, T. 11.10.2012, E. 2012/4160, K. 2012/5938 (www.legalbank.net); Yarg. 19. HD, T. 29.09.2006, E. 2006/1122, K. 2006/9002 (www.kazanci. com).

¹⁷³ Yanlı, s. 41.

¹⁷⁴ Kararın tam metni için bkz. https://nycourts.gov/reporter/archives/walkovszky_carlton.htm. (05.07.2023)

¹⁷⁵ Yargıtay 19. HD 25.03.2008 T. 2007/9269 E. 2008/2932 K.

2.1.8.5. Tüzel Kişilik Perdesinin Gönüllü Kaldırılması

Bazı durumlarda hisse sahipleri gönüllü olarak şirket lehine sorumluluklarının kaldırılmasını kabul edebilmektedir. İngiltere ve Wales Temyiz Mahkemesinin, Yüksek Mahkemenin Güeen's Bench bölümünün temyiz üzerine Beckett Investments Management Group Ltd. v Hall davasına ilişkin olarak 2007 yılında verdiği ret kararı örnek mahkeme kararı olarak verilebilir. Beckett Investments Management Group Ltd. bir holding şirketi olup finansal danışmanlık hizmetleri veren Beckett şirketler topluluğunun ana şirketi konumundadır. Hall, ana şirketin satış direktörü olarak ana şirket ile sözleşme imzalar ve imzaladığı sözleşme rekabet etmeme maddesini içermektedir. Ancak, ana şirketin hizmet alan müşterileri yoktur ve Hall grubun diğer iki şirketinde de satış direktörü olarak görev yapmaktadır. Bir diğer şirket çalışanı ve Hall'un arkadaşı olan Yadev istifa sonrası kendi şirketi olan Hyrifa Ltd. işlerini kurar ve danışmanlık hizmeti vermeye başlar. Hall, daha sonra şirkete ortak olarak katılır. Ana ve yavru şirketler her ikisinin de sözleşmelerinde 12 aylık rekabet etmeme maddesinin bulunduğunu, şirketin hukuka aykırı olarak kurulduğunu, eski çalışanların özen ve liyakat yükümlülüğüne ve sır saklama yükümlülüğüne aykırı davrandıklarını ve grup şirketlerinin zarar gördüğünü ve tazmin edilmesini istemiştir. Ana şirket, grubun tek bir tüzel kişilik olarak kabul edilmesini, yavru şirketlerin tüzel kişiliklerinin dikkate alınmamasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davalıların çalışma sürelerinde işlerinde dürüst çalıştığını, sözleşmede yer alan rekabet etmeme sözleşmesine aykırı davranmadıklarına karar vermiş, ancak temyiz mahkemesi holding şirket ve grup şirketlerinin aynı olduğu gerekçesi ile kararı bozmuştur. Mahkeme aynı tüzel kişilik ilkesinin sıkı bir şekilde yorumlanmaması ve grubun tek bir şirketin kontrolü altında faaliyette bulunan tek bir tüzel kişilik olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Ulaş Baran Kuş, Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Eylül 2020, s.37.

2.2. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI SONUCU SORUMLU TUTULMANIN MÜMKÜN OLABİLECEĞİ DURUMLAR

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak sorumlu kılmanın mümkün olabileceği durumlar özkaynak yetersizliği, malvarlıklarının ve alanlarının birbirine karışması, yabancı yönetim, kurumsal kötüye kullanma başlıkları altında incelenebilmektedir.

2.2.1. Özkaynak Yetersizliği

Tüzel kişilik perdesinin aralanarak, sermaye şirketi ortaklarının şirketin borcu için şahsen sorumlu olmasını gerektiren ilk durum şirketin özkaynağının yetersiz olması halidir¹⁷⁷.

Özkaynak kavramı şirketin esas sermayesi ve yedek akçelerinden oluşmaktadır¹⁷⁸. Özkaynağın sermaye şirketleri için çeşitli fonksiyonları mevcuttur. Bu fonksiyonlardan ilki şirket için alacaklılarının alacaklarına ilişkin olarak teminat oluşturmak, garanti vermek yani kanunda belirlenen asgari tutar ile alacaklılar için bir sorumluluk fonu oluşturmaktır. Özkaynağın fonksiyonlardan ikincisi ise şirketin özkaynağı sayesinde sahip olduğu iktisadi ve ticari riskleri azaltarak her daim var olan iflas riskini en aza indirmesi ve hatta önlemesidir. Bu “tampon fonksiyonu” olarak isimlendirilebilmektedir¹⁷⁹. Fonksiyonlardan üçüncüsü ise şirketin faaliyetlerini gerçekleştirebilmesi için gereken asgari malvarlığının sağlanmasıdır¹⁸⁰. Bir diğer fonksiyon ise özkaynağın oluşumu esnasında ödenen sermaye payları aracılığı ile ortakların ticari risklere katılımının mümkün kılınmasıdır.

Almanya’da doktrinde yetersiz sermaye konusunda birçok farklı görüş ve tartışma bulunmaktadır. Mevzuatta sermaye şirketlerinde sınırlı sorumluluk ilkesini bir ayrıcalık olarak değerlendirmiş ancak alacaklıların menfaatlerini güven altına alacak bir temel sermaye payının şirkete eklenmesine karşılık tanınmıştır.

¹⁷⁷ Yanlı, s.86.

¹⁷⁸ Özkurt, s. 76.

¹⁷⁹ Yanlı, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması s. 87 vd.

¹⁸⁰ Yanlı, s.87.

Bir sermaye şirketi oluşturmak isteyen kişiler o işe özel olarak belirlenen sermayeyi getirmek şartıyla sermaye şirketi kurabilmektedir. Özellikle limited şirketlerde kuruluş sermayesi ile şirketin devam ettirilmesi anlayışını yerleştirmiştir. Bundan dolayı da bu şirketler ya dışarıdan yabancı kaynak arayışına girmişler ya da iflasa sürüklenmişlerdir¹⁸¹.

Her şirket için ne miktarda özkaynağın yeterli olduğunun tespit edilmesinin mümkün olduğu söylenemez. Şirketin faaliyet göstereceği alan, şirketin müşteri profili, şirketin kullanacağı malzemenin fiyatı kalitesi gibi farklı hususlar özkaynağın belirlenmesinde etkili olmaktadır¹⁸². Özkaynağın ticari riskleri karşılamaması, şirket alacaklılarının alacağının zarar görmesi halinde ve şirket ortağının kusurunun olması durumunda öz kaynağın yetersiz olması nedeni ile tüzel kişilik perdesinin aralanması yoluna gidilebilir.

Başlangıçta bulunan özkaynak yetersizliği, sonradan meydana gelen özkaynak yetersizliği, adi özkaynak yetersizliği, olağanüstü özkaynak yetersizliği, nominal özkaynak yetersizliği, materyal özkaynak yetersizliği olarak farklı nitelendirmeler yapılabilmektedir.

Şirketin kuruluş aşamasında bulunması gereken özkaynak miktarının olmaması başlangıçtaki özkaynak yetersizliği olarak tanımlanmaktadır. Şirketin kuruluşu esnasında mevcut olan özkaynağın, şirketin faaliyetleri devam ederken yetersiz hale gelmesi sonradan oluşan özkaynak yetersizliği olarak isimlendirilmektedir¹⁸³. Sonradan oluşan özkaynak yetersizliği sermayenin azalması veya artan sermaye ihtiyacı sonucu meydana gelmektedir¹⁸⁴.

Farklı bir görüş uyarınca; başlangıçtaki öz kaynak yetersizliği durumlarında şirketin kurucuları şirketin ana sözleşmesini imzaladıkları sırada bu sermaye miktarını biliyor olmaları ve kabul ettikleri için bütün ortaklar başlangıçtaki esas sermaye yetersizliği durumundan sorumlu tutulmalıdır. Sonrandan ortaya çıkan öz kaynak yetersizliğinde ise sorumlu tutulabilecek ortakları pozisyonlarına göre farklı değerlendirerek ayırmıştır. Şirketin faaliyetleri ve idaresi üzerinde bir etkisi bulunmayan ortakların bu sorumluluktan hariç tutulması gerekmektedir. Sonradan öz

¹⁸¹ Kervankıran, s. 465.

¹⁸² Ulusoy, ss.382-383.

¹⁸³ Kuş, s.116.

¹⁸⁴ Yanlı, 89.

kaynak yetersizliği bulunması halinde buna sebep olabilecek etkin paya sahip ortaklar sorumlu tutulmalıdır¹⁸⁵.

Adi öz kaynak yetersizliği ise şirketin esas sermayesindeki yetersizlik olması nedeniyle kaynak ihtiyacı içinde olmasına rağmen, kredi itibarının da bulunmaması nedeniyle dışarıdan kaynak edinmemesi halidir.

Fevkalade öz kaynak yetersizliği ise şirket içerisinde yer alan kişilerin herhangi bir çaba gerektirmeden fark edebileceği şekilde şirketin öz kaynağının eksik olması hali olarak tanımlanmaktadır. Böyle bir durum şirketin gerçekleştirdiği faaliyetler sebebiyle oluşacak risklerin şirket alacaklılarına yüklenmesi olasılığını arttırmaktadır¹⁸⁶.

Şirket için gerekli olan öz kaynağın ortaklar aracılığı ile ödünç verme yöntemi ile getirilmesi nominal öz kaynak yetersizliği olarak tanımlanmaktadır. Ortaklar öz kaynağı ödünç olarak vermeyi şirkete doğrudan ödünç verme şeklinde veya üçüncü bir şahıs tarafından verilen ödünç için teminat gösterme şeklinde gerçekleřtirebilmektedir¹⁸⁷. Doktrinde ortakların, özkaynak işlevi görmesi için şirkete verdikleri ve şirketin faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan ödünçlerin başarısızlık halinde şirketten geri istenmesinin açıkça dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacağı görüşü hâkimdir¹⁸⁸.

Materyal özkaynak yetersizliği durumunda ise şirketin mevcut ve hedeflenen faaliyetleri uyarınca gereksinim olan, ek olarak üçüncü kişilerden temin edilen kredilerin de yeterli olmadığı finansman gereksiniminin şirketin öz kaynağı ile karşılanamaması durumu olarak tanımlanmaktadır.

Özkaynak Yetersizliği, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için tartışmalı bir zemindir ve bunun iyi bir nedeni vardır. Yalnızca birkaç yargı bölgesinde ve az sayıda vakada tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının gerekçesi olarak kabul edilmiştir; Çoğu yargı bölgesinde, özkaynak yetersizliği tek başına bir hissedarın sınırlı sorumluluğunun kaldırılması için yeterli bir gerekçe değildir. Özkaynak yetersizliği teorisine göre, eğer bir şirket, işinin temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli sermaye olmadan faaliyet gösteriyorsa, yetersiz sermayelendirmenin kurumsal

¹⁸⁵ Yanlı, s.117.

¹⁸⁶ Yanlı, s.90

¹⁸⁷ Yanlı, s.91.

¹⁸⁸ Forstmoser P., Meier-Hayoz A. ve Nobel P., (1996), Schweizerisches Aktienrecht, Bern, s. 526.

yapının kasıtlı olarak kötüye kullanılması olarak kabul edildiği durumda, hissedarları kurumsal yükümlülüklerden kişisel olarak sorumlu olabilir¹⁸⁹.

Buna göre bu teori, hissedarların bu tür suiistimallerin sonuçlarından sorumlu olması gerektiğini ileri sürmektedir. Mahkemeler, şirketin iflasına yol açacak şekilde kâr amacı gütmeyen faaliyetlerin sürdürülmesinin (veya durdurulmamasının) hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Bazı mahkemelere göre, bir şirketin kapitalizasyonunun yeterli olup olmadığı, daha sonra değil, yalnızca şirket oluşumu sırasında değerlendirilmelidir.

Bazı mahkemeler, bir hissedarın şirketin ömrü boyunca yeterli sermayeyi sağlamaya devam etmesini şart koşmuş ve etkili bir şekilde sermayeyi koruma yükümlülüğü getirmiştir.

Kararları, hissedarların 'iyi niyetle, ipoteksiz sermayeyi riske atmaları gerektiği' önermesine dayanıyor

2.2.2. Malvarlıklarının ve Alanlarının Birbirine Karışması

Şirketin kendine ait olan malvarlığının ortakların şahsi malvarlıklarından ayırt edilememiş olması hali malvarlıklarının karışmış olması olarak nitelendirilmektedir. Böyle bir karar verebilmek için tüzel kişilik ve ortaklar arasında yer alan sınırların ihlal edildiği mutlaka muhasebe defterleri ile kanıtlanmalıdır. Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için belirsiz bir şüphe yeterli görülmemektedir.

Malvarlıklarının birbirine karışmasından dolayı tüzel kişilik perdesinin kaldırılması mahkemeler ve doktrin tarafından kabul edilmiştir. Alman Federal Mahkemesi bir kararında limited şirkette karar verici bir etkiye sahip olan ortağının şahsi malvarlığı ve tüzel kişilik malvarlığının kesin olarak ayırt edilememesi sebebiyle sorumluluğuna gitmiştir ve tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yolunu uygulamıştır¹⁹⁰.

Sermaye şirketlerinde etkili olan sınırlı sorumluluk ilkesinin şirketin malvarlığı ile ortakların malvarlığının kesin çizgilerle belirlenebilmesi hususuna dayanmaktadır. Sınırlı sorumluluk ilkesinin uygulanabilmesi için şirketin ve şirket

¹⁸⁹ Lucas Bergkamp ve Wan-Q Pak, Piercing the Corporate Veil: Shareholder Liability for Corporate Torts, 8 Maastricht J. EUR. & COMP. L. 167, 2001, s.177.

¹⁹⁰ Kervankıran, s. 464.

ortaklarının şahsi malvarlıklarının kesin olarak ayrılabilir olması yani malvarlıklarının birbirine karışmaması şartı aranmaktadır¹⁹¹.

Şirket malvarlığının şahıs malvarlığına karışması durumunda şirketin alacaklılarına olan sorumluluklarını tamamlayamaması durumunda alacaklar öncelikle şirketin malvarlığına başvurabilecek, eğer alacaklarını tahsil etmeye yeterli bir malvarlığı bulunmuyorsa tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yöntemine başvurarak ortakların şahsi sorumluluğuna başvurabileceklerdir¹⁹².

Bir şirketin sermayesinin ne kadar olduğu bilgisini ticaret sicilinden edinebilmek mümkündür. Ancak şirketin sermayesinin şirkete ödenip ödenmediğinin ve şirketin gerçekleştirmekte olduğu ticari faaliyetleri ile özkaynak miktarının birbirine oranlı olup olmadığı öğrenmek ise mümkün bulunmamaktadır.

Yalnızca fevkalade özkaynak yetersizliği durumunda tüzel kişilik perdesinin aralanması yöntemine başvuru yapılabilmesi mümkündür. Adi özkaynak yetersizliğinin tespitinde yaşanan zorluklar sebebiyle hukukun güvenliğinin korunması kolay değildir¹⁹³.

Düzenleyici denetimler, bir kurumun muhasebe sistemlerinin, düzenlemelerin gerektirdiği mali raporları uygun şekilde desteklemesini sağlamaktadır. Bu yasal güvenlik duvarları şunları şirketlerin finansmanı ayrı ve farklı kalmasını sağlamaktadır. Bu şirketlerin faaliyet gösterdiği düzenleyici çerçeve bu tür yasal güvenlik duvarları oluşturduğundan, alter ego sorumluluğunun dayatılması özellikle uygunsuzdur¹⁹⁴.

2.2.3. Yabancı Yönetim

Yabancı yönetim söz konusu ise tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisine başvuru yapılabilmesi mümkündür. Bu şekilde şirketin sahip olduğu borçlar için şirket ortaklarının şahsi malvarlıklarına başvurulabilecektir¹⁹⁵. Yabancı yönetimde şirketin faaliyetlerini şirketin kendi sicile kayıtlı amacına, faaliyet konusuna ve

¹⁹¹ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s.158.

¹⁹² Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s.158.

¹⁹³ Yanlı, s.116 vd.

¹⁹⁴ Douglas G. Smith, Piercing the Corporate Veil In Regulated Industries, George Mason University Law and Economics Research Paper Series, 2008, 08-08, s.33.

¹⁹⁵ Kervankıran s. 223.

menfaatine aykırı, yabancı yönetimin kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde yönetmesi, bir şirket üzerinde başka bir gerçek veya tüzel kişinin hakimiyeti söz konusudur¹⁹⁶.

Yanlı, bağımlılık unsurunun tespit edilmesi hakim şirketin doğrudan yavru şirkete müdahalede bulunmasının zaruri olmadığını belirtmiştir. Hakim şirketin, kendi menfaatleri doğrultusunda hakim şirketin faaliyetlerini yönlendirecek gücünün bulunması yeterli olarak kabul edilmelidir. Hakim şirketin kendi fikirlerine göre yönlendirme gücünün geçici olmaması sürekli ve planlı nitelikte olması gerekmektedir.

Yüksel'e göre bağımlılık, ortak veya ortakların idaresinin etkilenmek suretiyle şirket organları ve dolayısıyla alınan kararlarda etkin olma durumudur¹⁹⁷.

Bu konuda çeşitli düşünceler bulunmakta birlikte hakim şirketin doğrudan veya dolaylı yollarla hakim şirketi yönlendirme ve zorlama gücüne sahip olması durumunda, bağımlılık ilişkisinin mevcut olduğu kabul edilmektedir¹⁹⁸.

Bağımlılığın tespit edilebilmesi için iki adet düşünce mevcuttur. Birincisi hukuki dayanağı olup olmadığı göz önüne alınmadan iktisadi olarak bağımlı olmanın yeterli olduğu düşünce, ikincisi ise iktisadi bağımlılığı yalnızca hukuki dayanağının olması halinde kabul eden görüştür¹⁹⁹.

Hukukumuzda bağımlılık unsuru düzenlenmemiştir. Bağımlılık unsurunun şartlarına dair sistematik bir tanım bulunmamaktadır. Bağımlılık bazı kişiler tarafından tüzel kişiliğin kendi amacı haricinde şahsi amaçlarla yönlendirilebilmesi ve alacaklıların diğer ortakların zarar görmesi hali olarak nitelendirilmektedir²⁰⁰.

2.2.4. Kurumsal Kötüye Kullanma

Kurumsal kötüye kullanma durumunda tüzel kişiliğin sahip olduğu sınırlı sorumluluk özelliğinin hem amacı hem de fonksiyonu açısından hukuka aykırı olarak kullanılması söz konusudur.

¹⁹⁶ Yanlı, s.110.

¹⁹⁷ Yüksel, s. 273.

¹⁹⁸ Yanlı, S.130.

¹⁹⁹ Esen, s. 31.

²⁰⁰ Sağlam, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Kavramına Genel Bir Bakış, s. 158-159.

Kurumsal kötüye kullanma kavramında tüzel kişi, kanunun oluşturduğu çerçevede faaliyet göstermesine rağmen hukuka aykırı bir gayeye yönlendirilmekte veya farklı kişiler tarafından iyi niyet kurallarına aykırı olarak zarar verilmektedir.

Sınırlı sorumluluk ilkesi hukuka aykırı olarak kullanıldığı kabul edilir ve şirket tarafından esas sözleşmesi ile belirlenmiş alan dışında faaliyet gösterildiği halde, görünürde yasal bir çerçevede hareket ediyormuş izlenimi verilerek alacaklılar zarara uğratılır²⁰¹.

Şirket, kanuni çerçevenin içinde faaliyet göstermesine rağmen hukuka aykırı bir amaca yönlendirilmekte (kurumsal kötüye kullanma) ya da farklı kişiler tarafından iyiniyet kurallarına aykırı olarak zarar verilmektedir. (bireysel kötüye kullanma)

Kurumsal kötüye kullanma durumunun hukuki sonucu, bundan sorumlu ortağın diğer bütün ortaklara karşı sorumlu olmasıdır. Bireysel kötüye kullanmada ilgili ortağın sorumluluğu yalnızca eyleminden zarar gören alacaklılar için söz konusudur²⁰².

²⁰¹ Öztekin ve Memiş, s. 208.

²⁰² Kervankıran, s. 467.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MUKAYESELİ HUKUKTA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

Çalışmanın işbu bölümünde Kıta Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo Sakson Hukuk Sistemi ülkelerden tüzel kişilik perdesinin kaldırıldığı çeşitli örnekler incelenecektir. Sırasıyla İngiltere, Almanya, İsviçre ve Amerika Birleşik Devletleri ülkelerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusuna yaklaşımı çeşitli mahkeme kararlarıyla açıklamaya çalışacağız.

Yargılama yerine bakılmaksızın bakılmaksızın Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması konularındaki mahkemelerin incelediği davalar benzer olsa da, ABD mahkemelerinin Avrupa mahkemelerine göre daha çok ve daha kolay tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar verdiğini söyleyebiliriz. Ülkelerin konuya yaklaşımı dönemsel olarak da değişiklik göstermektedir.

3.1. İNGİLTERE

İlk zamanlarda İngiltere'de şirket kuruluşu, kraliyetin imtiyazıyla yapılıyordu ve esas olarak dini ve belediye organları için kullanılıyordu. Ancak on altıncı yüzyılda Kraliyet'in deniz aşırı ticaret için tüccarlardan oluşan "şirketler" kiralaması yaygındı. Ancak şirketleşmenin sağlanması hem zor hem de pahalıydı. Zamanla ticaret genişledikçe tüzel kişiliği olmayan şirketler anonim şirket esasına göre örgütlenmiştir²⁰³.

Yukarıda açıklamış olduğumuz gibi İngiliz Hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu üç ayrı dönem başlığı altında ayrı ayrı incelenmektedir. İngiltere'de tüzel kişilik kavramının ilk olarak görüldüğü dönemlerde, tüzel kişilik somut bir varlık olmaktan uzak bir şekilde yapay düşünce olarak kabul ediliyordu.

Tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk kavramlarının İngiliz mahkemelerince uygulanış biçimi aşağıda ayrıntılı açıklamış olduğumuz "Salomon v Salomon &

²⁰³ Mervyn Woods, Lifting the Corporate Veil in Canada, 35 Can. B. Rev., 1957, s.1176.

Co.Ltd.” davasına dayandığı ifade edilmektedir ve bu dava İngiltere için sembol bir mahkeme kararı olma niteliği taşımaktadır.

İngiliz Şirketler Kanunu’nda tüzel kişilik perdesinin aralanması hakkında kesin bir düzenleme bulunmamaktadır. Meydana gelen zararın tazmin edilebilmesi için hangi şartlarda perdenin kaldırılabilceği hususu çok uzun yıllardır tartışılmaktadır.

İngiltere’de güncel yargı kararlarında incelediğimizde, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine ilişkin olarak Adams davasının etkili olduğunu söyleyebiliriz²⁰⁴.

Aşağıdaki durumlar göz önüne alınmaktadır²⁰⁵:

- bir yasal kuralın örtüyü göz ardı etmeyi gerektirdiği durumlar,
- dolandırıcılık bulunduğu durumlar,
- kontrol eden, şirketi kendi mevcut yasal yükümlülüğünden kaçınmak için kullanmış durumlar,
- şirketin bir sahte veya cephe olarak kullanıldığı durumlar, özellikle kontrol edenin bazı yasadışı davranışlarını gizlemek amacıyla,
- bir şirket, kontrol edenin acentesi veya alter egosu olarak kullanıldığı durumlar,
- bir kurumsal grup, tek bir ekonomik varlık olarak işletilmesi; ve
- adaletin çıkarları gerektirdiğinde her zaman böyle yapmak gerektiği durumlar.

Salomon v. A. Salomon davası

1897 ila 1966 yıllarını kapsayan ve Salomon v. A. Salomon davası ile başlamış olan ilk dönemde mahkemelerin çoğunlukla eğilimi tüzel kişilik perdesinin kaldırılmaması, tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk kurallarının korunması yönünde olmuştur. İngiltere’de önemli bir şirket hukuku davası olan Salomon v. A. Salomon & Co. Ltd. davası kurumsal kişilik doktrinini güçlü bir şekilde desteklemiş ve iflas

²⁰⁴ Bafra, s. 371.

²⁰⁵ Stephen Bull, Piercing the Corporate Veil - In England and Singapore, 2014 Sing. J.Legal Stud., 2014, s.27.

etmiş bir şirketin alacaklıları tarafından ödenmemiş borçların ödenmesi için şirketin hissedarlarına dava açılmayacağını belirtmiştir²⁰⁶.

Bu karar ile bir şirketin o şirketin üyelerinden tamamen ayrı ve farklı bir tüzel kişilik olduğu şeklindeki İngiliz hukuku ilkesini sağlam bir şekilde yerleştiren bir davadır. İkisi arasında, mevcut yargı düşüncesine göre değişiyor gibi görünen ancak sınırlı sayıda koşulda kaldırılabilir olduğuna kalın bir perdenin çekildiği bir yasadır. Bununla birlikte Salomon ilkesi ile "dolandırıcılık istisnası" olarak anılacak bir ilke olan mahkemelerin, kurumsal formun dolandırıcılık amacıyla veya sözleşmeden doğan veya diğer yasal yükümlülüklerden kaçmak için bir araç olarak kullanılmasına izin vermeyeceği iyi bir şekilde belirlenmiştir²⁰⁷.

Çok ünlü Salomon (Solomon) davasından sonra, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramı dünyadaki farklı hukuk sistemlerine genişledi²⁰⁸.

Salomon davası tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının temel taşıdır²⁰⁹.

Salomon örneğinde olduğu gibi, genellikle şirketin borçları ve yükümlülükleri için kişisel olarak sorumluluk bulunmamaktadır. Bununla birlikte, ayrı kurumsal varlık ilkelerinin değiştirilebilmesi veya şirket üyeleri tarafından yasal izinlerden yararlanılabilmesi için bir plan olarak kullanılabilmesi gerçeğinin bilinmesi olarak, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması doktrini, genel kurala istisna olarak icat edilmiştir. Kısacası, doktrin, mahkemelere bazı sınırlardaki kurumsal yapıyı göz ardı etme bilenleri tanıır ve şirket borçları veya ödemeleri için şirketin kendisi yerine şirket bilgilerinin sorumlu tutulmasını sağlar²¹⁰.

²⁰⁶ Bull, s.27., Edeafe Ugbeta Corporate Personality and the Doctrine of Lifting the Veil: Re-thinking Salomon v Salomon in the light of recent UK Supreme Court Decisions, 2021, s.1.

²⁰⁷ Lifting the Corporate Veil: A Reassessment of the Fraud Exception, Published online by Cambridge University Press: 16 January 2009, s. 284.

²⁰⁸ Sahu, Shikhar Sahu, HNLU, Raipur; Judicial Trends In Lifting Of The Corporate Veil, Indian Journal of Integrated Research in Law, Volume II Issue V I ISSN: 2583-0538, Janis Sarra, The Corporate Veil Lifted: Director and Officer Liability to Third Parties, 35 CAN. Bus. L.J.,2001, s.55. Chrispas Nyombi, Lifting the Veil of Incorporation under Common Law and Statute, 56 INT'L J.L. & MGMT., 2014, s.67.

²⁰⁹ Kauraa, s.663, John H. Farrar, Piercing the Corporate Veil in Favor of Creditors and Pooling of Groups - A Comparative Study, 25 Bond L. Rev. 31, 2013, s.31.

²¹⁰ Ugbeta, s.8., Karim Mussa, Doctrine Of Lifting The Veil Of Incorporations, Kgm Attorney's, 2019, s.8.

Apthorpe V Peter Schoenhofen Brewing Davası²¹¹

İngiltere ve Wales Temyiz Mahkemesi'nin 6 Mart 1899 tarihli kararıdır. Bu davada bir İngiliz şirketinin Amerika içerisinde toprak satın almasına izin verilmemesi sebebiyle İngiliz şirketi, bir New York şirketinin işlerini ve varlıklarını satın aldı. Ancak Amerikan şirketi işleri yapmak için aracı olarak kullanıldı, iş tamamen İngiliz şirket tarafından finanse edildi ve yönetildi. Mahkeme, Amerikan şirketinin bağımsız bir şirket olmadığını, İngiliz şirketin acentesi haline geldiğini ve bu nedenle elde ettiği kazancın tamamen İngiliz şirketinin geliri olarak vergilendirilebileceğine karar verdi.

Gilford Motor Co Ltd V Horne Davası²¹²

Horne, Gilford Motor isimli şirketin eski bir çalışanıydı ve iş sözleşmesinde çalışırken veya daha sonra herhangi bir zamanda şirketin müşterilerini arayamayacağına ilişkin bir rekabet yükümlülüğü bulunmaktaydı. Horne bunu yükümlülüğü ekarte edebilmek için eşinin ismine limited şirket kurdu ve şirketin müşterilerini bu şekilde aradı. Eşi ve başka bir çalışan, şirketin ana hissedarları ve yöneticileriydi. Kendi adlarına olmasına rağmen, işin ana kontrolörü Horne idi. Gilford Motor Şirketi ona karşı dava açtı. Temyiz Mahkemesi, bu davada "şirketin Bay Horne'un işini etkili bir şekilde yürütmesini maskelemek için bir araç, bir oyun olarak kurulduğu" görüşündeydi. Horne ve onun kurduğu şirketin iki ayrı varlık olduğunu kabul etmeyi reddeden Mahkeme, rekabet yükümlülüğüne aykırı olarak değerlendirdi.

Bu dava sahtekarlık yapmaktan nasıl kaçınılacağına dair bir örnektir. Bu örnekte bir çalışan, işine son verilmesi durumunda rekabetçi bir firma kurmayacağını veya kendi şirketini kurarak onların müşterilerini işe almayacağını kabul etmiş davalının hizmeti sona erdikten sonra benzer bir şirket kurmuştur. Şirketin ana

²¹¹Apthorpe V Peter Schoenhofen Brewing Co. Ltd. (1899)4 TC41, <https://thefactfactor.com/tag/apthorpe-v-peter-schoenhofen-brewing-co-ltd/>

²¹²Gilford Motor Co Ltd V Horne 1933 Ch 935, <https://thefactfactor.com/tag/apthorpe-v-peter-schoenhofen-brewing-co-ltd/>

hissedarları ve yöneticileri eşi ve bir başka çalışanıydı. Şirketin kendi adına kayıtlı olmasına rağmen kendisi ana kontrolördü ve şirket önceki şirketten tüketici arıyordu.

Mahkemeye göre yeni şirketin kurulması, davacıyla olan anlaşmayı bozmasını sağlayacak bir hileden ibaretti²¹³.

Beckett Investments Management Group Ltd. v Hall Davası

Beckett Investments Management Group Ltd. bir holding şirketi olup finansal danışmanlık hizmetleri veren Beckett şirketler topluluğunun ana şirketidir. Hall, ana şirketin satış direktörü olarak ana şirket ile sözleşme imzalar ve sözleşmede rekabet etmeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Hall grubun diğer iki şirketinin de satış direktörü olarak görev yapmaktadır. Bir diğer şirket çalışanı ve Hall'un arkadaşı olan Yadev istifa sonrası kendi şirketi olan Hyrifa Ltd. işlerini kurar ve danışmanlık hizmeti vermeye başlar. Hall, daha sonra şirkete ortak olarak katılır. Ana ve yavru şirketler her ikisinin de sözleşmelerinde 12 aylık zimni rekabet etmeme maddesinin bulunduğunu, şirketin hukuka aykırı olarak kurulduğunu, eski çalışanların özen ve liyakat yükümlülüğüne ve sır saklama yükümlülüğüne aykırı davrandıklarını ve grup şirketlerinin zarar gördüğünü ve tazmin edilmesini istemiştir.

Ana şirket, grubun tek bir tüzel kişilik olarak kabul edilmesini, yavru şirketlerin tüzel kişiliklerinin dikkate alınmamasını istemiştir. İlk derece mahkemesi davalıların çalışma sürelerinde işlerinde dürüst çalıştığını, sözleşmede yer alan rekabet etmeme sözleşmesine aykırı davranmadıklarına karar vermiş, ancak temyiz mahkemesi holding şirket ve grup şirketlerinin aynı olduğu gerekçesi ile kararı bozmuştur. Mahkeme aynı tüzel kişilik ilkesinin sıkı bir şekilde yorumlanmaması ve grubun tek bir şirketin kontrolü altında faaliyette bulunan tek bir tüzel kişilik olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır²¹⁴.

Adams v. Cape Industries Davası

Şirketler grubunun bir parçası olduğu sebebiyle davalı şirket hakkında, şirket yapısının, grubun gelecekteki faaliyetleri bakımından hukuki sorumluluğun, grubun,

²¹³ Krishnan ve diğerleri, 2022, s. 7., Ambalkar, s.9. Yeo, s.184.

²¹⁴ Kuş, s.37.

davalı şirketten farklı bir üyesinin üzerine düşmesini sağlamak amacıyla kullanılması sebebiyle tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmasını kabul etmemiştir. Mahkeme kararında Arzu edilsin veya edilmesin fark etmeksizin, şirket yapısını bu amaçla kullanma hakkı şirketler hukukumuzda bulunmaktadır.” şeklinde açıklama yapılmıştır²¹⁵.

Bu karar tüzel kişilik perdenin kaldırılmasının anlaşılması açısından hayati öneme sahiptir çünkü Temyiz Mahkemesi perdeyi delmek için üç olası gerekçeyi değerlendirmiştir: (i)tek ekonomik birim, (ii)temsilci ve (iii)dış görünüş²¹⁶. Bu üç madde ders kitaplarına ve uygulamaya girmiştir²¹⁷.

Macaure Davası

Macaure davasında; Macaure, kendi taşınmazı üzerinde kereste işinde kullanılmak üzere ağaç yetiştirmektedir. Söz konusu taşınmazı kereste satıcılığı faaliyetinde bulunmak üzere kurduğu bir şirkete aktarmış, ancak keresteleri kendi şahsının taraf olduğu bir sigorta sözleşmesiyle sigortalatmıştır. Taşınmazda yangın çıkmış ve söz konusu keresteler yanmıştır. M, sigorta şirketine başvurmuş ancak şirket poliçe M’nin şahsına düzenlendiği için zararı karşılamamıştır. Hakim ise sigorta şirketinin açıklamalarını doğru bularak davayı kabul etmemiştir²¹⁸. Mahkeme, davacı tarafından sigortalanan ancak davacının tamamı ödenmiş hisselerle sahip olduğu bir şirkete ait olan mülk üzerindeki bir sigorta sözleşmesi kapsamında sigortacıların sorumlu olmadıklarına hükmetmiştir. Mahkeme, davacının değil, yalnızca mülkün ayrı yasal sahibi olarak şirketin gerekli sigortalananabilir menfaate sahip olduğuna karar vermiştir.

²¹⁵ Esen, ss. 46-47. Jennifer Payne, Lifting the Corporate Veil: A Reassessment of the Fraud Exception, 56 Cambridge L.J., 1997, s.286.

²¹⁶ Anna Farat ve Denis Michoni, Lifting the Corporate Veil: Limited Liability of the Company Decision-Makers Undermined: Analysis of English, U.S., German, Czech and Polish Approach, 9 Common L. Rev. 21, 2008, s.21, Alexander Schall, The New Law of Piercing the Corporate Veil in the UK, 13 ECFR 549, 2016, s.551.

²¹⁷ Schall, s.551.

²¹⁸ Trisha ve Devanshi Brahmbhatt, The Doctrine Of Lifting The Corporate Veil and The Judicial Trend In Determining The Criminal Liability Of Corporations, Nirma University, Ahmedabad s.4.

Prest Davası²¹⁹

Perst ve Petrodel davası öncelikle Evlilik Nedenleri Yasası 1973'ün 23. bölümüne dayanmaktadır. Bayan Prest'in karısı, çeşitli şirketlerin sahibi olan kocası Bay Prest'ten boşandı. Bu şirketlerden biri olan Petrodel de evlilik konutunu elinde tutmaktadır. Kadının eşi, 1973 tarihli Evlilik Nedenleri Kanunu'nun 23. maddesi uyarınca kendisine ev tahsis edildiğini iddia etti. Şirketin, kocanın evin tek sahibi olduğu gerçeğini gizlemeyi amaçlayan bir sahtekarlık olduğu için, Petrodel'in perdesinin dolandırıcılık nedeniyle delinmesi gerekiyordu. Yargıtay tüzel kişilik perdesinin kaldırılması noktasındaki itirazın reddetmiş, bu alandaki kanunun temelden (yeniden) düzenlenmesi konusunu beraberinde getirmiştir²²⁰. Çoğunluk, kurumsal perdenin yalnızca diğer tüm çözüm yollarının mevcut olmadığı durumlarda delinmesi gerektiğine karar vermiştir²²¹. Mahkemeye göre, kurumsal örtüyü kaldırmanın tek gerekçesi, bir şirketin kurumsal yasal kişiliğinin kötüye kullanılmasıdır. Ancak mahkeme, kurumsal yasal kişiliğin kullanımıyla mevcut yasal yükümlülükleri kaçınmaya veya engellemeye çalışan bir şirketin kontrol eden hissedarları tarafından kurumsal yasal kişilik kötüye kullanıldığında kurumsal örtüyü kaldırmak yalnızca bu durumda haklıdır; ve kurumsal örtünün gizleme durumlarında kaldırılmayacağını önermiştir. Her durumda, mahkeme, kurumsal örtüyü kaldırmanın sadece başka bir mevcut yasal araç olmadığında uygulanabileceği son çare bir çözüm olduğunu belirtti; yani kurumsal yasal kişiliğin kullanımıyla meydana gelen kötüye kullanım veya dolandırıcılığı düzeltmek için başka bir mevcut yasal araç bulunmadığında uygulanabilecektir²²².

Lord Sumption JSC, kesin konuşmak gerekirse, tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının ayrı kişiliğin göz ardı edilmesi anlamına geldiğini belirtmiştir. Yani 'bir şirketin sahibi olan ve onu kontrol eden bir kişinin, belirli durumlarda bu sahiplik

²¹⁹ May Kim Ho, *Piercing the Corporate Veil as a Last Resort: Prest v Petrodel Resources Ltd* [2013] UKSC 34; [2013] 2 AC 415; [2013] 3 WLR 1, 26 SAC LJ, 2014, s.249., Dr Edwin C. Mujih, *Piercing the Corporate Veil as a Remedy of Last Resort after Prest v Petrodel Resources Ltd: Inching towards Abolition?* s.1.

²²⁰ Schall, s.551.

²²¹ May Kim Ho, s.249. Stefan HC Lo, *Piercing of the Corporate Veil for Evasion of Tort Obligations*, comm. L. World Rev. 42, 2017, s.44.

²²² Babajide S. Shoroye, *Lifting the Corporate Veil for Directors and Shareholders' Liability: Matters Arising*, 120 J.L. POL'y & Globalization, 2022, s.44.

ve kontrol nedeniyle hukuken o şirketle özdeşleştirildiğinin söylenmesi' gerekmektedir²²³.

İngiltere Yüksek Mahkemesi'nin Prest v Petrodel Resources Ltd davasında verdiği yetkili karar, "kaçınma" ve "gizleme" yeni prensiplerini tanıtmıştır. Karardan hukuki öneme sahip konular ortaya çıkmaktadır. Örneğin, "kaçınma" ve "gizleme" prensipleri arasında ayrım yaparken, Mahkeme, kurumsal örtüyü kaldırmanın uygun ve gerekli olacağı somut koşulları net bir şekilde açıklamamış ve bu durum hukuki karmaşıklık yaratmıştır²²⁴.

3.2. ALMANYA

Alman Hukuku alacaklının statüsüne veya talebinin yasal dayanağına bakılmaksızın hakim bir varlığa sorumluluk yükleyen yasal bir temele sahiptir. Alman hukuku, Birleşik Krallık ve ABD yasalarından önemli ölçüde farklı bir yaklaşım benimsemektedir. Alman Mahkemeleri perdeyi kaldırma kurumunun özellikle tartışıldığı 1920'li yıllardan itibaren tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulandığı her olaya somut olay özelinde birbirinde farklı gerekçelerle yaklaşmaktadır, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için kurallar hakkında bir yeknesaklık oluşturmuş değildir²²⁵.

Almanya'da mahkemelerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumunun uygulanması nadirdir. Mahkemeler, zarar gören alacaklıların hissedarlara yönelik doğrudan taleplerini varlıkların karıştığı durumlarla sınırlandırmaktadır. Mahkemeler tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumunu uygulamaktan kaçınır çünkü hissedarların sorumluluğu alacaklılara değil şirkete karşıdır ve alacaklıların zararları yansıtıcı niteliktedir²²⁶.

Alman İmparatorluk Mahkemesi, "hayatın gerçekleri, ekonomik ihtiyaçlar ve olayların tabiatı" gerektiriyorsa perdenin kaldırılabilmesine hükmetmiştir.

Mahkemelerin genel açıklamaları çok kesin değildir ancak perdenin olay özelinde farklı durumlar gözetilerek karar verilmektedir. Ancak, Amerikan

²²³ Lo, s.44.

²²⁴ Babajide, s.44.

²²⁵ Kuş, s.50.

²²⁶ Tan Cheng-Han, s. 170.

Hukukunda olduğu gibi, çeşitli olgu kalıpları gelişmiştir. Bugün bunların şu şekilde karakterize edildiği kabul edilmektedir: (1) baskınlık, (2) sermaye yetersizliği veya (3) varlıkların birleştirilmesi veya kurumsal formalitelerin göz ardı edilmesi²²⁷.

Dünyada genellikle bir şirket hissedarının şirkete borç para verebileceği ve diğer alacaklılarla aynı çarelere sahip olabileceği genel olarak kabul edilmektedir. Ancak Alman mahkemeleri, fonların normal piyasa koşullarında üçüncü bir tarafça şirkete borç verilmeyecek bir durumda ödünç verilmesi halinde hissedar borç verene farklı davranmaktadır. Bu gibi durumlarda hissedarlara ticari risklerini alacaklılara kaydırmasına izin verilmez²²⁸.

Trihotel Davası

Trihotel davasında, Alman Federal Adalet Divanı, hissedarların şirket alacaklılarına karşı sorumlu hale gelebilmelerini sağlayan kurumsal perdenin kaldırılmasına ilişkin önceki tutumunu önemli ölçüde değiştirmiştir. Haksız fiile dayalı yeni yaklaşımın yalnızca şirket alacaklılarına yeterli koruma sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Alman şirketler hukuku içtihatını şirketler ve iflas hukukunun temel ilkelerine daha fazla saygı göstermeye yönlendireceğini savunuyor²²⁹. Trihotel davasından önce mahkeme, 'Durchgriffshaftung' adı verilen ve doğrudan tüzel kişilik perdesinin kaldırılması olarak anlaşılan farklı bir yaklaşım kullanmıştır. Trihotel davasından sonra, daha çok haksız fiil konseptinde ele aldığı ikinci konsept, yalnızca çok sınırlı sayıda davada uygulanabilmektedir.

Trihotel davasında davalı, üç şirketin, yani A-GmbH, J-GmbH ve W-Hotel-GmbH'nin genel müdürüydü. Üç şirketin hiçbirinde hissesi yoktu. A-GmbH, davalıdan kiralanan tesislerde bir otel işletmesi işletmiştir. Davalı, kira sözleşmesini süresinin dolmasına beş ay kala feshetmiştir. Mülk daha sonra W-Hotel-GmbH'ye kiralanmıştır. Bundan sonra A-GmbH, W-Hotel-GmbH adına otel işini yönetmeye devam etti ve W-Hotel-GmbH'nin cirosunun %40'ını aldı. W-Hotel-GmbH

²²⁷ Carsten Alting, Piercing the Corporate Veil In American And German Law - Liability of Individuals and Entities: A Comparative View, 2 Tulsa J. COMP. & INT'L L. 187,1995, s.199.

²²⁸ Maximilian Schiessl , the Liability of Corporations and Shareholders for the Capitalization and Obligations of Subsidiaries under German Law, 1986, s.487.

²²⁹ Lowering of the corporate veil in Germany: a case note on BGH 16 July 2007, Griffith University, https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/42148/74550_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

tarafından A-GmbH'ye ödenecek ciro daha sonra %28'e düşürülmüştür. Bu arada davalının annesi A-GmbH'nin finansman ihtiyacını karşılamak için o şirkete borç vermiştir.

Aynı şirket, envanterini davalının annesine teminat olarak devretmeyi kabul etti. A-GmbH'nin mali durumu kötüleşti ve bunu iflas davası takip etti. Rostock Temyiz Mahkemesi, davalıyı borçlu şirketi (A-GmbH) ortadan kaldırdığı gerekçesiyle şirketin alacaklılarına olan kötü borçlarından sorumlu tuttu. Mahkeme, davalının bunu A-GmbH'nin varlıklarına en az iki kez müdahale ederek yaptığına inanmıştır. Temyiz Mahkemesine havale etmiş ve bu tür bilirkişi kanıtlarını elde ettikten sonra ve BGH'nin aynı davada özetlediği yeni şirket imha yükümlülüğü kavramını göz önünde bulundurarak davayı yeniden gözden geçirmesini talep etmiştir²³⁰.

Typenhaus Davası

Typenhaus davası ile Alman mahkemesi açıkça sermaye yetersizliği içinde olan limited şirket sahibine yalnızca sermaye yetersizliği nedeniyle sorumluluk yüklenmesini kabul etmemiştir.

Typenhaus Davasında davacı, inşaat işiyle uğraşan bir GmbH'ye cam teslim etmişti. GmbH, davalı şirket tarafından tek üye olarak kurulmuş ve ödemelerde temerrüde düşmüştür. Mahkeme, yalnızca yetersiz sermaye kullanımı nedeniyle perdeyi kaldırmayı reddetmiştir. Ancak mahkemenin sekizinci heyetinin bu kararı çok eleştirildi. Normalde bu alanda yetkin olan ikinci heyet de kararı eleştirdi²³¹.

Autokran Kararı

Autokran kararında, şirket ve şirket ortaklarının malvarlıkları arasında mevcut olan ayırım düzgün tutulmamış olan ticari muhasebe kayıtları bir şekilde bozulur, ortakların malvarlığı ile şirketin malvarlığı arasındaki sınır ortadan kaldırılırsa bu sebeple şirket sermayesinin güvencesinin sağlanıp sağlanmadığının kontrolünün

²³⁰ <https://ouclf.law.ox.ac.uk/lowering-the-corporate-veil-in-germany-a-case-note-on-bgh-16-july-2007-trihotel/>

²³¹ Altıng, s. 199.

mümkün bulunmadığı durumlarda tüzel kişilik perdesi aralanması teorisinin uygulanabileceğini kabul etmiştir²³².

3.3. İSVİÇRE

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumuna ilişkin olarak İsviçre Hukuku'nda ise kesin bir düşünce bulunmamaktadır. Ancak çeşitli durumlarda bu teori uygulanmaktadır, çeşitli durumlarda ise şirket alacaklılarının korunması ilkesi ileri sürülerek bu yolun uygulanması kabul edilmemektedir.

İsviçreli Hukukçu Dieter Kehl, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin İsviçre Hukuku'na uygun düşmediğini savunmaktadır. İsviçre Hukuku'nda perdenin kaldırılmasını gerektirecek bütün problemlerin çözümü için halihazırda bulunan düzenlemelerin yeterli olacağını belirtmektedir²³³.

İsviçre Federal Mahkemesi 1900'lü yılların başından itibaren anonim şirketlerin bankalardan aldıkları kredilerin müteselsil kefaletleri hakkında görülen davalarda tüzel kişiliğin kötüye kullanılması problemiyle karşılaşmıştır²³⁴.

Federal Yüksek Mahkeme, İsviçre hukukunun tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisini (Durchgriff, principe de transparence) aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

“Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, tüzel kişiliğin tüzel kişiliği dikkate alınmaksızın, şirket ile hissedarları arasındaki ayrımın (istisnai olarak) kaldırılması anlamına gelir. Perdenin kaldırılması sadece istisnai durumlarda düşünülür. Biçimsel olarak bağımsız iki kişi arasındaki ayrım, ekonomik açıdan aynı olmaları ve hukuki bağımsızlığa yapılan atıfların açıkça amaca aykırı olması ve dolayısıyla hukukun kötüye kullanılması halinde göz ardı edilebilir. En sık karşılaşılan durum, tüzel kişiliğin hakim hissedar tarafından kişisel yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla uygunsuz kullanılmasıdır.²³⁵” Tüzel kişilik perdesi özellikle iki temel olgu modeliyle ilişkili olarak kaldırılabilir: bir yan kuruluşun sermayesinin yetersiz olması veya varlıklarının elinden alınması ve iki şirketin "kürelerinin" birbirine karışması. Ayrıca,

²³² Ulusoy, s. 380.

²³³ Yanlı; s. 66-70.

²³⁴ Yılmaz; s. 240. Antalya ve diğerleri, s. 559.

²³⁵ Daniel Daeniker, Daniel Häusermann, Swiss Corporation Law: A Primer for Legal Practitioners, 2022, Homburger AG, s.13.

ayrılık ilkesinin kanunları aşmak için kullanılması halinde tüzel kişilik perdesi kaldırılabilir²³⁶.

Wibru Holding AG vs. Swissair Beteiligungen AG Kararı

İsviçre Federal Mahkemesinin 15 Kasım 1994 tarihli işbu kararının şirketler topluluğunda güven yükümlülüğünün ortaya çıkmasında son derece önemli bir etkisi bulunmaktadır. Hatta bu karar “konzern güven sorumluluğu” bağlamında temel karar olarak değerlendirilmektedir²³⁷.

Swissair’in ortağı olan IGR Holding AG (“IGR”) İsviçre’de ülke içi ve dışındaki golf alanlarına yakın alanlarda bulunan lüks konaklama yerleri hizmeti veren bir şirkettir. 1987 yılında faaliyete başlamış ancak daha sonra ticaret unvanını değiştirmiştir. Yeni ticaret unvanı “IGR Holding Golf and Country Residences AG” şeklinde belirlenmiştir. Müşterileri bir bedel karşılığında üye olarak her sene belirtilen konaklama yerlerinden yararlanma hakkı edinmekteydi. Wibru Holding AG, 22.12.1988 yılında ödeme yaparak bu sisteme üye olmuştur.

IGR, Euroactividade AG’nin yavru şirketi olmayı planlamış ve müşterilerine bunu bildirmiştir. IGR, yapısında gerçekleşen bu yapılanma akabinde üyelerine sunduğu hizmetlerde de birtakım farklılıklar meydana geleceğini belirtmiştir.

Ancak IGR planladığı değişimi gerçekleştirilememiş üyelikleri feshederek yapılan bütün ödemeler için %7 oranında faiz uygulanarak iadesinin yapılacağını bildirmiştir. Wibru Holding AG ödeme kendisine iade edilmediği için Swissair’e başvurmuştur. Swissair, Euroactividade AG’nin IGR’nin % 100 oranındaki hissesinin sahibi olduğu ve IGR hakkında iflas kararı verilmiş olduğunu bildirmiştir.

Wibru Holding AG, ödediği bedelin iadesi talebiyle Swissair Beteiligung AG’ye dava açmıştır. Ticaret Mahkemesi davayı 08.06.1991’de reddetti. Federal Mahkeme davacının temyiz başvurusunu kısmen kabul eder ve davayı yeniden karar verilmesi için Ticaret Mahkemesi’ne geri göndermiştir.

²³⁶ Daeniker ve diğerleri s.14.

²³⁷ Jean Nicolas Druey, Der Entwurf für ein türkisches Konzernrecht in rechtsvergleichender Sicht, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. 1, İstanbul, 2003, s. 338.

Kararın gerekçesinde IGR'nin kullanmış olduğu reklamlarda işletmenin Swissair-Konzerni'ne bağlı olduğunun vurgulandığı,davacının Swissair'in güvenilirliğine inanarak üyelik sözleşmesi yaptığını değerlendirmiştir²³⁸.

3.4. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

ABD mahkemesinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumuna ilişkin kararlarda teoriyi açıklamak üzere birbirinden farklı kavramlara yer verilmiştir. 19. yüzyılın başlarında ABD'de ticaret şirketlerine sahip olduğu sınırlı sorumluluk kavramının ve diğer ayrıcalıklarının farklı gayelerle kötü niyetli olarak kullanıldığı fark edilmiştir²³⁹.

1906'da ABD'nin Wisconsin eyaletindeki Çevre Mahkemesi, genel kural olarak bir şirkete tüzel kişilik olarak bakılacağını, ancak tüzel kişilik kavramının kamu yararını ortadan kaldırmak, yanlış haklı çıkarmak, dolandırıcılığı korumak veya suçu savunmak için kullanıldığında, yasa, şirketi kişiler birliği olarak kabul edileceği şeklinde karar vermiştir²⁴⁰.

Tüzel kişi şirkete ilişkin olarak şekli şartların tamamlanmamış olması durumunda, ABD tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurmaktadır. Böyle bir karar verilebilmesi için aranan şartlar aşağıda sıralanmıştır²⁴¹.

- Tüzel kişinin örgütlenme sona ermeden ticari faaliyetine başlaması,
- Genel kurul ve/veya yönetim kurulu toplantılarının yapılmaması,
- Genel kurul ve/veya yönetim kurulu kararların şekil şartlarına uyulmadan alınması,
- Tüzel kişinin ve ortakların malvarlığı arasında kesin nitelikte bir ayırım bulunmuyorsa,

²³⁸ Halit Aker, Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: Hakim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu, İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008.ss.12- 20.

²³⁹ Yanlı, s. 5.

²⁴⁰ Ajay Binar ve Gourav Gulati, Lifting the Corporate Veil Corporate Criminal Liability, 8 Supremo Amicus 5, 2018, s.6.

²⁴¹ Doğan Kütükçü, Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi, s.115. George Ashe, Lifting the Corporate Veil: Corporate Entity in the Modern Day Court, 78 com. L.J., 1973, s.123.

- Ortakların kişisel malvarlıkları hukuka aykırı olarak tüzel kişi giderleri için kullanılıyorsa,

- Tüzel kişi kayıtları ve finansal kayıtların eksik olması

Amerika'da çok sayıda anonim şirketin sorumluluğunun artmaması için farklı ticari işleri yapmak için farklı şirketler oluşturduğuna rastlanmaktadır. Böyle durumlarda aşağıdaki şartların varlığı incelenmektedir. Aşağıdaki şartların varlığı halinde şirkete hakim ortakları sorumlu tutmaktadır.

- Şirketin hakkaniyete uygun işletilmemesi,
- Şirketin devamlı olarak ana şirketin bir parçası olarak sunulması,
- Şirkete ilişkin olarak farklı şekli şartlara uyulmaması,
- Şirketin yetersiz sermayeye sahip olması,
- Hangi işlemlerin ana şirkete hangi işlemlerinin yavru şirkete ait olduğunun kesin olarak ayırt edilememesi²⁴².

ABD hukuku çoğunlukla bu sorunla ilgili olarak tutarlı kalırken, diğer ortak hukuk ülkelerinde, özellikle de Birleşik Krallık'ta, perdenin kaldırılması veya delinmesi ilkesi tamamen zıt görüş ve yargılarla karşılaşmıştır²⁴³.

Amerika şirketler hukuku 1917'den bu yana çok yol kat etmiş olup yöneticilerin şirket üzerinde sahip oldukları etkin kontrol nedeniyle anlaşmanın her iki tarafında da rol oynadığı davalarla doludur²⁴⁴.

- **Alter Ego Teorisi:** İngilizcede "alter ego" terimi Latince kökenlidir ve "başka benlik" veya "ikinci benlik" anlamına gelir. Bu terim, bir kişinin veya bir şirketin, başka bir kimlik veya rol altında farklı davranmasını veya görünmesini ifade etmek için kullanılır. Powell'a göre alter ego kriteri yerine getirilmesi gereken üç testten biridir. Ancak günümüzde şirketler hukuku alanında çalışan bazı akademisyenler, genel olarak mahkemelerin perde delme meselesine ilişkin değerlendirmelerine atıfta bulunarak, perde delme istisnasının uygulanması için alter egonun tek başına yeterli olabileceği görüşünü vurgulamaktadır. Aynı zamanda bazı akademisyenler, mahkemelerin delme işlemi yapabilmek için alter ego unsurunun sahtekarlık unsuruyla birleştirilmesine ihtiyaç duyduğu görüşündedir. Bu konuda görüşler oldukça bölünmüş durumdadır. Ancak alter ego tartışmasını sonuçlandırmak

²⁴² Kütükçü, ss. 117-118.

²⁴³ Paltanwale, s.55.

²⁴⁴ Lecia Vicente, Ownership Piercing, 17 Ohio St. Bus. L.J. 129 2023, s.149.

gerekirse, ana şirket ile onun bağlı şirketi arasında ayrı bir tüzel kişiliğin bulunmadığının kabul edilmesi gerektiği söylenebilir²⁴⁵.

Berkey v. Third Ave. Railway Co.²⁴⁶

İşbu davada bir ana şirket, Manhattan'da bir demiryolu ulaşım sistemi işleten birkaç yan kuruluşa sahipti. Şirketin makinistinin ihmali sonucu yaralanan davacı ana şirketin sorumluluğuna gitti. Ana şirket "bağlı şirketin hisselerinin önemli bir kısmına" sahipti, bağlı şirketin geliri kendi konsolide geliri içinde, iki şirketin yönetim kurulu üyelerinin neredeyse tamamının aynı, ana şirketin bağlı şirkete borç verdiği tespit edildi.

Ancak şirketin bağlı şirketi işlettiğini göstermek için delillerin yetersiz kaldığına karar verildi ve mahkeme, bağlı şirketlerden birinin tramvayında yolcu olarak ihmal sonucu yaralanan davacı lehine hissedar sorumluluğu yüklemeyi reddetti²⁴⁷. Temyiz mahkemesi "Ana şirket ile bağlı şirketler arasındaki ilişkinin tüm sorunu, hâlâ mecaz sisleriyle örtülü bir sorundur." şeklinde açıklama yapmıştır.

Wood v. Dummer²⁴⁸

İşbu davada mahkeme sınırlı sorumluluk ilkesini onaylamıştır. Anonim bir bankanın hissedarları, büyük temettüler dağıtarak işletmenin tüm varlıklarını geri çekti ve böylece alacaklıları herhangi bir kullanılabilir fondan mahrum bıraktı.

Mahkeme, daha önce ödenmiş sermayeyi bankanın alacaklıları yararına bir emanet fonu olarak görmüş ve hissedarları, kuruluşunun borçlarını ödemekle yükümlü tutmuştur.

²⁴⁵ Philip Knutsson, Piercing the Corporate Veil Limits of Limited Liability, Thesis in Association Law, Stockholm University, 2018, s.18.

²⁴⁶ <https://casetext.com/case/berkey-v-third-avenue-railway-co-1>

²⁴⁷ Alting, s. 194.

²⁴⁸ Alting, s.192.

Bartle v. Home Owners Cooperative

Bu kararda tüzel kişilik perdesinin kaldırılma teorisinin yanıltıcı davranışı engellemek ve hukukta hakkaniyeti sağlamak hedefine yönelik olduğu belirtilmiştir.

Davalı Ev Sahipleri Kooperatifi A.Ş. üyelerine düşük maliyetli konut sağlamak amacıyla kurulmuş, çoğunluğu gazilerden oluşan bir kooperatif şirketi idi. Planlanan konutun inşaatını üstlenecek bir müteahhit bulamayınca, Westerlea Builders, Inc. bu amaçla örgütlendi. Westerlea Builders, Inc.'in iflasında müteveli olarak davacı Newton Bartle, davalıyı Westerlea'nın sözleşme borçlarından sorumlu tutmaya çalıştı. Mahkeme, davacının şikayetini reddetti.

Mahkeme, kanunun tamamen sahip olunan iştirakin kişisel sorumluluktan kaçmak amacıyla kurulmasına izin verdiğine karar vererek alt mahkemeyi onayladı. Mahkeme'ye göre, kurumsal perdeyi delme doktrini dolandırıcılığı önlemek veya hakkaniyeti elde etmek için kullanılmıştır. Ancak, bu davada dolandırıcılık, yanlış beyan veya yasa dışılık tespitini destekleyecek hiçbir kanıt bulunmamaktadır. Davalının tamamına sahip olduğu bağlı şirketini ayrı bir şirkete yerleştirme amacı açıkça kamu düzeni sınırları içindeydi²⁴⁹.

Libananco Davası

Libananco davasında davacılar Libananco isimli şirketin Uzanlar'ın diğer kişiliği olduğunu iddia etmiş ve Libananco'nun tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını talep etmiştir. Yapılan incelemede Libananco'nun tamamen Uzanlar'a ait olduğu tespit edilmiştir. Mahkeme tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına karar vermiştir. Libananco'nun sahip olduğu veya sahip olabileceği her türlü hak, alacak ve malvarlığı için davacıların hak sahibi olduğuna karar vermiştir²⁵⁰.

²⁴⁹ <https://www.lexisnexis.com/community/casebrief/p/casebrief-bartle-v-home-owners-coop-inc>

²⁵⁰ Bülent Çiçekli, "Birleşik Devletler New York Güney Bölgesi Mahkemesi'nin Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasına İlişkin 27 Eylül 2010 Tarihli Kararının Tercümesi ve Yorumu", Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, 2012, ss. 209-220.

3.5. HOLLANDA

Hollanda'da hukukçular "tüzel kişilik perdesinin kaldırılması" olgusuyla zaman içinde daha fazla ilgilenmeye başlamıştır. ABD, İngiltere ve Almanya gibi diğer ülkelerdeki yazarlar bu ifadeyi, bir şirketin ayrı kişiliğinin belirli amaçlar için göz ardı edildiği çeşitli durumları kapsamak için kullanıyorlar. Bu geniş anlamlı terimler kesinlikle Hollanda'da mevcuttur²⁵¹.

3.6. MALEZYA VE SİNGAPUR

Malezya ve Singapur'da kurumsal perdenin kaldırılmasına ilişkin ortak hukuk, ortak hukuk dünyasındaki diğer yerlere benzer şekilde gelişiyor gibi görünüyor. Tüzel kişilerin statüsüne ilişkin temel prensip, tüzel kişilerden ve diğer denetleyicilerden ayrı olmaları ve genel kural olarak kurumsal örtünün korunmasıdır. Ancak daha sık olarak mahkemeler, ayrılık ilkesinin suiistimal edildiği durumlarda bu kuralın adaletsizliğe yol açabileceğini kabul etmekte ve buna göre adaletin gerektirdiği durumlarda mahkemeler perdenin açılmasına izin verecektir. Öte yandan mahkemeler, bir şirkete karşı iddia içeren her davanın kurumsal perdenin kaldırılmasını gerektirmediğini ve buna göre her davanın olgularının kendi esasına göre değerlendirilmesinin uygun olduğunu da kabul etmiştir²⁵².

3.7. KORE

Kore'de tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının önkoşullarını araştıran adli kararların sayısı giderek artıyor. Genel nitelikleri ve uygulanabilirlikleri nedeniyle bu tür kriterleri sistemleştirmek için isteklidir. Kore'deki hukukçuların çoğu ebeveyn amacını veya güdüsünü kanıtlamadaki zorlukların tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının genel etkinliğini azaltabileceği görüşündedir. Ayrıca söz konusu

²⁵¹ Hubert L. J. Roelvink, Rotterdam, Piercing the Corporate Veil-The Netherlands, 6 INT'l Bus.Law. 124, 1978, s.127.

²⁵² Berna Collier, Common Law Principles Applicable To Lifting The Corporate Veil In Malaysia and Singapore, 7 Canterbury L. Rev. 48, 1998, s.61.

kişinin herhangi bir kötü niyeti olmamasına rağmen, kişisel sorumluluğun tek pay sahibine yüklendiği durumlar da söz konusu olabilir²⁵³.

3.8. ÇİN

Çin'de kurumsal örtünme oranı diğer ülkelere göre çok daha yüksek olsa da, 2006-2010 yılları için daha önce yapılan bir çalışmanın ortaya çıkardığı ve bu çalışmanın 2011-2014 yıllarında da devam ettiğini gösterdiği gibi, farklılığın, başka yerlerde kullanılan adli doktrinler yerine yalnızca yasal çözüm yollarının kullanılmasına atfedilebileceği tamamen açık değildir²⁵⁴.

Çin'de tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının uygulandığı davaların sayısında istikrarlı bir artış olmuştur. Hakimlerin tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının uygulanmasına izin verme yolunda ilerlediği görünüyor²⁵⁵.

3.9. ULUSLARARASI HUKUKTA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

Uluslararası tüzel kişilik perdesinin kaldırılması sorunlarının çözümüne yönelik mevcut çerçeveler, tutarlı yargı kararları ve tek tip yasal standartlar sağlamakta yetersizdir. Tek tip kural ve uygulamalara dayanan dış ticarete bu tür sonuçlar kabul edilememektedir. Uluslararası tüzel kişilik perdesinin sorumluluğu ve yargı yetkisi anlaşmazlıklarını çözmek için bir kurumsal analizin uygulanması, giderek büyüyen tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kavramının bünyesinde tutarlı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olabilir²⁵⁶.

²⁵³ Eun Young Shin and In Yeung J. Cho, Piercing of the Corporate Veil in Korea: Case Commentary, 9 J. Korean L. 27, 2009, s.48.

²⁵⁴ Kimberly Bin Yu & Richard Krever, The High Frequency of Piercing the Corporate Veil in China, 23 Asia PAC. L. REV. 63, 2015, s.63.

²⁵⁵ Hui Huang, Piercing the Corporate Veil in China: Where is it Now and Where is it Heading, 60 AM. J. COMP. L. 2012, s.774.

²⁵⁶ David Aronofsky, Piercing the Transnational Corporate Veil: Trends, Developments, and the Need for Widespread Adoption of Enterprise Analysis, 10 N.C.J. INT'L L. & COM. REG. 31, 1985, s.85. vd.

Uluslararası hukukta, bir devlet genellikle kendi sınırları içindeki insanlar, mallar, faaliyetler ve kendi sınırları içinde olsun veya olmasın vatandaşları üzerinde yargı yetkisine sahiptir.

Kurumsal perdeyi delmeye yönelik kararlar genellikle dolandırıcılık, adaletsizlik veya önemli bir düzenleyici politikanın atlatılmasını önlemek için uygun nedenlerle alınır. Ancak sayılan nedenler, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması davalarında sıklıkla olduğu gibi, mahkemeler bunları aynı olgu durumlarında farklı şekilde uyguladığında ve tanımladığında anlamını yitirme eğilimindedir²⁵⁷.

3.10. ULUSLARASI TAHKİMDE TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

Yerel mahkemelerin, yazılı bir tahkim anlaşması olmadığı takdirde kurumsal perdeyi kaldıran bir tahkim kararını tanımaması ve tenfiz etmemesi muhtemeldir. Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Merkezi ("ICSID") Konvansiyonu kapsamındaki içtihatlar, uygulama probleminden kaçınmaya olanak sağlar.

ICSID, üye ülke vatandaşı olarak nitelendirilen sözleşmeciler devletler arasındaki yabancı yatırım anlaşmazlıklarında hakemlik yapmaktadır. Dünya Bankası tarafından yapılan bir anlaşma kapsamında oluşturulmuş ve yürürlüğe girmiştir²⁵⁸.

Kurumsal perdenin kaldırılması, bir tahkim anlaşmasının taraflarının niyetine veya bir anlaşmanın amacına somut, pratik bir anlam kazandırmaya yardımcı olabilir. Bununla birlikte, bu tür uygulamaların dezavantajları da vardır çünkü tüzel kişilik kavramının sunduğu faydaların çoğunu boşa çıkarır. Alacaklılar varlıkları denetleme konusunda daha zor bir durumda olacak ve şirketler, hissedarlarının kurumsal veya kişisel varlıklarının sorumluluğa maruz kalmasıyla sonuçlanabilecek iş risklerini almak konusunda isteksiz olacaktır. Uygulamada tüzel kişilik perdesinin tamamen kaldırılmasıyla uğraşmaktan kaçınmak için tahkim anlaşmalarının mümkün olduğunca kapsayıcı hale getirilmesi uygun olabilir²⁵⁹.

²⁵⁷ Aronofsky, s.85. vd.

²⁵⁸ Katherine E. Lyons, Piercing the corporate Veil in the International Arena, 33 Syracuse J. INT'L L. & COM. 523 2006, s.527.

²⁵⁹ Yaroslau Kryvoi, Piercing The Corporate Veil In International Arbitration, 2011.

3.11. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN YAKLAŞIMI

Mahkeme, başlangıç noktası ve genel kural olarak, hissedarların, hisse sahibi oldukları şirkete ilişkin resmi tedbirler için AİHM koruması talep ettikleri başvurularda kimliklerini açıklamama ilkesine bağlı kalmaktadır.

Uluslararası Adalet Divanı, 1970 tarihli Barcelona Traction kararında, , diplomatik koruma amacıyla kurumsal kişiliğin ayırt ediciliğini onaylamıştır. Uluslararası anlaşma hukuku ve uygulamasındaki müteakip gelişmeler, hissedar yatırımcılar için "katılığın" neden olduğu sorunları büyük ölçüde hafifletmiştir. Barcelona Traction kararı özellikle diplomatik koruma bağlamında ayrı kurumsal kişiliğin ayrı bir varlık olarak kabul edilmesi ilkesini desteklemiştir Bu dava, pay sahiplerinin hakları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Agrotexim Mahkemesi, kimlik belirlememe ilkesinin şirketlerin diplomatik koruması açısından Uluslararası Adalet Divanı tarafından da onaylandığını belirtirken açıkça Barcelona Traction'ın kurumsal örtüyü onaylamasına dayanmıştır (Barselona Traction davasında).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, etkili yorum ve pragmatik düşünce vurgusuna rağmen, görünüşte Barcelona Traction davasındaki gibi ayrı kurumsal kişilik kavramına dayanmaktadır²⁶⁰.

Etkili AİHS koruması, varsayılan olarak makroekonomik, siyasi ve demokratik gerçeklerin önüne geçemez. Bu anlayış Strazburg içtihatlarının derin bir yönünü yansıtmaktadır²⁶¹.

²⁶⁰ Marius Emberland The Corporate Veil in the Case Law of the European Court of Human Rights, 2004, s.245.

²⁶¹ Emberland, s.245.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASININ

TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ, ORGANİK BAĞ KAVRAMI VE YARGI

KARARLARI

4.1. TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu, kanunlarımızda sistematik olarak yer almamakla birlikte kamu hukuku ve özel hukuk alanları olmak üzere birçok alanda karşımıza çıkabilmektedir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uzun yıllar vergi davalarında uygulandığını da söyleyebiliriz.

Her ne kadar ismen tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının kullanılması çok daha sonra olsa da Danıştay²⁶² 1962 yılında “mücerret hukuki durumun değil, fiili durumun esas alınması” gerektiğini belirterek perdenin kaldırılması teorisinin uygulanacağını belirtmiştir.

Yargıtay ise aynı durumlarda, tüzel kişilik perdesini kaldırmıştır. Bunu muvazaanın söz konusu olduğu temeline dayanarak yapmıştır. Yani tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisini direkt olarak ele almamıştır.

Şirketler Hukukunda tüzel kişilik perdesinin kullanılması teriminin kullanılması ise çok yenidir. Yargıtay’ın ise genellikle iş davaları için tüzel kişilik perdesini kaldırdığını görmekteyiz.

4.1.1. Organik Bağ

Organik bağ kavramı kanunlarda düzenlenmemiş olup Danıştay ve Yargıtay kararlarında bu kavramdan bahsedildiği görülmektedir²⁶³. Ticaret Hukuku, İcra İflas Hukuku, İş Hukuku başta olmak üzere bu alanlara ilişkin kararlarda bu kavram sıkça yer almaktadır.

²⁶² Danıştay 4. Dairesi, 1961/4471 E., 1962/644 K.

²⁶³ Senanur Günay; Sermaye Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2016, s. 186.

Yargıtay kararlarında tüzel kişilik perdesinin aralanması kurumu yerine organik bağ kurumu kullanılmıştır. Yargıtay kararlarında, Yargıtay'ın sıklıkla tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ifadesini kullanmadığı ancak birçok olayda konuyu organik bağ kelimesi ile ifade etmektedir²⁶⁴.

Tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi ve organik bağ kavramlarının benzer ve farklı yönleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Organik bağ kavramı özellikle İş Hukuku yargı kararlarında sıkça yer almaktadır.

4.1.2. Organik Bağ Kavramı

Organik bağ kavramı, TDK'da kelime anlamı olarak “bir teşkilat veya tüzel kişilikle arada bulunan” veya mecaz olarak “işbirliği veya çıkar ilişkisi sonucunda karşılıklı yarara dayanan ilişki” şeklinde tanımlanmaktadır²⁶⁵.

Mahkemeler genellikle bir tüzel kişiye karşı alacakların tahsil edilebilmesi için esas alacaklı olan tüzel şirket haricinde borçlu şirketin belirli bir bağı olduğu kişilerinde sorumluluğuna gidilebilmesi için organik bağ kavramından yararlanmaktadır.

Organik bağ kavramı ticari işlerin yasal şirket veya şirketler topluluğu bağları kurulmadan yapılmasını ve bu şekilde ticari ve ekonomik faaliyetlerin birbirinden farklı olan şirketler, kişiler veya temsilcilerin kullanılıp bunların arkasında gizlenerek yürütülmesi anlamına gelmektedir²⁶⁶.

4.1.3. Organik Bağ Ölçütleri

Yukarıda açıkladığımız gibi kanunlarımızda organik bağı düzenleyen kanuni bir hüküm yoktur ancak konu Yargıtay içtihatlarında konu sıklıkla yer almaktadır. Her ne kadar Yargıtay içtihatlarında düzenlemeler bulunsun da organik bağ kavramını nitelendirebilmek için kesin ve açık kurallar bulunmamaktadır.

²⁶⁴ Canbolat, Kamu İşyerlerinde Alt İşveren Uygulamasının Doğurduğu Sorunlar Ve Çözüm Arayışları Sempozyum Tebliği, s.51 vd.

²⁶⁵ [https://sozluk.gov.tr/\(Erişim tarihi:29/12/2022\)](https://sozluk.gov.tr/(Erişim tarihi:29/12/2022))

²⁶⁶ Uyanık, s. 877.

Yargıtay kararlarına bakıldığında somut olayın gereğine göre organik bağ varlığına karar verildiği veya verilmediği görülmektedir. Yargıtay'ın organik bağ kullanarak karar verdiği kararlarda ise de organik bağ konusu için de kesin ölçüt belirleyebildiğini söyleyemeyiz. Yargıtay, her kararında farklı bir durumu somut olayın gereğine göre organik bağ varlığı olarak değerlendirebilmektedir.

Yargıtay kararlarında görüleceği üzere, haciz sırasında elde edilen evraklar çoğu zaman organik bağ ölçütü için yol gösterebilmektedir.

Yargıtay'ın kararlarını genel olarak incelediğimizde iki farklı tüzel kişilik arasında organik bağ varlığının kabul edilebilmesi gerekli ölçütleri aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz. Aşağıdaki şartların birden fazlasının bir arada olması halinde Yargıtay organik bağ varlığını kabul etmiştir.

- Adresin ortak olması
- Faaliyet alanının benzer olması
- Unvanın karıştırılabilecek şekilde benzermesi
- Şirket ortak ve yetkilileri arasında akrabalık ilişkisi bulunması
- Temsilci veya vekillerin aynı kişi olması²⁶⁷

Yargıtay²⁶⁸, organik bağ varlığının tespit edilebilmesi için detaylı incelemeler yapılması gerektiğini belirtmektedir. Şirketlerin faaliyetine devam edip etmediği, iş gücü, makina gibi unsurların devrinin söz konusu olup olmadığı, şirketlerin muhasebe ve şirket kayıtlarında demirbaş listelerinde seri numaraları, modeli aynı makinelerin bulunup bulunmadığı, şirketler arası toplu işçi geçişleri olup olmadığının araştırılması gerektiği hatta bu hususların tespit edilebilmesi için dinlenmesini ve gerekirse keşif yapılmasını istemektedir²⁶⁹.

²⁶⁷ Gülşah Yılmaz, Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi İle Organik Bağ Kavramının İş Uyuşmazlıkları Hakkında Verilen Kararlardan Hareketle Karşılaştırılması, TFM 2021, s.361. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2100044>)

²⁶⁸ Yargıtay 9. HD., 2014/23021E., 2014/36630K., 02.12.2014 tarihli kararı: “Organik bağ ilişkisinde işveren sıfatı olan tüzel kişinin, işçinin iş sözleşmesinden veya iş kanunundan doğan haklarını kullanmasının engellenmesi için temsilde farklı kişiliklere yer vermesi söz konusudur. Bu durumda tüzel kişinin bağımsızlığı sınırlanır ve organik bağ içinde olunan kişi ile özdeş kabul edilir. Bu anlamda; tüzel kişilik hakkının kötüye kullanılması, kanuna karşı hile, işçiye zarar verme (haklarının alınmasını engelleme), tarafta muvazaa (hizmeti kendisine verdiği halde başka bir kişiyi kayıta işveren olarak gösterme) ve namı müstear yaklaşımı nedeni ile dolaylı temsil söz konusudur. Bu durumların söz konusu olduğu halde tüzel kişilik perdesinin aralanması sureti ile gerçek işveren veya organik bağ içinde olan tüm işverenler sorumlu tutulmaktadır. Organik bağ ise şirketlerin adresleri, faaliyet alanları, ortakları ve temsilcilerinin aynı olmasından, aralarındaki hukuki ilişkilerin tespitinden anlaşılır”

²⁶⁹ Yılmaz, s.359.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 01.07.2020 tarihli kararı²⁷⁰ ile tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi her somut olayın özelliği gözetilerek değerlendirilmesi ve TMK'nin 2. maddesi gereğince dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılma yasağı gözetilerek tüzel kişiliğin alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla kullanılıp kullanılmadığı, tüzel kişiliği düzenleyen normların dışına çıkılıp çıkılmadığı incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ek olarak öğretide; tüzel kişi ile ortakların alanlarının organizasyon ve malvarlıklarının birbirine karışması, ortağın kendi fiil ve işlemleriyle üçüncü kişilere karşı sanki tüzel kişilik ile kendisi arasında bir ayırım yokmuşçasına işlemler yapması ya da ortağın kendi malvarlığı ile şirketin malvarlığı birmiş gibi davranması, yetersiz sermaye ile faaliyete devam edilmesi özellikle şirket tüzel kişiliğinin bilinçli bir şekilde üçüncü kişileri zarara uğratması hallerine tüzel kişilik perdesinin aralanması gerektiğinden bahsedilmektedir şeklinde açıklama yapılmıştır²⁷¹.

4.1.4. Organik Bağın İspatı

Organik bağın varlığının ispatı sonucunda ilişki içerisinde olduğu iddia edilen kişilerin müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulmalarının mümkün olması için bu kişiler arasında gerçekte var olan ancak yasal işlem, kayıt ve sicilde gösterilmeyen işlemlerin var olduğunun ispat edilmesi gerekmektedir²⁷².

Bu ispat için düzenlenmiş kesin bir yöntem veya kurallar bulunmamaktadır. İspata ilişkin ölçütlere yine yerleşik Yargıtay içtihatları uyarınca karar verilmektedir. Yargıtay ise her olayda somut uyuşmazlığa uygun olarak farklı yöntemler kullanabilmektedir²⁷³.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 09.06.2020 tarih 2020/19-94 E., 2020/358 K. sayılı kararında “Zira, organik bağ kavramı da kaynağı TMK'nın 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağından almaktadır. Organik bağ, iki tüzel kişi (veya bunların ortakları arasındaki ilişki) olarak nitelendirilebilir. Organik bağ, perdenin saklanması göre daha geniş bir anlamı ifade eder; bu

²⁷⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 01.07.2020 tarih, 2019/808 E. ve 2020/504 K. sayılı karar (www.corpus.com.tr)

²⁷¹ Ulusoy s. 205.; Akıncı, s. 662.

²⁷² Uyanık, s. 878.

²⁷³ Öztek ve diğerleri, s.212.

bağın varlığı tanıkla bile ispat edilebilir. sermaye gruplarının aynı şirketlere ait olmasının organik bağ gerekçesi ile birlikte sorumluluğa gidilmesi için yeterli olmayacağını ve her somut olayda ayrıntıların özenle değerlendirilmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir (Şahlanan, Fevzi (2011), “Tüzel Kişi İşverenin Organik bağ, tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını sağlayacak güçte değildir. Şirketlerin kuruluş tarihlerinin aynı olması, hissedarların aynı soyadını taşımaları organik bağın varlığını göstermez. Şirketlerin aynı kişi tarafından yönetilmesi, aynı ortaklara sahip olması ya da benzer iş kolunda faaliyet göstermeleri somut olayın niteliğini göre başka delillerle desteklendiğinde organik bağın varlığı için yeterli ise de; bu husus tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için yeterli değildir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve alacağın perdenin arkasındakinden de istenebilmesi için sırf alacaklıdan mal kaçırmak ve onu zarara uğratmak amacıyla kötü niyetli işlemler yapıldığının da somut verilerle ispatlanması gerekmektedir. Organik bağ şirketlerin adreslerinin, faaliyet alanlarının, ortaklarının veya temsilcilerinin aynı olmasından ve aradaki hukuki ilişkiden tespit edilebilir. Tüzel kişiliğin kaldırılmasında her iki şirketin faaliyet alanı, ortaklık yapısı, ortakları gibi konularda öyle büyük ve derin bir kesişme vardır ki; bu şirketlerle iş yapan kişiler nezdinde tek bir şirketle iş yapıyor algısı oluşmaktadır. Örneğin; üçüncü kişiler nezdinde uyandırılan bu algı neticesinde, ticaret yaparken güçlü bir yapıya sahip görüntüsü oluşturularak, şirketlerden birinin borca batırılması ya da içinin boşaltılıp iş alanının diğerine kaydırılması işlemleri tipik bir hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir” diyerek organik bağın varlığının ispat edilebilmesi için tanık delilinin de yeterli olabileceğini belirtmiştir.

Karar uyarınca organik bağın tespit edilmesi için söz konusu şirketlerin adresleri, faaliyet alanları, ortaklarının veya temsilcilerin isimler ve aralarındaki ilişki ölçüt olarak kullanılabilmekte ve bu ölçütler ile değerlendirme yapılabilmektedir.

İş hukuku alanındaki davalarda ise işverenlerin birbirinden farklı isimlerle işletme kurdukları veya aynı adreste farklı ticaret unvanları adında faaliyet gösterdikleri ve bu şekilde çalışanları mağdur ettiği olaylarla karşılaşmaktadır. Bu sebeple bu tarz olayların çözülebilmesi için organik bağ ve birlikte istihdam konuları mahkemeler tarafından araştırılmaktadır.

4.1.5. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi İle Organik Bağ Kavramının Karşılaştırılması

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve organik bağ kurumları temel olarak hukukumuzun temel kuralları olan hakkın kötüye kullanılması yasağı ve dürüstlük kuralına dayanmaktadır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve organik bağ kavramları her ne kadar benzemekte ise önemli bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Organik bağ ile benzer olan kurum tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılmasıdır. Bu iki kavram arasında bulunan temel farklılık perdenin çapraz kaldırılması için iki şirket arasında ekonomik bütünlüğün olması gerekmektedir. Şirketler arasında organik bağ bulunduğunun tespit edilebilmesi için bu şekilde bir şart aranmamaktadır. Yani organik bağın ispatı alacaklı için tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını ispat etmekten daha kolay olmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasında malvarlıklarının ayırt edilememesi ya da özkaynak yetersizliği gibi şartlar organik bağın tespitinde aranmamaktadır²⁷⁴.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi alacaklıya ortakların malvarlığına gitme yetkisi verdiği için organik bağ kavramına göre alacaklı için daha faydalıdır. Kardeş şirketin içi boşaltılıp malvarlığı ortakların üzerine aktarıldığında organik bağ çözüm olmamaktadır. Böyle bir durumda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması gerekmektedir. Organik bağ ile tüzel kişilik perdesinin çapraz kaldırılması kavramları birbirlerinin alternatifi niteliğinde terimler değildir.

Sonuç olarak organik bağ ve tüzel kişilik perdesinin aralanması yollarının her ikisi de aynı olayda kullanılabilir. Yargıtay'ın son yıllarda her iki kavrama birlikte müracaat ettiği görülmektedir²⁷⁵.

Yukarıda açıklanan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 09.06.2020 tarih 2020/19-94 E., 2020/358 K. sayılı kararında da organik bağ teriminin TMK'nın 2. maddesinde yer alan dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağına dayandığını ve organik bağ kavramının tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine göre daha geniş bir anlamı ifade ettiğini ancak tek başına tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasını sağlayacak güçte bir kavram olmadığını belirtmektedir.

²⁷⁴ Öztekin ve Memiş, s. 211.

²⁷⁵ Yılmaz, s.358.

Organik bağıın tespitinde yukarıda açıkladığımız üzere iki şirketin adresi, faaliyet alanları, ortakları veya temsilcileri kullanılarak ispat edilebilir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılabilmesi için mahkemeler daha derin ve net bir kesişme aranmaktadır. Yargıtay'a göre tüzel kişiliğin kaldırılmasında her iki şirketin faaliyet alanı, şirket yapısı, ortakları gibi konularda öylesine büyük ve derin bir kesişme olmalıdır; bu şirketlerle iş yapan kişiler için ayrı olduğunun fark edilememesi tek bir şirketle çalışılıyor olduğunun anlaşılması gerekmektedir²⁷⁶.

Yapılan faaliyetler neticesinde üçüncü kişiler açısından uyandırılan bu algı neticesinde, olduğundan daha güçlü bir yapıya sahip olduğu görüntüsü verilerek yanılgı oluşturulması gerekmektedir. Şirketlerden birinin borca batırılması veya şirketin birinin içinin boşaltılıp diğerine kaydırılması işlemleri hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilmelidir²⁷⁷.

Organik bağ ile tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır. Organik bağıın ile şirketin borçları sebebiyle farklı şirketin mal varlığına el atılabilmekte iken tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması halinde borçlu şirketin yanı sıra kardeş şirketin hatta talep halinde kardeş şirketin ortaklarının mal varlığına dahi el koyulması mümkündür²⁷⁸.

Organik bağdan farklı olarak tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması konusunda iki şirket arasında alacaklıdan mal kaçırmak ve şirketi zarara uğratmak amacıyla kötü niyetli olarak işlemlerin yapıldığının ve borçlu şirketten alacağın tahsil edilemediğinin somut bir şekilde ispatlanması gerekmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu organik bağ ile perdenin çapraz aralanması kavramlarının birbirinin alternatifi olan kavramlar olmadığını ve bu nedenle aynı olayda hem organik bağ hem de tüzel kişilik perdesinin çapraz aralanması yolları işletilerek sonuca ulaşılabilmeklerinin mümkün olduğunu belirtmiştir.

²⁷⁶ Yılmaz, s.32.

²⁷⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 01.07.2020 tarih, 2019/808 E. ve 2020/504 K. sayılı ilamı (www.corpus.com.tr)

²⁷⁸ Öztekin ve Memiş, s. 210.

4.1.6. Yargı Kararları

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları:

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 22.09.2004 tarihli 2004/4-360 Esas, 2004/431 kararında²⁷⁹ ilk defa tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisinden bahsetmiştir. Anılan kararda mukayeseli hukuka da atıf yaparak “...batı hukuk uygulamalarında yerini bulduğu üzere perdenin kaldırılması yöntemiyle gizlenen amaç ve eylem çıkartılıp sergilenerek sorumluluk belirlenmelidir...” diyerek tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisine yer vermiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına ilişkin güncel tarihli²⁸⁰ bir incelemesi de bulunmaktadır. Bu karar ile tüzel kişilik perdesi hakkında ayrıntılı incelemeler yapılmıştır. Karar uyarınca “*Temel hukuk kurallarının en önemlilerinden bir tanesi alacak haklarının nispiliği ilkesidir. Alacak hakkı ancak hukuki ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir. Kural olarak borç ilişkinin dışında bir başka gerçek ya da tüzel kişiye karşı borç ilişkisinden doğan alacak hakkı ileri sürülemez. Ticaret şirketlerinde ise sınırlı sorumluluk ilkesi ayrı ve bağımsız malvarlığı oluşumunu yaratmaktadır. Tüzel kişi ile ortakları arasında malvarlığı ile sorumluluk ayrılmaktadır. Ticaret şirketlerinde sınırlı sorumluluk ya da ayrı malvarlığı ilkesinin alacaklıların menfaatlerine zarar verecek şekilde kötüye kullanılması durumunda alacaklıların hak ve menfaatlerini korumak için Kıta Avrupası ve Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi geliştirilmiş ve tüzel kişiliğin arkasına sığınarak durumu kötüye kullanan ortakları sorumlu tutma imkânı getirilmiştir. Teorinin amacı, hakkaniyet gerektirdiği zaman tüzel kişilik perdesinin arkasına sığınılmasının önlenmesidir. Uygulama ve doktrinde benimsenen genel görüş perdenin kaldırılması kuramının hukuki temelini Türk Medeni Kanunu (TMK)’nın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kurallarına aykırılığa ve hakkın kötüye kullanılmasına dayandırmaktadır.*”

“Tüzel kişiliğin varlığı asıl olup borcun yükümlüsü olan bir tüzel kişilik bulunmakta iken şirketin ortaklarına ya da başka bir şirkete karşı bu borçtan dolayı yönelinemeyecektir. Ancak tüzel kişiliğin kötüye kullanıldığı bazı

²⁷⁹<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

²⁸⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 25.02.2020 tarihli, 2017/914 E. ve 2020/197 K.

istisnai hâllerde tüzel kişilik perdesi aralanmak suretiyle gerçek ya da tüzel kişi ortakların sorumluluğu cihetine gidilebilecektir.

Başka bir anlatımla perdenin kaldırılması kuramı sadece tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanan ve onu dürüstlük kurallarına aykırı biçimde bir kalkan olarak sorumluluktan kurtulmak amacıyla kullanan kişilerin sorumlu kılınması yöntemidir. Bununla birlikte perdenin kaldırılması kuramı kişiler hukukunun temel öğelerinden biri olan tüzel kişilik kavramının (o somut olayda) yok sayılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle kuram, olayın özelliklerine göre istisnai hâllerde uygulama alanı bulabilir.” şeklinde açıklamalar yapılmıştır.

Karar tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin istisnai niteliğini ve özelliklerini anlatması açısından önem taşımaktadır.

Hukuk Genel Kurulu “davacı ile borçlu şirketlerin iç içe birlikte faaliyette bulundukları, şirketlerin alacaklılardan mal kaçırma amacıyla tüzel kişilik perdesinden yararlanmaya çalıştıkları, somut olay bakımından perdenin aralanması koşullarının oluştuğu kanaatine varılmıştır. Hâl böyle olunca tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, mahkeme kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre, usul ve yasaya uygun bulunan direnme kararının onanması gerekir. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında istirdat davasını sadece takip borçlusunun açabileceği, üçüncü şahıslar tarafından açılmayacağı, olayda haciz işlemi yapılmadığı için istihkak davasının da açılmayacağı, ayrıca alacaklının alacağını tahsil etmesinden dolayı sebepsiz zenginleşmediği, başka bir anlatımla istirdat davası yönünden davacının aktif husumet, sebepsiz zenginleşme davası yönünden pasif husumet ehliyetinin bulunmadığı, istihkak davası yönünden de somut olayda haciz işlemi yapılmadığı, istihkak davasının mevcut durumda açılmasının mümkün olmadığı, bu nedenle direnme kararının değişik gerekçe ile onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de, bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.” diyerek karar vermiştir.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 04.07.2008 tarihli, 2008/12825 E. , 2008/18885 K. sayılı kararında “... *Holding anonim ortaklıklarla holdinge bağlı olduğu ileri sürülen ve davacı işçilerin doğrudan hizmet verdiği şirketler arasındaki ilişkinin, holdinglerin şirketler üzerinde etkisinin ne şekilde olduğunun tespit e dilmesi gerektiği, Holdinglerin hukuki sorumlulukları “tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” ve “organik bağ” kavramları ışığında ele alınmadan eksik inceleme sonucu karar verilmesinin hatalı olduğu...*” şeklinde karar vermiştir. Yargıtay bu kararı ile tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması için holding ve bağlı şirketler arasındaki bağın niteliğinin, ve bu niteliğin hangi şekilde olduğunun tarpit edilmesi gerektiği şartını getirmiştir.

Yargıtay, 9. Hukuk Dairesi 02.12.2004 tarihli, 2014/23021 E., 2014/36630 K.²⁸¹ sayılı kararında; asıl işveren ve alt işveren iddiası ile işçilik alacaklarını talep eden davacının şirketler arasında organik bağ bulunduğu bu nedenle işçilik alacaklarının her iki şirketten de tahsil edilebilmesi talebi ile açtığı davada “*Organik bağ ilişkisinde işveren sıfatı olan tüzel kişinin, işçinin iş sözleşmesinden veya iş kanunundan doğan haklarını kullanmasının engellenmesi için temsilde farklı kişiliklere yer vermesi söz konusudur. Bu durumda tüzel kişinin bağımsızlığı sınırlanır ve organik bağ içinde olunan kişi ile özdeş kabul edilir. Bu anlamda; tüzel kişilik hakkının kötüye kullanılması, kanuna karşı hile, işçiye zarar verme (haklarının alınmasını engelleme), tarafta muvazaa (hizmeti kendisine verdiği halde başka bir kişiyi kayıta işveren olarak gösterme) ve namı müstear yaklaşımı nedeni ile dolaylı temsil söz konusudur. Bu durumların söz konusu olduğu halde tüzel kişilik perdesinin aralanması sureti ile gerçek işveren veya organik bağ içinde olan tüm işverenler sorumlu tutulmaktadır. Organik bağ ise şirketlerin adresleri, faaliyet alanları, ortakları ve temsilcilerinin aynı olmasından, aralarındaki hukuki ilişkilerin tespitinden anlaşılır.*” şeklinde karar vermiştir.

²⁸¹www.sinerjimevzuat.com.tr(ErişimTarihi:29.12.2022)

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2012/16368 E., 2013/4556K. sayılı ve 08.03.2013 tarihli kararında²⁸²; “...davacının sessiz ortağı olduğu şirketin topladığı paraların davalı şirkete aktarıldığı, bu paralarla davalı şirketin de payı bulunmayan şirketlere kaynak sağlandığı, böylece sessiz ortaklara paylarının geri verilmesinin engellendiği,... Holding ile davacının ortağı olduğu şirket arasında bir bağın varlığının inkar edilemeyeceği ve bu durumda her iki şirketin perdenin aralanması ilkesi uyarınca bir şirket olarak değerlendirilmesinin gerektiği, davalı holdingin yönetim kurulu başkanı olan diğer davalı...’ünde bu olaydan sorumlu bulunduğu gerekçesi” ile davanın kabulüne karar verilen yerel mahkeme kararının onanmasına karar vermiştir.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 15.11.1994 tarihli, 1994/4957 E. , 1994/6763 sayılı kararında²⁸³; “Uyuşmazlık 3. şahsın istihkak iddiasına ilişkindir. Davalı hazine vekili, davacı şirket ile dava dışı borçlu şirket arasında organik bağ bulunduğunu, her iki şirketin en büyük ortağı ve yönetim kurulu üyesi Zekai Bursalıoğlu’nun vergilerini ödemediğini ve muvazaalı işlemler yaptığını savunmuş ise de mahkemece bu husus üzerinde durulmaması doğru görülmemiştir. Mahkemece yapılacak iş; aralarında ünvan benzerliği bulunan davacı şirket ile dava dışı borçlu şirketin sicil kayıtlarının ticaret sicilinden getirtilerek, ortakların araştırılması, her iki şirketin ortakları arasında aynı kişi veya kişilere mevcutsa organik bağ bulunduğu kabul edilerek muvazaalı işlem yapmaları sebebiyle, davalı vergi dairesi yönünden, davalı vergi dairesi 6183 sayılı Kanunun gereği haciz haklarını kullanmış olup bankanın kanuna aykırı bir davranışı söz konusu olmaması nedeniyle davalı banka yönünden davanın reddine karar vermekten ibarettir. Ne var ki dosyada, borçlu şirketin iflasına ilişkin İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesinin E.1989/4680- K.1990/2852 sayılı karar mevcuttur. O halde, borçlu hakkındaki iflas kararının kesinleşip kesinleşmediği de araştırılmalı, kesinleşmiş ise istihkak davasının iflas masasına ihbar edilerek İ.İ.K. nın 245. maddesi hükmü gereği işlem yapılmalıdır. Yukarda açıklanan hususlar göz ardı edilerek eksik inceleme ile davanın kabulüne karar

²⁸²<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

²⁸³<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir.” diyerek organik bağ kavramını ele almış buna ilişkin araştırma yapılmadan karar verilemeyeceğini belirtmiştir.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 05.10.2010 tarihli, 2009/10574 Esas, ve 2010/7791 Karar sayılı ilamında “Davacı üçüncü kişi şirketin, yargılamaya konu icra dosyaları kapsamında davacı şirkete ait işyerindeki malların haczedildiğini İİK'nun 96 ve devamı maddelerine dayalı olarak istihkak davasının kabulü ile anılan haczin kaldırılmasını istemiştir. Davalı alacaklı, davacı ve borçlu şirketler arasında organik bağ ve adres birlikteliklerinin bulunduğunu, 3. kişinin tüzel kişilik perdesi arkasında faaliyetlerini sürdürdüklerini ve haksız açılan davanın reddi gerektiğini savunmuşlardır. Davalı borçlu şirket, duruşmalara katılmamış ve cevap dilekçesi sunmamıştır. Mahkemece, borçlu ve davacı şirketlerin adreslerinin aynı ve ortakları arasında organik bağ bulunduğu, davacı şirketin danışıklı olarak kurulduğu ve davacı ticari defterlerinin usulüne uygun tutulmadığından lehe delil teşkil etmeyeceği, faturaların her zaman temini mümkün olduğundan bahisle davanın reddine karar verilmiş; hüküm davacı 3. kişi vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde, dayanan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre davacı 3. kişi vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanunun uygun bulunan hükmün onanmasına..” şeklinde hüküm kurmuştur. Bu kararda Yargıtay perdenin tersten kaldırılmasını uygulamıştır.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay, 19. Hukuk Dairesi, 25.11.2004 tarihli, 2004/7816 E., 2004/11614 K. sayılı kararında²⁸⁴; “Mahkemece davalı Polat Kurt'un Anonim Şirkete kefil olması nedeniyle tacir sayılacağı gerekçesiyle iflasına karar verilmiştir. TTK.'nun 20. maddesinde tacirlerin her türlü borçlarından dolayı iflasa tabii olduğu açıklanmış, İİK.nun 43. maddesinde iflas yoluyla takibin TTK. Gereğince tacir sayılan veya

²⁸⁴<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlarla özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflas hükümlerine tabi kılınan gerçek ve tüzel kişiler hakkında mümkün olacağı belirtilmiştir. İflas hükümlerinin uygulanabilmesi için borç doğuran muamelelerin ticari iş olması yeterli olmayıp, borçlanan kişinin tacir sayılan veya özel kanunlarda (Bankalar Kanunu 17. madde) İflas hükümlerine tabi tutulan kişilerden olması gerekir. Anonim şirkete kefil olma veya anonim şirketin ortağı olma tacir sayılmak için yeterli değildir. Bu nedenle Polat Kurt'un tacir sayılmasını gerektirecek bir durumda olup olmadığı üzerinde yeterince durulmadan iflasa tabi kabul edilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Mahkemece bu yönün gözetilmemesi isabetsiz olduğu gibi iflas yoluyla takipte görevsiz mahkemece çıkarılan depo emriyle yetinilmesi de kabul şekli itibarıyla doğru görülmemiştir.” diyerek karar vermiştir. Anılan bu karar ile söz konusu uyuşmazlık icra iflas hükümleri uyarınca incelenmiştir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 12.05.2006 tarihli, 2005/8774 E., 2006/5232K. sayılı ve kararında²⁸⁵ “...davacı ile ilişkiye giren ve sipariş veren kişinin her iki şirketin ortak temsilcisi olduğu, ticari ilişki tarihinde her iki şirket ortaklarının aynı kişilerden oluştuğu, borcun nakli konusunun kanıtlanamadığını bu nedenle ... Dolar üzerinden itirazın iptaline” kararını vererek tüzel kişilik perdesini aralayan yerel mahkeme kararını onamıştır.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 03.03.2008 tarihli, 2007/8169 E., 2008/1896 K. sayılı kararında²⁸⁶; ‘...taraf şirketler arasındaki mal alışverişi sonucu doğan bakiye alacak ile ilgili başlatılan icra takibine borçlu şirketin itirazı üzerine, alacaklı şirketçe açılan itirazın iptali davasında, borçlu davalı şirket takip konusu alacak sebebi mal alımı ile ilgili bozuk ve arızalı ürünlerin davacı şirketinde içinde bulunduğu KUTAS grubu şirketlere iade olunduğunu beyan etmiş, yerel mahkeme ise davalının iade malları davacıya teslim ettiğini kanıtlayamadığı gerekçesiyle itirazın iptali davasının kısmen kabulüne karar vermiş, Yargıtay dairesi ise; dosyaya sunulan iade faturalarında malların KUTAS grubuna ait bir başka şirkete iade olunduğu iddia edildiği için, iade konusu mallar için perdenin kaldırılması teorisine uygun olarak aynı gruba bağlı olduğu beyan olunan şirketin sicil kaydının getirilerek ortaklık ve temsil yapısının incelenmesi, iade malların araştırılması ve tüm delillerin

²⁸⁵<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

²⁸⁶www.sinerjimevzuat.com.tr(ErişimTarihi:29.12.2022)

birlikte değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir” diyerek hükmün bozulmasına karar vermiştir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 25.03.2008 tarihli 2007/9269 E. ve 2008/2932 K. sayılı ilamında²⁸⁷; “sözleşmeye imza koyan şirket ile davacı şirketin aynı gruba bağlı şirketler olduğunun aralarında organik bir bağ bulunması sebebiyle özdeşleştiğinin saptanması halinde olayda” tüzel kişilik perdesinin kaldırılması” teorisinin uygulanabileceği ve davalının sözleşme uyarınca kestiği faturalardan birinin davacı defterine kaydedilmiş olduğu da gözetilerek hüküm kurulmalıdır.” açıklaması yapılarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmuştur.

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 09.10.2003 tarihli 2003/9249 E., 2003/7831 K. sayılı kararında²⁸⁸ istihkak davasına ilişkin bir uyuşmazlıkta “Davacı 3. kişi şirket; borç kaynağı işçilik alacağının doğumundan sonra 15.10.1998 tarihinde ve halen borçlu şirketin faaliyetine devam ettiği haciz adresinde kurulmuştur. Bu adres yine borçlu şirketin müdürü ve ortağı Sabit tarafından kefil ve kiracının vekili sıfatıyla kiralanmıştır. Her ne kadar borçlu şirket bu adresi 10.2.1999 tarihinde terk ettiğini ilan etmişse de; bu terkin fiili olarak gerçekleşmediği, 4.10.2001 tarihli dava konusu haciz sırasında bulunan borçluya ait çok sayıdaki belgelerle anlaşılmıştır. Yine borçlu şirkette çalışan işçiler, davacı şirkette çalışmaya devam etmiş borçlu şirket adına tescilli markadaki mamullerin satışına davacı firma devam etmiştir. Bu durumda; davalı borçlu şirketin alacaklıdan mal kaçırma amacıyla; haciz mahallindeki işyerini örtülü ve muvazaalı olarak davalı şirkete devrettiği açık ve seçik ortada bulunduğundan bu devir alacaklının haklarını etkilemeyecektir.” şeklinde karar vermiştir.

Bu kararda istihkak iddiası incelenmiş. Mahkeme, haciz sırasında kayda alınan edilen belgelerle muvazaalı yapılan kira akdini tespit etmiş, borçlu şirketin işçileri için davacı şirkette çalışmaya devam etmesini de geçerli bir sebep olarak değerlendirmiş ve kira akdi sebebiyle yapılan devrin alacaklılar bakımından geçerli olmayacağına kanaat getirmiştir.

²⁸⁷<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

²⁸⁸<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, 30.06.2005 tarihli, 2005/1732E., 2005/7054K. sayılı kararında²⁸⁹; “...Gerçekten, davacı 3. kişi şirket borç doğumundan önce 25.03.1997 tarihinde tüzel kişilik kazanmıştır. Ancak, dosya içerisinde bulunan Antalya Ticaret Sicili Memurluğu'nun ve Antalya Ticaret ve Sanayi Odası'nın yazılarından davacı 3. kişi şirketin adresinin haciz adresi olmadığı anlaşılmaktadır. Her ne kadar vergi levhasında davacı şirketin adresi olarak haciz adresi yazılı ise de, bu vergi levhasının da "01.04.2003 AÇILIŞ" kaydını içerdiği, dolayısıyla borç doğumundan sonra davacı 3. kişi şirketin haciz adresi ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Öte yandan, borçlu Ahmet Kapçık, Davacı Kapçık Tur. Sey. İth. İhr. Taş. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin %75 oranında pay sahibi ve şirketi temsil ve ilzama yetkili şirket müdürü olup, böylece davacı şirket ile borçlu arasında organik bağ bulunduğu açıktır. Ayrıca, dinlenen davacı tanıklarının anlatımları yeterli ve hükme dayanak yapılacak nitelikte olmadığı gibi, H.U.M.K.'nin 299. maddesi uyarınca alacaklının haklarını etkilemeyen adi nitelikteki kira sözleşmesinin de mülkiyeti ispata yeterli belgelerden olmadığı gerçeği de ortadadır. Hal böyle olunca, kesin ve inandırıcı delillerle kanıtlanamayan istihkak davasının reddine karar verilmesi gerekirken aksi düşüncelerle kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Kabule göre de, dava konusu hacizli malların yargılama sırasında gerçekleşen 14.10.2003 tarihli ihalede 2.300.000.000.-TL (2.300.-YTL) bedel karşılığı alacaklıya alacağına mahsuben satıldığı dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Bu durumda, İ.İ.K.'nin 97/10. maddesi uyarınca istihkak davası konusu hacizli malların bedeline dönüşmüş bulunduğundan satış bedelinin davalı alacaklıdan alınarak davacıya ödenmesine karar verilmesi gerekirken, bu yön gözardı edilerek yazılı şekilde hacizli malların üzerindeki haczin kaldırılmasına karar verilmesi de isabetsizdir. O halde, davalı alacaklının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve karar bozulmalıdır.” denilmektedir.

Mahkeme yukarıda açıklanan kararda organik bağ kavramını değerlendirmiştir. Tüzel kişiliğin içerisinde gerçek kişinin %75 oranında pay sahibi olmasını ve şirketi temsil ve ilzama yetkili şirket müdürü olmasını organik bağ tanımında değerlendirmek için yeterli görmüştür.

²⁸⁹<https://www.corpus.com.tr/>(ErişimTarihi:29.12.2022)

Yargıtay 23. Hukuk Dairesi Kararları:

Yargıtay 23. Hukuk Dairesi 19.06.2013 tarihli, 2012/3083 E., 2012/4296 K. sayılı kararında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumu hakkında detaylı inceleme ve açıklama yapmıştır. Bu karara göre; *“Tüzel kişilik perdesinin aralanması (Disregard of the legal entity veya Lifting the Corporate Veil) teorisinin amacı tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanılarak hukuki sorumluluktan kaçınmayı önlemek, hakkaniyeti sağlamaktır. Perdeyi aralamak teorisiyle tüzel kişiliğin ayrılığı ilkesinin kötüye kullanıldığı durumlarda farklı tüzel kişilik savunması kabul edilmeyerek perdenin arkasındaki kişi sorumlu tutulabilmektedir. Başka bir anlatımla perdeyi aralama teorisiyle birlikte tüzel kişinin borcundan üyelerin, üyelerin borcundan tüzel kişinin ya da ana ortaklıkla yavru ortaklıkların özdeş kılınarak sorumlu tutulmasına olanak sağlanmaktadır. (Coşkun Koçak, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması 1. Uluslararası Ticaret Sempozyumu 02 Şubat 2008 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını s.h.58) Davacı olayda tüzel kişilik perdesinin kaldırılarak alacağının masaya kaydını istemesine rağmen mahkemece yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır. Bu durumda, mahkemece davacının tüm delilleri toplanıp, tanıklar dinlenerek, konusunda uzman bilirkişiden rapor alınıp, perdeyi aralama teorisinin somut olayda uygulanmasının mümkün olup olmadığı hususunda İİK'nın 203. Maddesi de birlikte değerlendirilerek ve davalı şirket yetkilisinin iflas idaresindeki beyanı da gözetilerek uygun sonuç çerçevesinde karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yanılıgılı gerekçe ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.*

Yargıtay Kararlarına İlişkin Genel Değerlendirme:

Yargıtay, vermiş olduğu kararlarda organik bağın varlığının tespit edilebilmesi için her somut olayda detaylı incelemeler yapılmak suretiyle karar verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yargıtay uygulaması kapsamında organik bağın tespiti için incelenen bazı konular şirketlerin faaliyetine devam edip etmediği, işgücü, makine gibi unsurların devrinin söz konusu olup olmadığı, şirketlerin muhasebe ve şirket kayıtlarında demirbaş listelerin de seri numaraları, modeli aynı makinaların bulunup bulunmadığı, şirketler arası toplu işçi geçişleri olup olmadığı

hususlarıdır. Bu nedenle mahkemelerin bu konuları aydınlatmak üzere tanıkların dinlemesini ve gerekirse keşif yapmasını istemektedir²⁹⁰.



²⁹⁰ Yılmaz, s.359.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İCRA İFLAS HUKUKU VE ŞİRKETLER HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

5.1. İCRA İFLAS HUKUKUNDA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI GÖRÜNÜMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Tüzel kişilik perdesinin kaldırma kurumunun uygulanabileceği hukuk dallarının sınırlandırılması mümkün değildir. Çünkü tüzel kişilik perdesinin kaldırılması zaruriyetini doğuran problem yalnızca bir hukuk dalı ile ilintili değildir. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi İcra ve İflas Hukuku, Borçlar Hukuku, Vergi Hukuku, İdare Hukuku alanlarında karşımıza çıkabilmektedir.

Bu teori İcra ve İflas hukukunda sıkça tasarrufun iptali ve istihkak davalarında karşımıza çıkmaktadır²⁹¹.

5.1.1. Genel Olarak

Yargıtay, tasarrufun iptali ve istihkak davaları açısından tüzel kişinin perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması yolunu izlememektedir. Bunun yerine icra iflas hukukunun kendine ait kuralları ile uyuşmazlıkları sonuçlandırmaktadır²⁹².

Örneğin iflas sürecinde olan bir tüzel kişinin malvarlığını başka bir şirkete aktarması durumunda, ileride tasarrufun iptali davasının açılabilmesi mümkündür. Çünkü iflas halinde olan bir şirketin yaptığı bu işlem alacaklıların zarar görmesine sebep olmaktadır. Mahkeme yapacağı değerlendirmede yapılan bu tasarrufun alacaklılardan mal kaçırma amaçlı olduğunu tespit etmesi halinde tasarrufun iptaline karar verecektir. Bu durumda, tüzel kişilik kurumunun bağımsız niteliği uygulanmamaktadır.

²⁹¹ Yıldırım, s. 174.

²⁹² Yavaş, s.6.

5.1.2. Alacaklıların Korunması

İstihkak iddiası ile kötü niyetli borçlular alacaklıların alacağına kavuşmasını engellemeye çalışmaktadır.

Eğer istihkak davalarında alacaklının korunmama yoluna gidilirse borçlular kolaylıkla alacaklılardan mal kaçırma yoluna gidebilecektir. Böyle durumlar yaşanmaması için borçlu ile üçüncü kişi arasında kurulabilecek hileli işlemlere karşı alacaklının korunması için birçok ispat hükümleri getirmiştir.

5.1.3. Tasarrufun İptali Davaları

Tasarrufun iptali davasının doğası tasarruf serbestisi ilkesi gereği olarak kişilerin malvarlıkları üzerinde istedikleri gibi tasarrufta bulunabilme hakkına sahip olmalarını gerektirir²⁹³. Bu yetki, kişilerin mal ve haklar haczedilinceye veya iflas kararı verilene kadar devam etmektedir. Borçluların malvarlıklarını, alacaklılarının zayıf durumundan faydalanarak kaçırmaları mümkündür²⁹⁴. İşte borçluların alacaklılarından mal kaçırmalarının önüne geçmek ve alacaklıları korumak amacıyla kabul edilen en önemli müesseselerden biride tasarrufun iptali davasıdır²⁹⁵.

Hacizden önce borçlunun kendi malları için özgürce tasarrufta bulunmasının önünde hukuken herhangi bir engel yoktur. Ancak bu durum borcunun olduğunu ve ileride mallarının haczedileceğini bilen borçlu kişiler tarafından kötü niyetli olarak kullanılabilir²⁹⁶.

İİK m. 277 ve devamındaki maddelerde yer alan "tasarrufunun iptali ya da borçlu muvazaası davası" düzenlemelerinde borçlunun kötü niyetli olarak mal kaçırma amaçlı yaptığı eylemlerin veya alacaklılara zarar verme amacıyla gerçekleştirdiği tasarrufların iptal edilmesi hedeflenmektedir²⁹⁷.

İİK m. 278 ile ivazsız tasarrufların iptali düzenlenmiştir. İptale tabi tasarruflar, "haczin veya haczedilecek malın bulunmaması, aciz durumu veya iflasın

²⁹³ Tasarrufun İptali ve İstihkak Davaları, s.21

²⁹⁴ Talih Uyar, s.61.

²⁹⁵ Tasarrufun İptali ve İstihkak Davaları, s.21

²⁹⁶ Selçuk Öztekin, "Tasarrufun İptali Davalarında Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar ve Yargıtay'ın Bu Sorunlara İlişkin Uygulaması", Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, İstanbul 2003, s.319

²⁹⁷ Erhan Günay, Tasarrufun İptali Davası, 6. Baskı, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021, s.23

açılmasından önceki iki yıl içerisinde, haczin veya aciz vesikasının sebep olduğu veya masaya kabul edilen en eski alacağın kurulduğu tarihe kadar geriye doğru olan süre içinde gerçekleştirilen tüm bağışlar ve karşılıksız tasarruflar²⁹⁸ olarak tanımlanmaktadır. İvazsız bir tasarrufun iptal edilebilmesi için subjektif unsur yani kasıt bulunmasına gerek yoktur. İvazsız bir tasarrufun iptal edilebilmesi için işlemin borçlunun malvarlığında eksilmeye sebep olmuş olması ve alacaklının zarara uğramış olması şartları aranır²⁹⁹.

Borçlunun edimi ile karşılık ivazın arasındaki farkın çok fazla olması ve denge bulunmaması halinde tasarrufun iptal edilmesi söz konusu olabilmektedir. Yargıtay kararı³⁰⁰ uyarınca “...davalı Ali'ye satış yapmıştır. Yapılan tasarrufların tümü borcun doğumundan sonra olup mahkeme ilamına dayalı olarak borçlu hakkında girişilen icra takibi kesinleşmiş, takip nedeniyle 9.9.1999 tarihli aciz belgesi düzenlenmiştir. Borçlunun tasarrufta bulunduğu davalı Züleyha eşi, Muttalip ise oğludur. İİK. 278/I. maddesi uyarınca yapılan tasarruflar bağışlama hükmünde olup batıldır. Züleyha ve Muttalip'in tasarrufta bulunduğu Mustafa ile Ali ise borçlu ve diğer davalılarla aynı yerde oturmaktadırlar. Davacının borçluya ait iş yerinde kaza geçirdiğini ve borçlunun durumunu bilebilecek durumdadırlar. Açılan davanın kabulü ile davaya konu tüm tasarrufların iptaline karar verilmesi gerekirken yanlış değerlendirme ve yemin tevcihi suretiyle yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.”

İİK m.279 ile kişilerin aciz halinde iken gerçekleştirmiş olduğu tasarrufların iptali düzenlenmiştir. Aciz halindeki borçlunun bir ya da birden çok alacaklısını korumak suretiyle hukuki işlemlere girişmesi durumlarında bu işlem çeşitli şartlar altında iptal edilebilmektedir. Bu kanun hükmüne göre tasarrufun iptal edilebilmesi için borçlunun aktifinin borcu karşılamaması, yetersiz olması şartı aranmaktadır³⁰¹.

İİK m.280 ile zarar verme amacı ile yapılan tasarrufların iptali düzenlenmiştir. Belirtilen düzenleme kapsamında iptal edilebilecek tasarruflar,

²⁹⁸ Talih Uyar, s.61.

²⁹⁹ Yavaş, s.18.

³⁰⁰ Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 11.12.2003 tarihli, 2003/6103 E. 2003/5948 K.

³⁰¹ Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2013, s.1203; Selçuk Öztekin, İflasın Ertelenmesi, İstanbul 2007, s.57

malvarlığı borçlarını karşılamayan borçlunun, alacaklılarının zarara uğraması amacıyla gerçekleştirdiği bütün işlemler hileli niteliğindedir³⁰².

5.1.4. İstihkak Davaları

Haczedilen bir malın üzerindeki hacizi kaldırmak için üçüncü kişinin alacaklıya karşı açtığı dava "istihkak davası" (İİK m.96, m.97/6) olarak adlandırılmaktadır. Haciz edilen bir malda hak iddia eden üçüncü kişiye karşı alacaklının, haczin kalkmasını önlemek için açtığı dava ise "istihkak iddiasının reddi davası" (İİK m.99) şeklinde adlandırılır.

İstihkak davasına konu malın, haciz edildiği sırada borçlu (İİK m.96/1) veya 3. kişi (m.99/cüm.1) "elinde bulunması" ile kastedilen, teknik anlamda "zilyetlik" olmayıp, zilyetliğin sadece görünen maddi ve harici unsuru olan mal üzerindeki fiilî hâkimiyet ve tasarruf kudretidir³⁰³.

İstihkak davasının amacı, haciz koyulmuş eşya veya hak üzerinde yer alan haczin akıbetinin belirlenmesidir³⁰⁴.

Borçlunun borcunun tahsil edilebilmesi için borçlu haricinde farklı bir kişinin malvarlığına haciz uygulaması yapılamaz. Yani, borçlunun eşi, çocukları, anne ve babasının mallarına da haciz uygulanamaz. Ancak borçluya yapılan haciz esnasında farklı kişilere ait malların borçlunun zannedilmesi suretiyle haczedilmesi ile de karşılaşmaktadır. Borçlunun elinde bulunan malların üçüncü kişiye ait olsa dahi, borçlunun zannedilerek haczi sık rastlanan bir durumdur. Borçlu ya da malın sahibi kişi, mal üzerinde üçüncü kişinin hakkı olduğunu ileri sürebilir. Bu şekilde haciz koyulan mallar üzerinde istihkak iddiası olan mal olarak değerlendirilmektedir³⁰⁵.

Hacizden doğan istihkak davaları (İİK m.96-99), iflâstan doğan istihkak davası (İİK m.228), mülkiyet hakkına dayanan istihkak davası (TMK m.683/2) ve miras sebebiyle istihkak davasından (TMK m.637-639) farklı nitelik ve mahiyettedir.

- İİK m.96-97, malın borçlu yedinde, kanunun ifadesi ile "elinde" (m.96/1, m.97/a, 1) iken

³⁰² Yavaş, s.22.

³⁰³ Timuçin Muşul ve Ayfer Tezel Muşul, İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s.1.

³⁰⁴ Talih Uyar, s.61.

³⁰⁵ Pekcanitez ve diğerleri, s.181.

- 3. kişinin hâciz alacaklıya karşı açacağı istihkak da İİK m.99 ise, kendisinde bulunan haciz edilen mal üzerinde istihkak iddiası olan kişi için alacaklının istihkak iddiasının reddi davası açıklanmıştır.

İİK m.97/a, istihkak davalarında malın elinde (yedinde) haciz edildiği kişi lehine mülkiyet karinesini vazetmiş, bu karinenin aksini iddia edenin ispat yükü altında olduğunu ve neleri ispat etmesi gerektiğini belirtmiştir. Borçlu da, aslında kendisine ait olan malların, üçüncü kişilere ait olduğunu ileri sürerek haczedilmesini veya satılmasını önlemeye çalışabilir. Bu durumda bu malların gerçekte borçluya ait olup olmadığının tespiti gerekir. Bunun için istihkak davası söz konusu olmaktadır³⁰⁶.

İstihkak davasında mahkeme hacizli malın iddia edildiği gibi borçludan farklı üçüncü kişiye ait olup olmadığını değerlendirerek uygulanmış olan haczin hukuka uygun olup olmadığına ve akıbeti hakkında karar verecektir. İstihkak davası ile haczedilen malın gerçek sahibinin kim olduğu çözümlenir. Ancak, genel olarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması durumundan farklı olarak yazılınca mahkemenin önündeki belirli mal için karar verilmektedir.

İstihkak davasında mahkeme istihkak iddiasında bulunan üçüncü kişinin talebini kabul ederse o mal üzerindeki uygulanan haciz kaldırılır. Eğer istihkak davasında malların borçluya ait olduğu tespit edilirse haciz uygulamasına devam edilir. İstihkak davasının sonunda uygulanmış olan haciz işleminin caiz olup olmadığı takip hukuku bakımından tespit edilecektir.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 14.09.1994 tarihli 1994/3790 E., 1994/4911 K. sayılı ilamı³⁰⁷ ile “*Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere ve özellikle dosya arasında bulunan ticaret sicil kayıtları, vergi levhası, imza sirkülerine göre, davacı şirket ile borçlu şirketin ve dava dışı G. Turizm İşletmeleri A.Ş.’nin yöneticilerinin aynı kişiler olduğu ve her üç şirketin de işyerlerinin aynı yerde bulunduğu ve böylece aralarında organik bağ bulunduğu anlaşılmaktadır. Borçlu şirketin SSK’ya olan borcu 1989-1991 yıllarına ait olup dayananın adi kira sözleşmesi 4.4.1992 tarihini taşımaktadır. İbrar edilen 8.1.1993 tarihli fatura davacı ve borçlu şirketlerle organik bağı bulunan Gediz A.Ş. tarafından düzenlenmiştir. Mahcuz eşyalar borçlu şirketin de adresi olan*

³⁰⁶ Muşul ve diğerleri, s.1.

³⁰⁷ www.corpus.com.tr (Erişim Tarihi: 02.01.2023)

yerde haciz edilmiştir. Öte yandan 844900 ve 843507 nolu telefonlarda aynı işyerinde haciz edilmiştir. Bu telefonların PTT'de Mehmet Yerli adına kayıtlı olması menkul niteliğindeki telefonların başkasına ait olduğunu göstermez. İİK. nun 97/a maddesi gereğince borçlu ile 3. kişilerin menkul malı birlikte ellerinde bulundurmaları halinde dahi mal borçlu elinde addolunur ve menkul malı elinde bulunduran kimse onun maliki sayılır. Bu durumda mülkiyet karinesi borçlu, dolayısıyla alacaklı lehinedir. Bu karinenin aksi ancak güçlü ve inandırıcı delillerle kanıtlanabilir. Davacının dayandığı deliller, yukarıda açıklanan nedenlerle mülkiyet karinesinin aksini kanıtlar nitelikte olmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın kabulü yönünde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.” şeklinde açıklamalar yapılmıştır. Yargıtay bu kararında istihkak davalarında ortaya çıkan hileli ve kötü niyetli işlem sayılabilecek işlemler için, alacaklıyı koruyan açıklamalar yapmıştır.

Yargıtay³⁰⁸, borçlunun işyerinde yapılan hacizde hacizi yaptığı işyerinin üç farklı şirkete ait gibi lanse edilmesi sebebiyle açılan istihkak davasında söz konusu şirketler arasındaki bağlantıyı değerlendirmiş ve bu bağlantının organik bağ olduğuna kanaat getirerek istihkak davasının reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

5.1.5. İstihkak ve Tasarrufun İptali Davalarında İspat

Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 25.06.2009 tarihli, 2009/2505 E. ve 2009/4645 K. sayılı ilamı³⁰⁹ ile “Borçlunun huzurunda ya da borçlunun ev ya da işyeri adresinde yapılan hacizlerde mülkiyet karinesinin borçlu, dolayısıyla alacaklı yararına sayılacağını, bu karinenin aksinin davacı üçüncü kişi tarafından kesin, güçlü ve inandırıcı delillerle ispat edilmesi gerekeceğini..” şeklinde karar vermiştir.

Alacaklı, borçlunun hileli bir kastının bulunduğunu veya alacaklıyı zarara uğratma amacının bulunduğunu iddia ediyorsa söz konusu bu iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. İspat yükü üzerinde olan davacı, İİK m.281/1 uyarınca göre her türlü delili kullanabilmektedir. Yapılan bu düzenleme ile mağdur konumda olan alacaklı korunmaya çalışılmıştır. Alacaklı her tür delili ve fiili karineleri ispat için kullanabilmektedir. İspat kuralında yapılan bu hafifletme, tüzel kişilik perdesinin

³⁰⁸ Yargıtay 15. Hukuk Dairesi 14.9.1994 tarihli, 1994/3790 E., 1994/4911 K. sayılı ilamı

³⁰⁹ www.corpus.com.tr (Erişim Tarihi: 03.01.2023)

kaldırılması teorisinin uygulanabileceği alanlarda alacaklıya rahatlık sağlamaktadır³¹⁰.

Yargıtay 15 Hukuk Dairesi, 26.1.1988 tarihli, 1988/2595 Esas ve 1988/211 Karar sayılı ilamı³¹¹ uyarınca “*borçlu ortağın hissesini devralan diğer ortağın, borçlunun alacaklılarına zarar vermek kastıyla hareket ettiğini bildiğinin kabul edilmesi gerektiğini*” belirtmiştir. Bu kararda, “*ödeme gücünü kısmen veya tamamen kaybeden borçlunun iyi niyetli bir kişiden beklenilmeyecek tasarruflarla mevcudunu eksilttiği ve üçüncü şahsın (hisseyi devralan) borçlunun bu kasdını ve yapılan işlemin niteliğini bildiği veya bilmesi gerektiği hallerde yapılan tasarrufun geçersiz sayılmasının lüzumlu olduğu vurgulanmıştır. Hisseyi devreden borçlu ile devralan davalının hissenin ait olduğu şirkette ortak bulunmaları itibariyle söz konusu devir işleminde alacaklıları zarar sokma amacının gerçekleşmiş olduğu ifade edilmiştir*”.

Borçlu, gerçekleştirdiği eylemlerde bütün alacaklılarına zarar verme amacı taşıyabileceği gibi, alacaklılardan bazıları ile anlaşıp diğer alacaklılara zarar verme biçiminde bir davranış da sergileyebilmektedir³¹².

İİK'nın 97/a/1 maddesi “İstihkak davacısı malı ne suretle iktisap ettiğini ve borçlunun elinde bulunmasını gerektiren hukuki ve fiili sebep ve hadiseleri göstermek ve bunları ispat etmekle mükelleftir.” diyerek istihkak iddiaları için ispat yükünün kimde olduğunun çok önemli olduğunu belirtmiştir. Mevzuat koyucu, ispat kuralları düzenlemesinde alacaklıyı koruyucu amaçlı düzenlemeler yapmıştır. Borçlu ile üçüncü kişi arasında hileli işlem ve hileli anlaşmalar bulunduğu durumlara yönelik olarak kanun koyucu alacaklıyı korumak için ispat yükü bakımından çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Farklı karinelerle ispat yükü üçüncü kişi üzerine bırakılmıştır³¹³.

³¹⁰ Kuru, s. 1206.

³¹¹ Uyar, s.135.

³¹² Yavaş, s.23.

³¹³ Yavaş, s.5 vd.

5.3. ŞİRKETLER TOPLULUĞUNDA TÜZEL KİŞİLİK PERDESİNİN KALDIRILMASI

5.2.1. Şirketler Topluluğu Kavramı

Eski Ticaret Kanunu’nda farklı tüzel kişilik olan ve hukuken bağımsız olan ancak aralarında hakimiyet ilişkisi mevcut olan birden fazla sayıda şirketin oluşturduğu şirketler topluluğu kavramı ile hakim ve bağlı şirketin arasındaki ilişkiyi düzenlenmemiştir. Yalnızca, m. eTK. 466 ile bilançosu nedeniyle holding kavramı düzenlenmişti.

TTK’nın 195-209. maddeleri, birden fazla ticaret şirketinin sadece hukuken bağımsız olmalarının yeterli olduğunu kabul etmemiştir. Kanun, hakim şirket ile bağlı şirketlerden oluşan şirketler topluluğunun uygulamadaki statüsünü değerlendirmek suretiyle şirketler topluluğuna dahil olan şirketler arasındaki ilişkileri, yükümlülükleri ve sorumlulukları ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir³¹⁴.

Holding ilişkisi, faaliyet alanı sebebiyle farklı şirketlere katılmayı amaçlayan anonim şirket ve onun katıldığı şirketleri belirtmektedir. Şirketler topluluğu ise bütün ticaret şirket türleri için gündeme gelebilecek şekildedir³¹⁵. Ek olarak uygulamada, şirketler topluluğunun daha çok sermaye şirketleri, özellikle de anonim ve limited şirketler için gündeme geleceği, holding anonim şirketin iştirak ettiği şirketlere TTK. 195 anlamında hakim olduğu hallerde, holding ilişkisi ile şirketler topluluğunun çakışacağı söylenebilir³¹⁶.

Ticaret Kanunu ile şirketler topluluğunun tanımı “hakim şirket ile, ona doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunan en az bir şirketten oluşur” şeklinde yapılmıştır.

Farklı bir görüş uyarınca, şirketler topluluğu düzenlemelerinin uygulanabilmesi için hakim şirketin bir ticaret şirketi olması halinde en az bir bağlı şirketin bulunması şartı aranmakta iken, hakim şirketin ticaret şirketi değil teşebbüs olması durumunda bağlı en az iki ticaret şirketinin bulunması gerektiği

³¹⁴ Pulaşlı, s.159.

³¹⁵ Bahtiyar, s.73-74.

³¹⁶ Bahtiyar, s.73-74.

düzenlemiştir³¹⁷. Yani bu görüşe göre, şirketler topluluğunun mevcudiyeti için en az iki ticaret şirketi bulunmalıdır³¹⁸.

TTK m. 195/1 uyarınca topluluk ilişkisinin doğabilme şartları aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır. Bu şartlar, şirketler topluluğunda hakimiyetin tespiti için kullanılmaktadır³¹⁹.

“(1) a) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketinin, doğrudan veya dolaylı olarak;

1. Oy haklarının çoğunluğuna sahipse veya

2. Şirket sözleşmesi uyarınca, yönetim organında karar alabilecek çoğunluğu oluşturan sayıda üyenin seçimini sağlayabilmek hakkını haizse veya

3. Kendi oy hakları yanında, bir sözleşmeye dayanarak, tek başına veya diğer pay sahipleri ya da ortaklarla birlikte, oy haklarının çoğunluğunu oluşturuyorsa,

b) Bir ticaret şirketi, diğer bir ticaret şirketini, bir sözleşme gereğince veya başka bir yolla hâkimiyeti altında tutabiliyorsa, birinci şirket hâkim, diğeri bağlı şirkettir. Bu şirketlerden en az birinin merkezi Türkiye’de ise, bu Kanundaki şirketler topluluğuna ilişkin hükümler uygulanır.

(2) Birinci fıkrada öngörülen hâller dışında, bir ticaret şirketinin başka bir ticaret şirketinin paylarının çoğunluğuna veya onu yönetebilecek kararları alabilecek miktarda paylarına sahip bulunması, birinci şirketin hâkimiyetinin varlığına karinedir.”

5.2.2. Sorumluluk

TTK 202 ve 206. hükümlerinde şirketler topluluğu hukuku için sorumluluklar getirilmiştir. Bu düzenleme ile şirketler topluluğuna hakim olan şirketlerin, diğer ortaklardan farklı haklara sahip oldukları için bu kişilerin sınırsız sorumluluklarına gidilmeleri mümkün hale getirilmiştir³²⁰. TTK’da sorumluluk hükümleri güvenden doğan sorumluluk ve hakimiyetten kaynaklanan sorumluluk olarak ikili ayırım yapılarak inceleme yapılmıştır.

³¹⁷ Nilsson, s. 67.

³¹⁸ Nilsson, s. 67.

³¹⁹ Pulaşlı, s.159.

³²⁰ Günay, s. 112.

TTK. 202 ve 206 maddelerinde yer alan hakimiyetten kaynaklanan sorumluluk başlığında hakim şirketin sahip olduğu hakimiyeti bağlı şirketini zarara uğratma suretiyle kullanması engellenmiştir. Hakim şirketin bu kurala aykırı davranması durumunda; şirketin pay sahipleri şirket zararının tazmin edilmesini hakim şirketten ve buna sebep olan yönetim kurulu üyelerinden talep edebileceklerdir. Hakim somut olayın şartlarına göre değerlendirme yaparak tazminat, davacıların paylarının hakim şirket tarafından satın alınması veya farklı çözüme karar verebilir³²¹.

Doktrinde hakim şirketin bağlı şirkete karşı olan hakimiyetini kullanarak verdiği zarar sebebiyle meydana gelen sorumluluğun tanımı doktrinde tartışılmaktadır. Hakimiyetin, bir hakimiyet sözleşmesi ile kurulduğu durumlarda bu sorumluluğun bu sözleşmesel ilişkiden kaynaklandığı açıktır³²². Nillson ise farklı bir görüştedir. “Hakim şirket ile bağlı şirket arasındaki ilişkinin özel hukuki ilişki niteliğini taşıdığını” öne sürmektedir. Şirketin her sene bağlılık raporu düzenleme sorumluluğunun olması, hakim şirketin bağlı şirkete kayıp verdimeme yükümlülüğünün olması ve konsolidasyon gereğince hakim şirket işe bağlı şirketin bir bütün şeklinde nitelendirilmesine dayandırmaktadır³²³.

5.2.3. Şirketler Topluluğunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması İhtiyacı

Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması; bir yavru şirketin borçları için ana şirketin yükümlülük altına girmesi, diğer bir deyişle yavru şirket borçlarının ana şirket malvarlığından tahsil edilmesi demektir. En temel tanım olarak bağlı şirketin borçları sebebiyle, hakim şirketin borçlardan sorumlu tutulması olarak tanımlama yapılabilmektedir.³²⁴.

Şirketler topluluğunda şirket tüzel kişilik perdesinin kaldırılması uygulamaları topluluğun tüzel kişiliğine ilişkin tanım kapsamında iki grup altında sınıflandırılabilir.

³²¹ Bahtiyar, s.76-77.

³²² Tekinalp, Ortaklığın Bilançosu, s.80.

³²³ Nilsson, s.322-356.

³²⁴ Uyanık, s.274.

Birinci grup gerçek kişi hissedarlar ve sahip oldukları sermaye şirketi bağlamında perdenin geleneksel kaldırılması gerekçelerine dayanılarak kaldırılmasıdır. Bu kapsama; yavru şirketin vekil veya ikinci kişilik veya araç olarak kabul edildiği, sermayelerin ve faaliyetlerin karıştığı ve diğer gibi haller girmektedir.

İkinci grup ise şirketler topluluğunun tek ekonomik birim teorisi kapsamında şirketlerin tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasıdır. Tek ekonomik birim teorisine göre perdenin kaldırılması geleneksel gerekçelerden farklıdır, çünkü tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile şirketler grubunu oluşturan şirketlerin tüzel kişilikleri göz ardı edilerek, grubun tek bir ekonomik birim ve tek bir şirket olduğu varsayılmaktadır. Tek ekonomik birim teorisinin ortaya atıldığı ABD dahil diğer ülkelerde de uygulamada ana şirketin gerçek veya tüzel kişi hissedarlarını sorumlu tutmak amacıyla kullanıldığı söylenemez. Ancak, teorinin şirketler topluluğu yapısını ele almak için kullanılabilecek önemli araçlardan biri olarak kabul edildiği ve yasal düzenlemeler kapsamında uluslararası uygulamalarda sıklıkla başvurulduğu açıktır³²⁵.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisi; şirketler topluluğunda malvarlıkları ve hukuki alanların birbirine karışması, özkaynak yetersizliği ve yabancı yönetim durumlarında karşımıza çıkmaktadır. Çünkü sıralanan bu durumlarda topluluk sorumluluk için gene düzenlemeler içeren TTK m. 202 ve m. 206 ile sonuç alınması için yeterli olmamaktadır³²⁶.

Perdenin kaldırılması işleminde sınır sadece ana şirketin malvarlığı olup ana şirketin gerçek veya tüzel kişi hissedarlarının malvarlığına uzanılmasına izin verilmez. Ancak, böyle bir sınır olmasına rağmen işlemin ana şirket hissedarlarının malvarlığının değerini azaltan bir etkide bulunması kaçınılmazdır. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması şirketler topluluğunda da dışarıdan üçüncü kişi talepleri veya içeriden azınlık pay sahipleri talepleri çerçevesinde kaldırılabilir. Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının temel gerekçeleri bireysel şirketlerin tüzel kişilik perdelerinin kaldırılması ile aynıdır. Ana şirketin yavru şirketlere tam hakimiyeti halinde içerden tüzel kişilik perdesinin kaldırılması talebinin yapılması imkan dahilinde değildir, ancak alacaklılar dışardan tüzel kişilik

³²⁵ Uyanık, s.274.

³²⁶ Narin Tosun, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması, Terazi Hukuk Dergisi, Mayıs 2015, Cilt 10, Sayı s. 98.

perdesinin kaldırılması talebinde bulunulabilir. Buna karşın yavru şirkette azınlık paylara sahiplerinin bulunması halinde hem içerden hem de dışarıdan perdenin kaldırılması talebinde bulunulabilir. Dolayısıyla, kontrol her iki halde de perdenin kaldırılması talebinde önemli bir unsur haline gelmektedir. Ana şirketin, yavru şirketin ayrı tüzel kişilik veya ayrı malvarlığı veya sınırlı sorumluluk ilkelerinin birini veya birkaçını doğrudan bizzat kendisinin ihlal etmesi, kendi hatası nedeniyle doğrudan ana-yavru şirket bağlamında perdenin kaldırılması kararı verilebileceği gibi gözetim ve denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle yavru şirketin neden olduğu zarar ve borçların ödenmesinden dolayı bir şekilde sorumlu tutulması amacıyla da karar verilebilmektedir³²⁷.

Şirketler topluluğunda şirket tüzel kişilik perdesinin kaldırılması geleneksel uygulamada olduğu gibi; haksız fiillerden veya sözleşmeden veya yasal düzenlemelerden kaynaklanabilir. Ayrıca, şirketler topluluğuna ait bir yavru şirketin yurtdışında faaliyette bulunması halinde ve haksız fiil veya sözleşmeden kaynaklanan bir zarar veya alacak takibinde de ana şirkete sorumluluk yüklenebilmektedir. Yavru şirketin neden olduğu çevre kirliliği nedeniyle ana şirketin sorumlu tutulması konuya örnek olarak verilebilir³²⁸.

Yukarıda açıklandığı üzere TTK m. 202/1 ile düzenlenen hakimiyetten kaynaklanan sorumluluk konusunda bağlı şirketler hakimiyet altında bulunmaları sebebiyle karşılaştıkları kayıp için dava açabilmektedir. Ancak bağlı şirketlerin her zaman bu şekilde özgür ve bağımsız hareket edemeyecekleri düşünülmüştür. Bu sebeple bir koruma mekanizması geliştirmek amacıyla bu davayı açma ve bağlı şirketin kayıplarını talep etme hakkı bağlı şirket pay sahipleri ve alacaklılarına verilmiştir³²⁹.

TTK m. 206 uyarınca tam hakimiyet durumunda olan hakim ortaklıkların, TTK'nın m. 203. sebebiyle verdikleri talimatlar sonucunda bağlı ortaklıklarda meydana gelen zararın, hesap yılı içerisinde denkleştirilmemesi veya ne zaman ve nasıl denkleştirileceğinin belirtilmemesi durumunda, zarara uğrayan bağlı ortaklık alacaklılarının, hakim şirkete ve zarardan sorumlu olan hakim ortaklık yönetim kurulu üyelerine karşı tazminat davası açma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir.

³²⁷ Uyanık, s.273.

³²⁸ Uyanık, s.273.

³²⁹ Nilsson, s. 355.

Sonuç olarak kanunda yer alan güvenden doğan sorumluluk muğlak ifadelerden ibaret olduğu için, şartlarının oluşmadığı veya güvenden doğan sorumluluğun uygulanıp uygulanmayacağına karar verilemeyen durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması teorisinin uygulanması söz konusu olabilmektedir³³⁰.

Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ispat külfeti alacaklı davacıya aittir. İspat araçları ve ölçütleri de yukarıdaki bölümlerde açıklanan şekildedir.

Şirketler topluluğunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması söz konusu olduğunda hakimler somut olayın gereklerine göre farklı uygulamalara giderek hakkaniyet ilkesine dayanarak takdir hakkı uygulayabilmektedir. Karar verilirken öncelikli konu ana şirketin yavru şirket üzerindeki hakimiyet ve kontrolünün ortaya çıkarılmasıdır³³¹.

Ana şirket – yavru şirket ilişkileri bağlamında, yan kuruluşun yalnızca bir araç olduğunu gösterme eğiliminde olan çeşitli durumlar geliştirilmiştir³³²:

- Ana şirket, yan kuruluşun sermayesinin tamamını veya çoğunu sahipliği.
- Ana ve yan kuruluşların ortak yönetim kurulu üyeleri veya yöneticileri bulunur.
- Ana şirket, yan kuruluşu finanse eder.
- Ana şirket, yan kuruluşun sermayesinin tamamına abone olur veya başka bir şekilde kurulmasını sağlar.
- Yan kuruluşun aşırı yetersiz sermayesi vardır.
- Ana şirket, yan kuruluşun maaşlarını ve diğer giderlerini veya zararlarını öder.
- Yan kuruluşun, ana şirket dışında neredeyse hiç işi yoktur veya ana şirket tarafından devredilen varlıklardan başka varlığı yoktur.
- Ana şirketin belgelerinde veya yöneticilerin beyanlarında, yan kuruluş ana şirketin bir bölümü veya bölümü olarak tanımlanır veya işi veya finansal sorumluluğu ana şirketin kendi işi olarak anılır.
- Ana şirket, yan kuruluşun mülkünü kendi mülkü gibi kullanır.

³³⁰ Tosun, s.102.

³³¹ Uyanık, s.277.

³³² Marcos Ibarguen S., The Corporate Entity And Piercing The Corporate Veil, New York, 1994, s.9.

- Yan kuruluşun yöneticileri veya yöneticileri, yan kuruluşun çıkarları doğrultusunda bağımsız hareket etmezler, ancak talimatlarını ana şirketten alır ve bunlar ana şirketin çıkarları doğrultusunda hareket ederler.
- Yan kuruluşun resmi yasal gereksinimleri yerine getirilmez.



SONUÇ

Tüzel kişiliğin birtakım ayırt edici unsurları bulunmaktadır. Bunlar bağımsızlık, sürekli amaç ve örgütlenme unsurları olarak sıralanabilmektedir. Bu unsurlar bir kişiliğin tüzel kişilik sayılabilmesi için temel unsurlardır.

Tüzel kişi, üye ve ortaklarından ayrı ve bağımsız olarak malvarlığı edinebilmektedir. Tüzel kişi sahip olduğu malvarlığı üzerinde bağımsız olarak tasarrufta bulunabilirler. Tüzel kişiliğin edinmiş olduğu malvarlığı bağımsız bir şekilde tüzel kişiye aittir, tüzel kişiliği oluşturan üye ve ortakların şahsi malvarlığı değerleriyle karıştırılmaz³³³. Ancak belirtilen bu tüzel kişilik kurumu korumasının kişiler tarafından kötü niyetli olarak kullanılması mümkündür. Kişilerin sıklıkla birtakım sorumluluklardan ya da hukuken mümkün olmayan bir sonuca ulaşmak amacı ile kullanılmaktadır.

Doktrin, tüzel kişi kurumunun kötü niyetli bir şekilde farklı amaçlar için kullanılması durumunda üçüncü kişilere tüzel kişilik perdesini ekarte ederek tüzel kişinin ortaklarına veya üyelerinin sorumluluklarına gidebilme imkanı tanımaktadır. Yani bu kişilerin tüzel kişilik perdesinin arkasına saklanarak sorumluluktan kurtulmaları ve hukuki kuralları kötü niyetli olarak kullanmaları engellenmektedir³³⁴. Buna tüzel kişilik perdesinin aralanması denir³³⁵. Tüzel kişinin arkasına saklanarak sorumluluktan kurtulmanın önü kapatılmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının düz, ters ve çapraz olmak üzere farklı yöntemleri mevcut olup bütün bu yöntemler yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Açıklanan bu yöntemler, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için kullanılan farklı yaklaşımları temsil etmektedir. Bu terimler ile tüzel kişiliğin adının arkasında saklanan sorumluluğun ve yükümlülerin ortaya çıkarılması için kullanılmaktadır. Ancak hangi yöntemin uygulanacağı, her ülkenin hukuk sistemi ve düzenlemelerine bağlı olarak değişebilir. Bu nedenle bu yöntemler genel açıklamalardan ibaret olup her ülkede farklı yöntemler ve koşullar uygulanabilir.

Tüzel kişilik perdesinin aralanmasının iki amacı olduğu belirtilmektedir. İlk amaç şirket tüzel kişiliği ile bağlantılı bir hukuki ilişkinin kapsamına şirket

³³³ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Oktay Özdemir S., Kişiler Hukuku, s. 247 vd.

³³⁴ Dural ve diğerleri, s. 213.

³³⁵ Gökhan Antalya, Medeni Hukuk, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021, s.123.

ortaklarının da dahil edilmesi hedeflenir. İkinci amaçta ise şirketin taşıdığı bir sorumluluk veya borç için şirket ortaklarının da sorumlu olmaları amaçlanır.

Dünyadaki farklı hukuk sistemlerinde ve Türkiye’de tüzel kişilik perdesinin kaldırılması sistematik bir şekilde kanunlaştırılmamıştır. Belirtilen sebeple bu konu hakkında herhangi bir görüş birliği bulunmamakla birlikte tüzel kişilik perdesinin kaldırılması hakkında genel geçer bir kurallar bütünü mevcut değildir. Mahkeme kararlarında ve doktrinde bu kavrama rastlanılmaktadır.

Her ne kadar hukukumuzda sistematik bir düzenleme bulunmasa da MK. madde 2’de düzenlenen dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağı tüzel kişilik perdesinin kaldırılması kurumunun hukuki dayanağı olarak kabul edilmektedir. Tüzel kişilik kurumunun dikkate alınmayarak tüzel kişilik perdesinin kaldırılması, örneğin tüzel kişinin ortaklarının sorumluluğuna gidilmesi, her somut olayda ayrı ayrı irdelenmelidir. Ve çok kısıtlı olarak yalnızca tüzel kişilik niteliğinin dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde kullanılması durumlarında uygulanmalıdır.

Tüzel kişiliğin kaldırılması hakkında çok sayıda teori bulunmaktadır. Ancak kötüye kullanma teorisi ve normların amaçları teorisi olarak iki teori doktrinde kabul görmektedir.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasının mümkün olabileceği durumlar doktrinde özkaynak yetersizliği, malvarlıklarının ve alanlarının birbirine karışması, yabancı yönetim, kurumsal kötüye kullanma başlıkları olarak sınırlanmaktadır.

Türk hukukunda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunda her ne kadar mevzuat düzenlemesi bulunmamakta ise de çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Özellikle İcra İflas Kanunu’nda karşımıza çıkan Tasarrfun iptali ve istihkak davalarında tüzel kişilik perdesinin kaldırılmasına sıklıkla rastlamaktayız. Bu davalar ile borçluların alacaklılarından mal kaçırmalarının önüne geçmek ve alacaklıları korumak amaçlanmaktadır.

Farklı ülkelerde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması konusunda farklı yaklaşımlar ve uygulamalar mevcuttur. Bazı ülkelerde tüzel kişilik perdesi daha katı bir şekilde korunurken, diğer ülkelerde daha esnek bir yaklaşım benimsenmektedir. Özellikle anglo-sakson ülkelerinde tüzel kişilik perdesinin kaldırılması daha sık görülen bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ve organik bağ konusunun oldukça çok yönlü olduğu değerlendirmesini yapabiliriz. Türk hukuk sistemindeki uygulamalar, tüzel kişilik perdesinin korunmasına ve sınırlı sorumluluk ilkesinin önemine vurgu yapmaktadır. Ancak, kötü niyetli kullanım ve adaletsizlik durumlarında tüzel kişilik perdesinin kaldırılması için istisnai mekanizmalar bulunmaktadır.

Yargıtay kararlarında çoğu zaman tüzel kişilik perdesinin aralanması teorisi kelime olarak kullanılmamakta olup organik bağ kavramı üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Yargıtay önüne gelen birçok olayda organik bağ kavramını açıklayarak karar vermektedir.

Her ne kadar şirketlerin bağımsız hukuki varlık ve sınırlı sorumluluk özelliği son derece önemli olsa da bazı durumlarda tüzel kişilik perdesinin kaldırılması yoluna başvurulmasının doğru olduğu kanaatindeyiz.

Bir görüşe göre tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ile şirketlerin bağımsızlığına ve bağımsızlık ilkesine zarar verilmektedir ve tüzel kişilik perdesinin korunması, iş dünyasının güvenliği ve istikrarı için gereklidir. Ancak tüzel kişiliğin sınırlı sorumluluk özelliğinin kötü niyetli olarak kullanıldığına da çokça rastlamaktayız. Hukuk sistemimizdeki mevcut bir kavramın ve sistemin kötü niyetli olarak kullanılmasına izin vermek hukukun doğasına aykırı olacaktır. Bu durumda tüzel kişilik perdesinin kötü niyetli kullanımının engellenmesi, kötü niyetli hareketlerin önlenmesi, adaletin sağlanması amacıyla mevzuatta mağdurların korunması için etkin mekanizmaları içeren bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Bu düzenlemelerde şirketlerin gerçek sahipleri ve yöneticileri arasındaki bağı ortaya çıkarmak, haksızlıkları önlemek ve mağdurlara adil bir tazminat sağlamak amaçlanabilir. Halihazırda uygulanan istihkak ve tasarrufun iptali davalarında Yargıtay takip hukukunun kendine ait kurallarını kullanarak karar vermektedir. Bu dava süreçlerinde mağdurların hem zaman hem de maddi olarak daha fazla mağdur olduğuna rastlamaktayız.

Tüm bunlar göz önüne alınırken, aynı zamanda, şirketlerin bağımsızlığını ve sınırlı sorumluluk ilkesini koruma amacından uzaklaşılmalıdır. Ancak bu şekilde dengeli bir uygulamaya erişilebileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Adriano, Elvia Arcelia Quintana. The Natural Person, Legal Entity or Juridical Person and Juridical Personality, 2015. <https://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/pensalfaw4&id=373&collection=journals&index>, (14.12.2022)

Agrawal, Masoom. Pareek Vaidehi, Piercing through the Corporate Veil, 2019 IJLMH, Volume 2, Issue 1, s.308 vd.

Akdağ, Necla Güney. Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, İstanbul, 2010.

Aker, Halit. Türk Şirketler Hukukunda Yeni Bir Kurum: Hakim Şirketin Güvenden Doğan Sorumluluğu, İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Bir Değerlendirmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008.

Akıncı, Şahin. Alacaklılardan Mal Kaçırmak İçin Kurulan Yeni Şirkete Müracaat İmkânı Bakımından; Muvazaa, Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ile Organik Bağ Kavramlarının Elverişliliği ve Yargıtay Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, 2019.

Akünel, Teoman. Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul, 1995.

Al-Tawil, Tareq Na'el. Piercing the Corporate Veil: When LLCs and Corporations May Be at Risk, 61 INT'l J.L. & MGMT., 2019.

Anderson, Helen. Piercing The Veil On Corporate Groups In Australia: The Case For Reform, 2009.

Antalya, Gökhan. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, Şubat 2008.

Antalya, Gökhan. Medeni Hukuk, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021.

Aparajita Singh, Kirit P., An Analysis On The Doctrine Of Lifting Of Corporate Veil, Indian Journal of Integrated Research in Law Volume II Issue I., 2010.

Apthorpe V Peter Schoenhofen Brewing Co. Ltd. (1899)4 TC41, <https://thefactfactor.com/tag/apthrope-v-peter-schoenhofen-brewing-co-ltd/>, (14.12.2022)

Aronofsky, David. Piercing the Transnational Corporate Veil: Trends, Developments, and the Need for Widespread Adoption of Enterprise Analysis, 10 N.C.J. INT'L L. & COM. REG. 31, 1985.

Arsılanlı, Halil. Anonim Şirketler II-III (Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller), İstanbul, 1960.

Ashe, George. Lifting the Corporate Veil: Corporate Entity in the Modern Day Court, 78 com. L.J., 1973.

Ayan, Mehmet ve Nurşen Ayan. Kişiler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Bahtiyar, Mehmet. Ortaklıklar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2016.

Bainar, Ajay ve Gourav Gulati. Lifting the Corporate Veil Corporate Criminal Liability, 8 Supremo Amicus 5, 2018.

Bafra, Erdem. İngiliz Mahkemelerinde Şirket Tüzel Kişiliğinin Perdesinin Kaldırılması, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 112, 2014.

Battal, Ahmet. Bir Alan Araştırması Işığında Sermaye Şirketlerinin Sorumluluğu Konusundaki Hukuki Bilgi Eksikliğinin Olumsuz Sonuçları ve Perdenin Kaldırılması Teorisi Yardımıyla Giderilmesi, Yargıtay Dergisi, C. 24, 1998.

Bergkamp, Lucas ve Wan-Q Pak. Piercing the Corporate Veil: Shareholder Liability for Corporate Torts, 8 Maastricht J. EUR. & COMP. L. 167, 2001.

Brahmbhatt, Trisha ve Devanshi. The Doctrine Of Lifting The Corporate Veil and The Judicial Trend In Determining The Criminal Liability Of Corporations, Nirma University, Ahmedabad.

Bryant, Larry S. Piercing the Corporate Veil, 87 Com. L.J., 1982.

Canbolat, Talat. Kamu İşyerlerinde Alt İşveren Uygulamasının Doğurduğu Sorunlar ve Çözüm Arayışları Sempozyum Tebliği, Antalya, 2010.

Carney, William J. Limited Liability, Encyclopedia of Law and Economics, 1998.

Carsten, Alting. Piercing the Corporate Veil in American and German Law - Liability of Individuals and Entities: A Comparative View, University of Tulsa Journal of Comparative and International Law, 1995.

Collier, Berna. Common Law Principles Applicable To Lifting The Corporate Veil In Malaysia and Singapore, 7 Canterbury L. Rev. 48, 1998.

Çamoğlu, Ersin. Ticaret Ortaklıkları Bağlamında Perdenin Kaldırılması Kuramı ve Yargıtay Uygulaması, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt XXXII, Sayı 2, 2016.

Çiçekli, Bülent. Birleşik Devletler New York Güney Bölgesi Mahkemesi'nin Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılmasına İlişkin 27 Eylül 2010 Tarihli Kararının Tercümesi ve Yorumu, Legal Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, 2012.

Dash, Sibani Nandini ve Pallavi Chakra, Public Interest and Lifting of Corporate Veil under Companies Act, International Journal of Law and Humanities, Vol. 4 Iss 4.

Dural, Mustafa ve Oğuz, Tufan. Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, Filiz Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Druey, Jean Nicolas. Der Entwurf für ein türkisches Konzernrecht in rechtsvergleichender Sicht, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. 1, İstanbul, 2003.

Elkin, Judith. Lifting the Veil and Finding the Pot of Gold: Piercing the Corporate Veil and Substantive Consolidation in the United States, 6 Disp. Resol. INT'l 131, 2012.

Emberland, Marius. The Corporate Veil in the Case Law of the European Court of Human Rights, 2004.

Erdoğan, İhsan ve Dilşad Keskin. Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Gazi Kitabevi, Ankara 2019.

Esen, Emre. Milletlerarası Özel Hukukta Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, 2. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2012.

Farat, Anna ve Denis Michoni. Lifting the Corporate Veil: Limited Liability of the Company Decision-Makers Undermined: Analysis of English, U.S., German, Czech and Polish Approach, 9 Common L. Rev. 21, 2008.

Farrar, John H. Piercing the Corporate Veil in Favor of Creditors and Pooling of Groups - A Comparative Study, 25 Bond L. Rev. 31, 2013.

Forstmoser P., Meier-Hayoz A. ve Nobel P. Schweizerisches Aktienrecht, Bern, 1996.

Gautam, Devang. Corporate Personality and Lifting of the Corporate Veil, Indian Journal of Research, Volume:3, Issue:1, Jan 2014.

Gilford Motor Co Ltd V Horne 1933, <https://thefactfactor.com/tag/apthroe-v-peter-schoenhofen-brewing-co-ltd/>, (20.12.2022).

Göger, Yunus Emre. Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesi ve Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2019.

Greene, David ve Edwin Coe. SIB Unable to Pierce the Corporate Veil, 16 Int'l Fin. L.Rev. 51, 1997.

Hatemi, Hüseyin. Kişiler Hukuku Dersleri, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1992.
İzmirli, Yedigir. Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk, Mevzuat Dergisi, Sayı 33, 2000.

Ho, May Kim, Piercing the Corporate Veil as a Last Resort: Prest v Petrodel Resources Ltd [2013] UKSC 34; [2013] 2 AC 415; [2013] 3 WLR 1, 26 SAcLJ, 2014.

Huang, Hui. Piercing the Corporate Veil in China: Where is it Now and Where is it Heading, 60 AM. J. COMP. L. 2012.

Hubert L. J. Roelvink, Rotterdam, Piercing the Corporate Veil-The Netherlands, 6 INT'l Bus.Law. 1978, 124.

Kalra, Preet Kaur. Lifting of The Corporate Veil Under The Companies Act, 2013: A Critical Study, Indian Journal of Law and Legal Research, Volume III Issue I ISSN: 2582-8878.

Kaşak, Fahri Erdem. Tüzel Kişilik Kavramı ve Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 26, Sayı 2, İstanbul, 2020.

Kauraa, Geetika. Piercing the Corporate Veil: A Necessary Puncture in the Fabric of the Corporate, Jus Corpus Law Journal, 2022.

Kervankıran, Emrullah. Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesi'nin Kaldırılması, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi-Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1857584>, (01.03.2023).

Kırca, İsmail, Şehirali Çelik, Hayal Feyzan ve Çağlar Manavgat. Anonim Şirketler Hukuku, C.1, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013.

Knutsson, Philip. Piercing the Corporate Veil Limits of Limited Liability, Thesis in Association Law, Stockholm University, 2018.

Krishnan, Keshav ve Shanna, Shubhra. Analyzing The Doctrine of Separate Legal Entity and Lifting of the Corporate Veil, Indian Journal of Law and Legal Research, Volume IV Issue III I ISSN: 2582-8878, 2022.

Kuru, Baki. İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2023.

Kuş, Ulaş Baran. Sermaye Şirketlerinde Sınırlı Sorumluluk İlkesinin İstisnası Olarak Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, 2020.

Kütükçü, Doğan. Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Sayı 63-64, 2009. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/102351>, (05.02.2023).

Lavanaya, Ambalkar. Corporate Veil Lifting: Issues and Solutions and Public Policy as a Ground; Tracing the Indian, English and American Jurisprudence, 22 Supremo Amicus [239], 2020.

Lecia, Vicente. Ownership Piercing, 17 Ohio St. Bus. L.J. 129, 2023.

Lifting the Corporate Veil: A Reassessment of the Fraud Exception, Published online by Cambridge University Press, 2009.

Lowering the Corporate Veil in Germany, <https://ouclf.law.ox.ac.uk/lowering-the-corporate-veil-in-germany-a-case-note-on-bgh-16-july-2007-trihotel/> (12.01.2023)

Lyons, Katherine E. Piercing the corporate Veil in the International Arena, 33 Syracuse J. INT'L L. & COM. 523, 2006.

Marcos, Iburguen S.. The Corporate Entity And Piercing The Corporate Veil, New York, 1994.

Saluja, Aakarsh. A Descriptive Study on the Lifting and Piercing of Corporate Veil, 21, Supremo Amicus [780], 2020.

Shin, Eun Young and In Yeung J. Cho, Piercing of the Corporate Veil in Korea: Case Commentary, 9 J. KOREAN L. 27, 2009.

Memiş, Tekin ve Gökçen Turan. Sermaye Piyasası Hukuku, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Mussa, Karim. Doctrine Of Lifting The Veil Of Incorporations, Kgm Attorney's, 2019.

Muşul, Timuçin ve Ayfer Tezel Muşul. İcra ve İflas Hukukunda İstihkak Davaları, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.

Nicholls, Christopher C.. Piercing the Corporate Veil and the Pure Form of the Corporation as Financial Innovation, 46 CAN. Bus. L.J.,2008.

Nyombi, Chrispas. Lifting the Veil of Incorporation under Common Law and Statute, 56 INT'l J.L. & MGMT., 2014.

Oğuzman, Kemal ve Nami Barlas. Medeni Hukuk, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi ve Oktay Saibe Özdemir. Kişiler Hukuku, Filiz Kitabevi, 2021.

Özkurt, Ayşegül. Bankacılık Hukukunda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, 2. Bası, İstanbul 2018.

Öztek, Selçuk. İflasın Ertelenmesi, Arıkan Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Paltanwale, Darshana. Lifting The Corporate Veil: A Historical And Jurisprudential Analysis, 7 Supremo Amicus 56, 2018.

Payne, Jennifer. Lifting the Corporate Veil: A Reassessment of the Fraud Exception, 56 Cambridge L.J., 1997.

Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay, Meral Özkan Sungurtekin ve Muhammed Özekes. İcra İflas Hukuk Ders Kitabı, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

Poroy, Reha. Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu. Ortaklıklar Hukuku I, 14. Bası, İstanbul 2019.

Pulaşlı, Hasan. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Ankara, 2011.

Roufi, Aquib. The Holistic and Modern Approach of Lifting the Corporate Veil and its Judicial Interpretation in Present Day Scenario, International Journal of Law Management & Humanities, Vol. 4 Iss 3.

Rudorfer, Michala. Piercing the Corporate Veil, 2006. https://books.google.com.tr/books?id=zhWqYAbDe18C&printsec=frontcover&dq=lifting+of+corporate+veil&hl=tr&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=wormser&f=false, (14.12.2022).

Sağlam, İpek. Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanmasına Genel Bir Bakış, I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 2008.

Sağlam, İpek. Tüzel Kişilik ve Sürdürülebilirlik İlişkisine Bir Yorum, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2020.

Serozan, Rona. Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku, 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul ,2017.

Sargent, Neil C.. Corporate Groups and the Corporate Veil in Canada: A Penetrating Look at Parent-Subsidiary Relations in the Modern Corporate Enterprise, 17 MAN. L.J. 155, 1987.

Sarra, Janis. The Corporate Veil Lifted: Director and Officer Liability to Third Parties, 35 CAN. Bus. L.J.,2001.

Schiessl, Maximilian. The Liability of Corporations and Shareholders for the Capitalization and Obligations of Subsidiaries under German Law, 1986.

Smith, Douglas G. Piercing the Corporate Veil In Regulated Industries, George Mason University Law and Economics Research Paper Series, 2008, 08-08, http://ssrn.com/abstract_id=1090027

Şener, Oruç Hami. Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.

Tan, Cheng-Han, Wang, Jiangyu Hofmann, Christian, Piercing the Corporate Veil: Historical, Theoretical and Comparative Perspectives, 16 Berkeley Bus. L.J. 140, 2019.

Taneri, Esin ve Yağmur Turan, Lifting the Veil of Incorporation, 12 GSI Articletter 144, 2015.

Tekinalp, Ünal. Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 2012.

Tosun, Narçin. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Şirketler Topluluğunda Sorumluluk Düzenlemeleriyle Karşılaştırılması, Terazi Hukuk Dergisi, 2015.

Ugbeta, Edefe Corporate Personality and the Doctrine of Lifting the Veil: Rethinking Salomon v Salomon in the light of recent UK Supreme Court Decisions, 2021.

Ulusoy, Erol. Çek Kanunu Tüzel Kişilik Perdesini Aralıyor, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:1 Sayı:1, 2010.

Uyanık, Namık Kemal. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Organik Ağ, Seçkin Hukuk, Ankara 2021.

Vural, Seven ve Can, Göksoy. Ticaret Şirketlerinde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 80 Sayı 6, 2006, http://ozekesseven.com/wp-content/uploads/2018/08/ticari_sirketlerde_tuzel_kisilik_perdesinin_kaldirilmesi.pdf, (10.03.2023)

Woods, Mervyn. Lifting the Corporate Veil in Canada, 35 Can. B. Rev., 1957.

Yanlı, Veliye. Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, 2000.

Yaraslau Kryvoi, Piercing The Corporate Veil In International Arbitration, 2011.

Yavaş, Murat. İcra ve İflas Hukukunda Tüzel Kişiliğin Perdesinin Kaldırılması Teorisi, Terazî Hukuk Dergisi, Ağustos, 2018.

Yeo, Hwee Ying ve Ruth Yeo, Revisiting the Alter Ego Exception in Corporate Veil Piercing, 27 SAcLJ, 2015.

Yıldırım, Kamil. Maddi Hukuk İcra Hukuku İlişkisi, İptal Davalarından Perdeyi Kaldırma Teorisine Hukuki Koruma Sağlayan Enstrümanlar, Kişilik Perdesinin Aralanması, I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, İstanbul, 2008.

Yılmaz, Gülşah. Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Teorisi İle Organik Bağ Kavramının İş Uyuşmazlıkları Hakkında Verilen Kararlardan Hareketle Karşılaştırılması, TFM 2021. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2100044>)

Yılmaz, Lerzan. Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması Meselesi Hakkında İsviçre Federal Mahkemesi Kararları Işığında Düşünceler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi I. Uluslararası Ticaret Hukuku Sempozyumu, Tüzel 248 Kişilik Perdesinin Aralanması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 2008.

Yu, Kimberly Bin ve Krever, Richard. The High Frequency of Piercing the Corporate Veil in China, 23 Asia PAC. L. REV. 63, 2015.

Zhen, Charles. Lowering of the corporate veil in Germany: a case note on BGH 16 July 2007, Griffith University, 2008, https://research-repository.griffith.edu.au/bitstream/handle/10072/42148/74550_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (12.01.2023)

Mahkeme Kararları

Yargıtay 11. HD, T. 04.04.2019, E. 2017/2384, K. 2019/2653. <https://5787f617f6a2a07a38b06a1451151584f49aada1.vetisonline.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=1d7065f8-6691-471d-b073-e46af4186223%40redis>

Yargıtay 9. HD, T. 04.07.2008, E. 2008/12981, K. 2008/18875, www.legalbank.net, (29.12.2022).

Yargıtay 23. HD, T. 11.10.2012, E. 2012/4160, K. 2012/5938, www.legalbank.net, (29.12.2022).

Yargıtay 9. HD, T. 15.11.2016, E. 2016/29064, K. 2016/20166, www.legalbank.net, (29.12.2022).

Yargıtay 23. HD, T. 11.10.2012, E. 2012/4160, K. 2012/5938, www.legalbank.net, (29.12.2022).

Yargıtay 19. HD, T. 29.09.2006, E. 2006/1122, K. 2006/9002, www.kazanci.com, (29.12.2022).

Yargıtay 19. HD 25.03.2008 T. 2007/9269 E. 2008/2932 K. , www.kazanci.com, (29.12.2022).

Danıştay 4. Dairesi, 1961/4471 E., 1962/644 K.

Yargıtay 9. HD., T. 02.12.2014, E. 2014/23021, K. 2014/36630.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 01.07.2020, E. 2019/80, K. 2020/504, www.corpus.com.tr, (29.12.2022).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 01.07.2020, E. 2019/808, 2020/504 K., www.corpus.com.tr, (29.12.2022).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 25.02.2020, 2017/914, K. 2020/197, www.corpus.com.tr, (29.12.2022).

Yargıtay 15. HD, T. 14.9.1994, E. 1994/3790, K. 1994/4911, www.corpus.com.tr, (29.12.2022).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, T. 01.07.2020, E. 2019/808, K. 2020/504, www.corpus.com.tr, (29.12.2022).